

30 november—5 december

Debatter m. m.

Tisdagen den 4 december

Sid.

Svar på fråga av herr Öhman ang. vissa av Suezkonflikten föranledda driftsinskränkningar	5
Svar på interpellation av herr Huss om skyndsam förbättring av psykopatvården	9

Onsdagen den 5 december

Svar på interpellation av herr Johansson, Anders, ang. lantbruksnämndernas jordförvärv m. m.	13
Förstärkande av den lantbruksvetenskapliga forskningen m. m. ...	20
Försäljning av f. d. skolhemmanet Kattarp Östra 5 ¹ i Malmö stad ...	25
Förstärkning av vattendomstolarnas personal m. m.	36
Förlängning av ostkustbanan	37
Sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område m. m. ...	39
Förslag till allmän ordningsstadga m. m.	47
Lagförslag om skydd för vissa kartor m. m.	58
Översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring	70
Förordningsförslag om erkända arbetslöshetskassor m. m.	78

Samtliga avgjorda ärenden

	Sid.
Onsdagen den 5 december	
Jordbruksutskottets utlåtande nr 40, om utredning av frågan ang. bevakningsfartyg för södra Östersjön	20
— nr 41, ang. förstärkande och utbyggande av den lantbruksvetenskapliga forskningen	20
— nr 42, ang. försäljning av kronoegendomen Kattarp Östra 5 ¹ i Malmöhus län	25
Statsutskottets utlåtande nr 200, ang. extra bidrag till Förenta Nationernas flyktingkommissaries verksamhet	36
— nr 201, ang. ökat statligt stöd för rationaliserings- och forskningsverksamheten inom hantverk och småindustri	36
— nr 202, ang. vissa socialpedagogiska anordningar beträffande barn med beteenderubbningar	36
— nr 203, ang. statsbidrag till skolbibliotek vid särskolor med internat	36
— nr 204, ang. statsbidrag till skolhem för studerande vid seminarier	36
— nr 205, ang. ökad utbildning av bilreparatörer	36
— nr 206, ang. vissa pedagogiska mätmetoder m. m. inom enhets-skolan och realskolan	36
— nr 208, ang. förstärkning av vattendomstolarnas personal m. m.	36
— nr 209, ang. införlivande med statsbanenätet av Stockholm—Nynäs järnväg	37
— nr 210, ang. förlängning av ostkustbanan	37
— nr 211, ang. förutsättningarna för en tättrafikerad ringlinje utanför Stockholms administrativa område m. m.	39
— nr 212, ang. en effektiv kommunal skatteutjämning	39
Bevillningsutskottets betänkande nr 59, ang. sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område m. m.	39
Bankoutskottets memorial nr 38, ang. instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott	47
Första lagutskottets utlåtande nr 36, ang. ändring i rättegångsbalken	47
— nr 37, ang. förslag till allmän ordningsstadga m. m.	47
— nr 38, ang. förslag till lag om skydd för vissa kartor m. m.	58
Andra lagutskottets utlåtande nr 54, ang. ändring av 18 § sjukförsäkringslagen	70
— nr 55, ang. ändring av 69 § sjukförsäkringslagen	70
— nr 56, ang. översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring	70
— nr 57, ang. obligatorisk dödsfallsförsäkring	78
— nr 58, ang. förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m.	78
Statsutskottets utlåtande nr 207, ang. ändrade riktlinjer beträffande kontantunderstöd till arbetslösa	80

Fredagen den 30 november

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Herr *Sandler* anmälde, att han under gårdagen åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 23 och den 27 innevarande månad.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 377, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Norge för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet; samt

nr 378, i anledning av väckta motioner angående beskattning av utdelning, som företas i samband med upplösning av fastighetsföretag.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser, nr 382, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ett extra bidrag till den verksamhet, som bedrivs av Förenta Nationernas flyktingkommissarie;

nr 201, i anledning av väckta motioner om ökat statligt stöd för rationalise-

rings- och forskningsverksamheten inom hantverk och småindustri;

nr 202, i anledning av väckta motioner om vissa socialpedagogiska anordningar beträffande barn med beteenderubbningar;

nr 203, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till skolbibliotek vid sarskolor med internat;

nr 204, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till skolhem för studerande vid seminarier;

nr 205, i anledning av väckta motioner om ökad utbildning av bilreparatörer;

nr 206, i anledning av väckta motioner om vissa pedagogiska mätmetoder m. m. inom enhetsskolan och realskolan;

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående ändrade riktlinjer beträffande kontantunderstöd till arbetslösa;

nr 208, i anledning av väckta motioner om förstärkning av vattendomstolarnas personal m. m.;

nr 209, i anledning av väckt motion om införlivande med statsbanenätet av Stockholm—Nynäs järnväg;

nr 210, i anledning av väckt motion om förlängning av ostkustbanan;

nr 211, i anledning av väckt motion om utredning av förutsättningarna för en tättrafikerad ringlinje utanför Stockholms administrativa område m. m.; samt

nr 212, i anledning av väckta motioner om en effektiv kommunal skatteutjämning;

bevillningsutskottets betänkande nr 59, i anledning av väckta motioner om vissa sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område m. m.;

bankoutskottets memorial nr 38, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 37, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän ordningsstadga, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 38, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skydd för vissa kartor, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; ävensom

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 54, i anledning av väckt motion om viss ändring av 18 § sjukförsäkringslagen;

nr 55, i anledning av väckt motion angående viss ändring av 69 § lagen om allmän sjukförsäkring;

nr 56, i anledning av väckta motioner angående översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring;

nr 57, i anledning av väckta motioner om införande av en obligatorisk dödsfallsförsäkring; samt

nr 58, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.03.

In fidem
G. H. Berggren

Tisdagen den 4 december

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 28 nästlidne november.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 379, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, såvitt angår jordbruksärenden; och

nr 380, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder i samband med nedläggandet av driften vid linberedningsverket i Mellansel.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 383, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande besiktning av hästar för krigsmaktens behov;

nr 384, i anledning av väckta motioner angående utredning om internordisk samverkan inom viss forskning;

nr 385, i anledning av väckta motioner om utredning av formerna för en praktisk-pedagogisk utbildning av blivande universitetslärare;

nr 386, i anledning av väckta motioner om utredning angående naturhistoriska riksmuseets organisation m. m.;

nr 387, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till inköp av polioympämne;

nr 388, i anledning av väckta motioner om en snabbutredning rörande den mera långsiktiga planeringen av kraftverksanläggningar;

nr 389, i anledning av väckta motioner om beredande av kompensation åt statens affärsdrivande verk för driftförluster på deras rörelse i de norrländska bygderna; och

nr 390, i anledning av väckt motion angående möjligheter för enskilda att köpa aktier i vissa av staten ägda företag.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrift:

Till riksdagen.

På grund av den ökade arbetsbörda, som uppkommit för mig genom olika offentliga uppdrag, får jag härmed vördsam samt anhålla om entledigande från och med den 6 december 1956 från det mig meddelade uppdraget att vara ordförande i riksgäldsfullmäktige.

Stockholm den 29 november 1956.

Herman Kling

På särskilda propositioner biföll kammaren berörda anhållan samt beslöt, att med anledning därav val av ordförande i riksgäldskontoret jämte en suppleant för denne skulle anställas; och uppdrog kammaren verkställigheten härav åt de vid detta riksmöte av kammaren redan tillsatta valmän och suppleanter för utseende av riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret jämte deras suppleanter. Åt dessa valmän och suppleanter uppdrogs jämväl att, därest vid det sålunda bestämda valet skulle till ordförande utses någon av de utav riksdagen valda fullmäktige eller suppleanter för dem, företaga därav föranledda kompletteringsval.

Ang. vissa av Suezkonflikten föranledda driftsinskränkningar

Med stöd av § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Öhman* till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet framställt följande fråga: »Vilka åtgärder ämnar regeringen vidtaga för att bereda full sysselsättning och försörjningsmöjligheter åt alla de anställda,

Ang. vissa av Suezkonflikten föranledda driftsinskränkningar

som med anledning av krigstillståndet i Mellersta Östern drabbas av uppsägningar, korttidsarbete och liknande?»

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet ERICSSON, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Öhman har till mig ställt följande fråga:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidtaga för att bereda full sysselsättning och försörjningsmöjligheter åt alla de anställda som med anledning av krigstillståndet i Mellersta Östern drabbas av uppsägningar, korttidsarbete och liknande?

Redan när de första tendenserna till sysselsättningsrubbingar började göra sig gällande i anledning av situationen på oljemarknaden började arbetsmarknadsstyrelsen vidtaga åtgärder för att mildra svårigheterna. Åtgärderna har i första hand inriktat sig på att omplacera sådan personal, som blir helpermitterad. För närvarande inskränker sig sysselsättningsrubbingarna emellertid i stort sett till att korttidsarbete införts vid vissa arbetsplatser. Genom arbetslöshetskassorna erhåller de berörda arbetstagarna i vanlig ordning hjälp i anledning av inkomstbortfallet.

Vi hoppas att de svårigheter, som beror på situationen i Mellersta Östern, skall bli kortvariga. Om emellertid korttidsarbetet tenderar att bli varaktigt, är det min uppfattning, att man i den mån det är tekniskt möjligt bör helpermittera en del av arbetsstyrkan för att bereda övriga arbetstagare full sysselsättning. Denna uppfattning torde delas av de berörda fackförbunden. I den mån det inte går att omplacera de friställda kommer liksom tidigare beredskapsarbeten att anordnas eller andra sysselsättningsfrämjande åtgärder att vidtagas.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga, men jag måste säga att de vaga löften, som ges i

svaret, inte kan skingra den stora och berättigade oro som nu råder i många arbetarhem. Varje dag meddelas om avskedanden och driftinskränkningar. Flera tusen arbetare är redan uppsagda eller har fått besked om korttidsarbete inom bilbranschen och bensinhandeln. Även inom verkstadsindustrin, textilindustrin och bygnadsindustrin ökar arbetslösheten i raskt tempo. En framstående industriman — för övrigt ledamot av denna kammare — förklarade nyligen i ett pressuttalande att vi måste räkna korttidsarbetarna, inte i tusental utan i hundratusental inom den närmaste tiden.

Sådant är läget — en drastisk illustration till den otrygghet och rättslöshet som alltjämt karakteriserar arbetarnas ställning på arbetsplatserna. Samtidigt bekräftas, hur ihåligt regeringens löfte om full sysselsättning i verkligheten är.

Arbetsgivarna bestämmer enväldigt. De nuvarande driftinskränkningarna kommer dem för övrigt väl till pass med tanke på avtalsrörelserna. Ansträngningarna går ju ut på att hindra löneökningar och löneglidning. Arbetsgivarna har också regeringen på sin sida i dessa strävanden.

Men bekymren i arbetarhemmen stiger. Arbetslöshet, korttidsarbete, stigande priser och höjda hyror, kallare lägenheter och stopp för varmvatten är det dystra perspektiv som öppnar sig.

Nu skyller man arbetslösheten och korttidsarbetet på de störningar i oljetillförseln som uppstått genom Englands, Frankrikes och Israels överfall på Egypten. Ingen bestrider att dessa krigshandlingar har återverkningar också på vårt land, men allt förklaras inte därmed.

Enligt uppgifter finns olja i lager som räcker för åtskilliga månaders normal förbrukning. Varför då panikartade åtgärder? Vad har för övrigt regeringen gjort för att undersöka möjligheterna att ordna ökad oljeimport från andra länder? En sådan omläggning av oljeimporten är inte omöjlig. Finland har exempelvis ingen brist på olja, i varje fall ingen ransonering. Importen från Sovjetunionen går obehindrad av Suezkrisen. Jag

Ang. vissa av Suezkonflikten föranledda driftsinskränkningar

måste fråga: Har regeringen allvarligt undersökt denna utväg för Sverige?

Emellertid är det inte *enbart* oljebristen som förorsakar arbetslöshet. En stor del av ansvaret måste läggas på regeringens ekonomiska politik, som under en följd av år gått ut på att dämpa konjunkturen och avskaffa den s. k. överfulla sysselsättningen. Medlen har varit och är höjd ränta och kreditransonering. Verkningarna av den politiken gjorde sig gällande *före* överfallet på Egypten.

Det är särskilt de anställda inom byggnadsindustrien och de mindre företagen som fått kännning av denna regeringens politik. Redan förra vintern var ju arbetslösheten bland byggnadsarbetarna mycket omfattande. Under en viss tid gick 30 000 byggnadsarbetare utan arbete. Det kostade 45 miljoner i arbetslöshetsunderstöd, därav 30 miljoner från staten, en summa tillräckligt stor för att bygga omkring 1 000 vanliga bostadslägenheter. Det fanns både material och arbetskraft för att bygga mera, men hindret var regeringens ekonomiska politik.

Nu räknar byggnadsfackets folk med ännu större arbetslöshet. Enbart i Stockholm går närmare 400 arbetsföra murare utan sysselsättning. Antalet arbetslösa grovarbetare är ännu större. Inom byggnadsarbetarnas fackförbund räknar man med att i genomsnitt 10 000—11 000 man kommer att gå utan arbete varje dag under sex månader.

Jag erinrar om att förutvarande socialministern på sin tid förklarade att »vi bygger till sista muraren». Påståendet höll inte då och håller ännu mindre i dag.

Resultatet av regeringens politik avtecknar sig tydligt i den tilltagande krisen på bostadsmarknaden. Köerna av bostadssökande växer. Väntetiderna blir allt längre. Sådant kan inte skyllas på oljekrisen, utan beror på regeringens ovilja att hålla byggnadsproduktionen i gång i den omfattning, som behov och resurser fordrar.

I svaret på min fråga läser jag ut en tendens från socialministerns sida att bagatellisera riskerna för ökad arbetslöshet

och korttidsarbete. Han hänvisar i övrigt till arbetslöshetskassorna, men de kompenserar ju inte inkomstbortfallet. För det första tillämpas en karenstid på sex dagar, och för det andra är högsta dagunderstödet 20 kronor plus ett mindre barn- och hustrutillägg, och detta täcker inte en vanlig arbetarinkomst. I svaret ges en antydning om beredskapsarbeten, och det är naturligtvis en sak som kan hjälpa, men jag måste fråga om det inte vore klokare att sätta full fart på bostadsbyggandet och utnyttja det arbetskraftsöverflöd, som nu yppar sig, för att mildra krisen i första hand på bostadsmarknaden.

Herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Min avsikt är inte att bemöta allt vad herr Öhman här yttrade om vad man borde göra och om vad regeringen underlåtit att göra. Jag vill bara slå fast, att antalet arbetslösa bland arbetslöshetskassornas 1 300 000 medlemmar detta år har legat obetydligt över en procent. Nu kan herr Öhman säga, att det borde vara möjligt att ytterligare nedbringa även den siffran, men vi brukar nog räkna med att när vi kommer ner till en arbetslöshet av omkring en procent, så har vi en någorlunda tillfredsställande sysselsättning, med tanke på att man ju också byter anställningar här i landet.

När herr Öhman frågar, om vi har undersökt möjligheterna att köpa olja från annat håll, vill jag säga att jag för närvarande inte har någon befattning med oljeimporten. Jag har emellertid haft det ett antal år, och det var då ett mycket stort intresse från vår sida att försöka öka oljeimporten just österifrån. Trots våra ansträngningar kom vi aldrig upp till en större kvantitet än 700 000 ton per år; vi var i och för sig glada över att vi fick köpa den kvantiteten, men längre kom vi inte. Jag kan betyga för herr Öhman att jag i somras hade tillfälle att direkt med sovjetryske utrikeshandelsministern dryfta dessa ting. Han gav inte, såsom herr Öhman trodde, något besked om att vi skulle få köpa me-

Ang. vissa av Suezkonflikten föranledda driftsinskränkningar

ra, utan han uttryckte sig lika vagt som herr Öhman säger att jag gör, att han skulle undersöka möjligheterna, och det är ju enligt herr Öhmans mening otillfredsställande att yttra sig på det sättet. Skall jag uppfatta vederbörandes besked till mig också såsom varande otillfredsställande?

Det är givetvis i och för sig beklagligt att korttidsarbete skall behöva förekomma, men alla som vet, hur en sådan här störning verkar på arbetsmarknaden, måste beteckna det såsom en stor tillgång att vi har arbetslöshetskassor och att dessa kassor fungerar så, att de ger en första hjälp.

Mitt besked till herr Öhman var, att i den mån dessa svårigheter blir långvariga, skall vi rekommendera att man helpermitterar folk för att placera över dem i andra sysselsättningar. Jag tycker att man inte kan säga mer i nuläget. Det är klart att det kostar arbetslöshetskassorna pengar att betala ut understöd — det vet alla och envar — men fackförbunden har ju sagt att man tillfälligtvis får taga dessa besvärligheter men att man inte önskar permanenta korttidsarbetena; det önskar inte myndigheterna heller.

För dagen tror jag det är riktigt att säga, att vi får vänta och se och att vi efter helgen — om det inte inträffar någonting särskilt innan dess — får på allvar ta ställning till om man behöver friställa en del och i samförstånd med fackförbunden undersöka hur man skall ordna det hela.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Statsrådet påpekade att endast en procent av medlemmarna i arbetslöshetskassorna varit arbetslösa. Jag har icke bestritt att vi i allmänhet har haft en god sysselsättning, men jag har anfört att det inom en del fack, exempelvis byggnadsfacken — under en tid när vi därtill har en kris på bostadsmarknaden — under vissa tider i fjol vinter var en omfattande arbetslöshet. En månad gick cirka 30 000 arbetare utan sysselsättning. Jag tycker inte att

det är någon god politik att i en situation, då vi behöver bygga fler bostäder och då det finns materiel, låta byggnadsarbetare gå arbetslösa. Till siffran 30 000 kan måhända anföras, att det var under en osedvanligt kall månad, som detta inträffade, men också andra månader, när väderleken har varit alldeles utomordentlig för bedrivande av byggnadsarbeten, har arbetslöshets-siffran varit rätt hög.

Därför menar vi att man i nuvarande situation, när folk blir arbetslösa på grund av oljekrisen, i första hand borde sträva efter att söka stimulera bostadsbyggandet och där suga upp så mycket arbetskraft, man kan få, för att kunna åstadkomma en lindring i den svåra kris på bostadsmarknaden som vi har, framför allt i storstäder och i tätbebyggda samhällen.

Beträffande importen av olja från Sovjetunionen är naturligtvis herr statsrådet mer initierad än jag, när det gäller de möjligheter som finns, och han relaterade att han under sin resa i Sovjetunionen i somras fört frågan på tal och fått vagt besked. Jag kan naturligtvis inte bedöma, hur dessa förhandlingar fördes — det är en sak som herr statsrådet själv får bedöma — men jag frågade inte herr statsrådet vad han egentligen hade fått för besked i somras, utan jag frågade konkret, om regeringen i nuvarande läge efter krisen i Suezområdet och Mellersta Östern hade företagit sig någonting för att undersöka möjligheterna att så snabbt som möjligt få en stegring av oljeimporten från Sovjetunionen för att på detta sätt kunna rida ut de svårigheter, som uppstått genom anfallet på Egypten.

Det var detta, herr statsråd, min fråga gällde.

Herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Det är självklart, att regeringen känner sin plikt att undersöka alla möjligheter för att få in mer olja i landet — det är ju så självfallet att jag inte tror att jag behöver betyga detta i den situation, vari vi nu befinner oss.

När herr Öhman sedan vill göra gällande, att det för närvarande råder mycket större arbetslöshet bland byggnadsarbetarna än tidigare, är detta inte riktigt. Jag är inte nöjd med den situation vi har på byggnadsmarknaden, men det är inte riktigt att säga att den är mycket sämre än tidigare. Herr Öhman har kanske läste en utredning av byggnadsarbetarnas fackförbund, som publicerades i somras. I denna utredning nämner byggnadsarbetarnas egna organisationer att arbetstiden per år ökat från 1 600 till 2 100 timmar. Detta är, herr Öhman, ett ganska klart besked om att det aldrig tidigare här i landet rått bättre förhållanden för byggnadsarbetarna än just nu.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag beklagar att jag ännu en gång måste ta till orda.

Jag har inte alls gjort den jämförelse, som herr Ericsson vill göra gällande. Jag har inte sagt att det råder större arbetslöshet nu än tidigare — exempelvis på 1930-talet — men jag konstaterar att det finns arbetslöshet inom byggnadsbranschen och att denna arbetslöshet är ett resultat av regeringens restriktiva politik när det gäller uppförandet av bostäder och andra nödvändiga byggnader.

Herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag återkommer, men jag vill framhålla att det för en tid sedan rådde brist på vissa kategorier av arbetskraft, något som i sin tur medförde att andra inte kunde få sysselsättning. Nu har man angripit problemet och sagt, att man skall försöka med omskolning av byggnadsarbetare och timmermän. Herr Öhman har föreslagit, att vi skall anställa finmekaniker och gjutare såsom byggnadsarbetare. Han har verkligen kommit med förslag — det bestrider jag inte.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om skyndsam förbättring av psykopatvården

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet Hedlund hade meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Huss interpellation om skyndsam förbättring av psykopatvården. Svaret, vilket omedelbart före sammanträdet i stencilerad form utdelats till kammarens ledamöter, finnes såsom bilaga fogat vid detta protokoll. Ordet lämnades nu till herr statsrådet Hedlund, som gav en kort sammanfattning av svaret.

Herr HUSS (fp):

Herr talman! För svaret på min interpellation ber jag att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra mitt tack.

Svaret är på en viktig punkt tillfredsställande, nämligen så till vida att statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande beräknas i början av nästa år framlägga förslag till uppförande av ett psykopatsjukhus. Detta är som sagt tillfredsställande, men om man tar hänsyn till att riksdagen redan 1947 på Kungl. Maj:ts eget förslag fattade principbeslut om att särskilda anstalter skulle inrättas för psykopater och vidare till att proposition om uppförande av den första anstalten tidigast kan väntas till 1958 års riksdag och att anstalten möjligen kan vara färdig 1963 eller 1964, måste man dock beklaga att realiserandet av 1947 års riksdagsbeslut tagit så lång tid. Detta är dock icke en kritik för kritikens egen skull, allra helst som vi står inför en svårlöst fråga. Vi är emellertid i den situationen, att länsstyrelser, nykterhetsnämnder och läkare inte vet sig någon råd hur de skall göra med det på senare tid starkt ökade antalet farliga psykopater. Jag har i min interpellation framhållit, att man i regel inte kan få dessa psykiskt abnorma individer intagna på sinnessjukhus — annat än bara för ett par veckor — att de visserligen ofta kan beredas vård på anstalter för alkoholmissbrukare men att de i likhet med andra alkoholmissbrukare skrivs ut från anstalten efter högst sex måna-

Om skyndsam förbättring av psykopatvården

der, under vilken tid de i regel bereder vårdpersonalen de svåraste bekymmer, och att de sedan börjar samma ofta kriminellt färgade liv som förut. Att det förhåller sig på detta sätt med hundratala individer spridda över hela landet, därom kan länsstyrelserna lätt lämna besked. Det bör tilläggas, att Salberga sjukhus, som i viss utsträckning är reserverat för psykopater, är fullbelagt för lång tid framåt. De svårigheter, som möter att medicinskt avgränsa psykopatibegreppet, hindrar inte, som statsrådet Hedlund själv medger, att vi måste ta hand om dessa abnorma och olyckliga individer.

Mot denna bakgrund frågar jag mig, om man kan känna sig tillfredsställd med att i dagens läge få ett löfte om förbättring om sex, sju, åtta år. När jag utarbetade min interpellation, var jag självfallet på det klara med att det skulle ta lång tid att skapa permanenta anordningar, och det var därför som jag i min första fråga framkastade tanken på en provisorisk lösning. Nu har emellertid statsrådet uppenbarligen missförstått min tankegång. Möjligheten av en provisorisk lösning är inte uttömd med uppförandet av provisoriska lokaler för ändamålet. Frågan kan nämligen också lösas på det sättet, att mindre delar av snart färdigställda sinnessjukhus tills vidare reserveras för psykopatvård, på samma sätt som redan tidigare skett vid ett par befintliga sinnessjukhus.

Jag vill därför till statsrådet framföra det önskemålet, att en sådan provisorisk lösning av psykopatvården måtte komma att övervägas.

Herr statsrådet **HEDLUND**:

Herr talman! I interpellationssvaret har jag ju nämnt, att förslag från vederbörande utredning är att vänta så tidigt

som i början på 1957, och att man bör avvakta detta förslag, innan man vidtar några åtgärder. Men jag vill säga att det är möjligt, att man vid övervägande av detta förslag kan komma fram till ett provisorium av den art som herr Huss nu förordar. Jag är för min del beredd att taga hans förslag under övervägande.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden, nr 200—212, bevillningsutskottets betänkande nr 59, bankoutskottets memorial nr 38, första lagutskottets utlåtanden nr 36—38 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 54—58.

På framställning av herr talmannen beslöts att statsutskottets utlåtande nr 207 skulle på föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras näst efter andra lagutskottets utlåtande nr 58.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets betänkande nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av vissa inom ramen för det allmänna tull- och handelsavtalet (GATT) lämnade tullkoncessioner jämte därav föranledda ändringar i gällande tulltaxa, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammararens sammanträde avslutades kl. 16.28.

In fidem

G. H. Berggren

Bilaga

Herr statsrådet **HEDLUND**:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr Huss, har i en till statsministern riktad interpellation frågat, om statsministern är beredd att medverka till att den f. n. högst betänkliga psykopatvårdssituationen utan dröjsmål lättas åtminstone på ett provisoriskt sätt samt om statsministern delar interpellantens uppfattning, att denna fråga är av så brådskande beskaffenhet, att den synes böra snabbbehandlas med förtursrätt av nu pågående sjukvårdsutredning. Då de framställda frågorna främst berör inrikesdepartementet, torde jag efter överenskommelse med statsministern och chefen för socialdepartementet få besvara interpellationen.

Såsom interpellanten framhållit fattade 1947 års riksdag beslut om att särskilda anstalter skulle inrättas för psykopater. Beslutet var emellertid endast ett principbeslut, och frågan fordrade ytterligare utredning. Den fortsatta utredningen av psykopatvårdens organisation uppdrogs därefter åt 1947 års psykopatvårdsutredning. Enligt utredningens i december 1952 avgivna förslag skulle en del psykopater kunna vårdas på vanliga sinnessjukhus, men i övrigt borde vårdbehövande psykopater beredas vård å särskilda sjukhus. Psykopatsjukhusen skulle utgöra specialsjukhus inom den statliga sinnessjukvårdens ram. Till en början skulle erfordras fem psykopatsjukhus för män och ett för kvinnor. Utredningen framlade även ett mera detaljerat förslag till ett sådant sjukhus, avsett att vara normgivande för de övriga. Detta sjukhus hade kostnadsberäknats — enligt dåtida penningvärde — till något mer än 7,8 milj. kronor och driftkostnaderna hade beräknats till omkring 1 150 000 kronor om året.

Vid sin prövning av psykopatvårdsutredningens förslag fann Kungl. Maj:t — i likhet med utredningen — att den nya anstaltsorganisationen borde anordnas inom den statliga sinnessjukvårdens ram. Under sådana förhållanden syntes

frågan om uppförande av psykopatsjukhus naturligt nog böra bedömas i samband med den då redan pågående och planerade upprustningen av sinnessjukvården i sin helhet. I december 1953 beslöt därför Kungl. Maj:t — såsom framgår av riksdagsberättelsen — att överlämna psykopatvårdsutredningens betänkande till statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande, vilken kommitté tillkallats redan 1950 just för att biträda med den fortsatta handläggningen av frågorna om modernisering och utbyggnad av de statliga sinnessjukhusen i enlighet med beslut av 1950 års riksdag. Kommittén fick därvid i uppdrag att pröva frågan, hur och i vilken ordning den nya anstaltsorganisationen borde uppbyggas, samt att samordna planerna för den nya anstaltsorganisationen med de förslag beträffande modernisering och utbyggnad av de statliga sinnessjukhusen, som kommittén hade att avgiva. Kommittén fick även i uppdrag att undersöka möjligheterna att anordna en enklare och mindre kostnadskrävande organisation än den av psykopatvårdsutredningen föreslagna.

Som bekant har därefter upprustningen av sinnessjukvården fortgått i huvudsak efter de förslag och planer som framlagts av kommittén. I sitt arbete har kommittén i enlighet med nyssnämnda uppdrag även behandlat frågan om en särskild anstaltsorganisation för psykopatvården. Detta utredningsarbete har numera fortskridit så långt, att en redogörelse för kommitténs ställningstagande i ämnet torde vara att emote i början av år 1957. Redogörelsen torde — enligt vad jag inhämtat — komma att innefatta bl. a. vissa principiella synpunkter på frågan om psykopatvårdens samordning med sinnessjukvården och hur uppbyggandet av en ny anstaltsorganisation lämpligen bör planläggas med hänsyn till *dels* det för olika kategorier vårdbehövande föreliggande platsbehovet och *dels* erforderliga ekonomiska hänsynstaganden. Kommittén har även

för avsikt att därvid framlägga förslag om att ett specialistsjukhus för psykopater snarast uppföres såsom en första utbyggnadsetapp inom vårdorganisationen. Jag kan tillägga att kommittén även vidtagit undersökningar om lämplig förlägningsplats ävensom utarbetat mera detaljerade förslag beträffande det tilltänkta psykopatsjukhuset. Att i detta läge, såsom interpellanten föreslår, tillskapa provisoriska lösningar synes mig icke böra komma i fråga. Över huvud taget torde det icke vara möjligt att lösa psykopatvårdens lokalfråga med provisoriska anordningar bl. a. därför, att psykopatvården erfordrar, ej minst av säkerhetsskäl, speciella lokaliteter samt anordningar för beredande av sysselsättning och arbete åt klientelet.

Interpellanten uppehåller sig särskilt vid den grupp av psykopatklientelet, som utgöres av farliga alkoholister. Även om den vård, som kan beredas dessa på vårdanstalter för alkoholmissbrukare, icke alltid är fullt adekvat, torde dock i åtskilliga fall denna vårdform medföra resultat. För att möta de svårigheter, som inträtt efter den 1 oktober 1955, har Kungl. Maj:t på föredragning av chefen för socialdepartementet i proposition innevarande höst föreslagit riksdagen en ökning av nykterhetsvårdens anstaltsorganisation. Därvid har det ansetts angeläget att omedelbara åtgärder vidtages bl. a. för att öka antalet vårdplatser för de mera svårskötta alkoholmissbrukarna.

Enligt statsmakernas år 1947 fattade principbeslut borde till psykopatsjukhus överföras bl. a. å sinnessjukhus vårdade svårskötta psykopater och nykterhetsvårdens svårskötta psykopatklientel. Ötvivelaktigt skulle det vara mycket värdefullt, om nyssnämnda båda grupper kunde omhändertagas för vård på särskilda sjukhus. Härigenom skulle möjligheterna för en mera rationell vård av verkligt sinnessjuka förbättras och strävandena att nå fram till friare vårdformer skulle underlättas. Även såvitt angår alkoholistvården och ungdomsvården föreligger visst behov av mera än-

damålsenliga vårdformer för det mest svårskötta psykopatklientelet.

Man måste emellertid hålla i minnet att betydande svårigheter möter då det gäller att medicinskt avgränsa psykopatibegreppet, ett begrepp som för övrigt i olika sammanhang utsatts för stark kritik. Svårigheter kan därför tänkas uppstå på denna punkt. I vissa fall föreligger ett klart medicinskt vårdbehov, men i andra fall torde samhällspreventiva synpunkter komma att få tillerkännas dominerande betydelse vid ett omhändertagande. Härav blir en följd att ett delvis likartat klientel kommer att finnas både inom sinnessjukvården och inom andra vårdgrenar, främst fångvården. Det kan väl ifrågasättas, om detta ur vårdsynpunkt är den mest rationella ordningen, men oavsett hur man i en framtid kan vilja ställa sig till denna fråga, föreligger ett aktuellt och påträngande behov av särskilda vårdmöjligheter för psykopatklientel inom sinnessjukvården. Ett ytterligare skäl att snarast tillgodose detta behov är den stora betydelsen av ökade möjligheter till vetenskaplig forskning på området. I anslutning till ett nytt psykopatsjukhus skulle sannolikt behovet av sådan forskning kunna i viss utsträckning tillgodoses. De resultat, som därvid uppnås, och de erfarenheter, som vinnes av ett sådant specialistsjukhus, skulle sedan kunna ge vägledning för den fortsatta utbyggnaden av vårdmöjligheterna på detta område.

Herr talman! Såsom framgår av vad jag anfört har åtgärder redan vidtagits för att, så snart sig göra låter, öka möjligheterna att på ett lämpligt sätt bereda vård åt psykopater. Då statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande, som fått i uppdrag att pröva frågan, nu drivit arbetet så långt, att den står inför ett omedelbart ställningstagande, synes man böra avvakta resultatet härav innan någon ytterligare åtgärd vidtas.

Med vad jag nu anfört, herr talman, anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Onsdagen den 5 december

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Herr TALMANNEN yttrade: Efter samråd med andra kammarens talman och talmanskofereansen får jag meddela att, såvitt nu kan bedömas, sista arbetsplennum under innevarande höstsession kommer att hållas torsdag i nästa vecka, torsdagen den 13 december. Bordläggningssplena kommer att anordnas — förutom på fredag den 7 december — jämväl nästkommande måndag och tisdag.

Sedan vill jag erinra om att för den händelse kamrarna kommer att stanna i olika beslut i något ärende, kan plena bli nödvändiga även på fredag och lördag i nästa vecka.

Ang. lantbruksnämndernas jordförvärv m. m.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet NORUP, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Anders Johanssons interpellation angående lantbruksnämndernas jordförvärv m. m., erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr Anders Johansson frågat mig dels om jag anser det vara lämpligt, att lantbruksnämnderna ökar sitt jordförvärv i den omfattning, som skett, och även i sådana fall, då ett uppenbart kompletteringsbehov av närliggande fastigheter icke inom rimlig tid kan förutses, dels om jag anser, att skötseln av de i lantbruksnämndernas ägo befintliga jordbruks- och skogsfastigheterna är helt tillfredsställande och, om jag inte anser detta, vilka åtgärder jag ämnar vidtaga för befrämjandet av en bättre skötsel av dessa fastigheter.

Vid besvarande av den första frågan vill jag först understryka, att lantbruksnämndernas förvärv av fastigheter utslutande sker i syfte att disponera ifråga-

varande mark för komplettering av jordbruk antingen direkt eller efter byte med annan markägare. Lantbruksnämndernas verksamhet på detta område är sålunda egentligen en form av jordförmedling såsom komplement till den förstärkning av jordbruk, som sker direkt genom överlåtelse från en jordägare till en annan. Att nämndernas verksamhet icke får ha till syfte att utöka statens jordinnehav är så klart angivet i 1947 års riksdagsbeslut, att ingen som helst tvekan kan råda härom. Lantbruksnämndernas inköp grundas därför alltid på utredning om hur marken skall kunna disponeras.

När det är fråga om mark, som direkt skall användas för komplettering av ett annat jordbruk, brukar det inte dröja så länge, förrän lantbruksnämnden kan sälja marken. I en del fall måste det emellertid draga ut något på tiden, innan försäljningen kan avslutas. Som exempel härpå kan jag nämna, att det tager en viss tid, om den inköpta marken skall delas mellan flera jordbrukare och man skall försöka nå enighet mellan dem. Likaså får man räkna med dröjsmål, då lantmäteriförrättning erfordras, och alldeles särskilt blir detta fallet, när det är fråga om mera genomgripande omarronderingar av flera brukningsenheter.

Redan av vad jag anfört torde framgå, att det ingalunda är något anmärkningsvärt utan tvärtom ganska naturligt, att lantbruksnämnderna alltid vid varje särskild tidpunkt står som ägare till ett antal i kompletteringssyfte inköpta fastigheter.

Jag kan som exempel nämna hur verksamheten utvecklats i ett län, där den har tämligen stor omfattning, nämligen i Jämtlands län.

Av de fastigheter, som nämnden sålde under tiden 1948—1956, överläts cirka 68 procent oförändrade, och de hade varit i nämndens ägo genomsnittligen nio månader. De återstående fastigheterna

Ang. lantbruksnämndernas jordförvärv m. m.

delades upp i samband med att de användes för komplettering, och de hade stannat i nämndens ägo under i genomsnitt 16 månader. — Av de fastigheter, som nu är i nämndens ägo, är ungefär 30 procent avsedda att säljas odelade, och beträffande cirka 20 procent pågår planering och förhandlingar om uppdelning och överlåtelse till enskilda jordbrukare. Drygt 30 procent ingår i bolagsbyten, som är under beredning. I återstående fall är försäljningarna beroende av sådana åtgärder som laga skifte, sjöreglering, byte med kommuner o. d.

I vissa mer komplicerade rationaliseringsfall inköper lantbruksnämnderna mark i fullt medvetande om att det kanske tager förhållandevis lång tid, eventuellt några år, innan försäljning kan ske. Jag tänker härvid särskilt på det fall, att nämnden efter hand köper gårdar i ett skifteslag, där behovet av omreglering av ett flertal fastigheter är stort och där man kan räkna med att inom en ej alltför avlägsen framtid sådan omreglering kan genomföras. Erfarenheten har visat, att detta är det bästa sättet att få i gång en sådan rationaliseringsåtgärd. Efter hand som nämnden kan förvärva mark till rationaliseringsreserv och påvisa för jordbrukarna, att omregleringen medför även möjlighet till utökning av fastigheternas storlek, stiger nämligen intresset för omregleringsprojektet.

Vad jag nu behandlat har närmast gällt mark, som direkt skall användas för kompletteringsändamål. I lantbruksnämndernas verksamhet med komplettering av jordbruk med skog förekommer det emellertid också, att nämnderna förvärvar skogsmark, som kan användas för markbyte med bolag. Genom sådana byten kan det bli möjligt att från bolagen till jordbruket återföra skogsmark, som ligger bättre till ur jordbrukets synpunkt. Dessa byten har visat sig vara ett värdefullt instrument i rationaliseringsarbetet. Det ligger emellertid i sakens natur, att dylika transaktioner ofta kan taga ganska lång tid att genomföra. Det gäller ju i dessa fall förhandlingar om lämplig planlösning, priser och köpevillkor dels mellan lantbruksnämnd och bo-

lag, dels mellan nämnd och vederbörande jordbrukare. Dessutom erfordras ofta lantmåteriförrättning i samband med markbytet.

Av det anförda framgår, att det är naturligt, att lantbruksnämnderna ständigt innehar vissa marker för kompletteringsändamål. Att markinnehavet ökat efter hand under de gångna åren har bl. a. sin förklaring i att rationaliseringsverksamheten fortlöpande tilltagit i omfattning, allteftersom nämnderna kommit i gång med sina uppgifter. Det bör också framhållas, att det från den statliga lantbruksorganisationens sida icke torde finnas intresse för att i strid mot de för verksamheten angivna riktlinjerna köpa in mer mark än som kan hanteras i organisationens rationaliseringsverksamhet. Jag vill också nämna, att de fastigheter, som nämnderna inköper, bara utgör en ganska ringa del av vad som årligen utbjudes till dessa.

Vad därefter angår interpellantens andra fråga får jag erinra om vad jag nyss anför, nämligen att lantbruksnämndernas verksamhet för aktiv inköpspolitik egentligen är en verksamhet för jordförmedling. Den mark, som nämnderna inköper för sådant ändamål, är ofta i mindre gott skick. Inköpen berör ju vad inägojorden beträffar praktiskt taget endast gårdar, som visat sig sakna förutsättningar att bestå som särskilda brukningsenheter. I allmänhet har i sådana fall skötseln av jordbruket i större eller mindre grad försämrats under åren närmast före försäljningen till nämnden. I fråga om skogen förekommer det ej sålän, att den är hårt uthuggen och att ägaren velat sälja fastigheten vid en tidpunkt, då skogen är i behov av kostsamma skogsvårdande åtgärder. Byggnaderna är också i de flesta fall ganska dåliga.

När en lantbruksnämnd förvärvar mark, som den har för avsikt att så snart som möjligt sälja vidare för kompletteringsändamål, kan det självfallet icke bli fråga om att genomföra något upprustningsprogram i nämndens egen regi. Nämndens uppgift är ju i detta sammanhang endast att föra marken över till

Ang. lantbruksnämndernas jordförvärv m. m.

den nye brukaren, och det blir denne, som har att taga hand om marken.

Om lantbruksnämnden blir tvungen att behålla åkerjord någon tid, innan den kan disponeras för kompletteringsändamål, arrenderar nämnden alltid ut jorden och söker då givetvis också se till, att skötseln icke eftersättes. Härvid har man enligt vad jag erfarit på många håll ett värdefullt biträde av Ortsombuden. Några nyinvesteringar, exempelvis täckdikning, förekommer emellertid icke i allmänhet. Vad byggnaderna angår förhåller det sig så, att de oftast blir överflödiga, när kompletteringen är genomförd. De behöves i allmänhet ej heller under mellantiden, eftersom jorden då vanligen brukas av en granne. Det kan därför endast relativt sällan bli fråga om att nämnden skall vidtaga någon mera omfattande upprustning av byggnadsbeståndet på inköpta fastigheter.

Med hänsyn till att den skog, som lantbruksnämnderna förvärvar, är avsedd att bli stödsskog till jordbruk, för nämnderna en återhållsam avverkningspolitik. Avverkningar sker sålunda företrädesvis för att tillgodose kraven på skogsvård och avser huvudsakligen gallring av utvecklingsbar skog. Åtgärderna företages under medverkan av skogligt sakkunnig.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla, att det icke synes föreligga någon anledning att ändra de nuvarande riktlinjerna för lantbruksnämndernas markinköp. Enligt min mening finns ej heller skäl att rikta anmärkningar mot de av mig nyss angivna riktlinjer, som nämnderna följer vid skötseln av de för rationaliseringsändamål inköpta fastigheterna.

Härmed anser jag mig, herr talman, ha besvarat den av herr Anders Johansson framställda interpellationen.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för det utförliga svar han har lämnat på min interpellation. Våra lantbruksnämnder och deras verksamhet har på olika håll i landet fått en

rätt olikartad bedömning. Åtskilliga av dem har till synes lyckats relativt bra i sina förehavanden och till följd därav också tillvunnit sig det allmänna förtroende som de tvivelsutan även behöver för att gå i land med sina inte alltid lätta uppgifter. Andra åter har varit föremål för en irriterande uppmärksamhet från allmänhetens sida, en uppmärksamhet som i åtskilliga fall varit för enad med en ganska hård kritik. Huruvida denna kritik varit mer eller mindre berättigad skall jag inte här gå in på eller försöka klarlägga. Jag vill bara konstatera att lantbruksnämndernas uppgifter ändå är sådana, att det måhända vore mera underligt om de skulle kunna undgå den kritik som i vissa fall riktas mot dem.

Emellertid anser jag det vara mycket värdefullt att allmänheten från jordbruksministrarnas sida genom detta interpellationssvar har fått ett klarläggande av vad direktiven för lantbruksnämnderna innebär och en redogörelse för det sätt på vilket de arbetar i fråga om jordkompletteringen och jämväl för de svår- bemästrade initiativ som inte sällan föreläggas dessa nämnder.

Vad sedan omfattningen av nämndernas jordinnehav angår förstår jag mycket väl att de måste ha en del både jord och skog så att säga »på lager» i kompletteringsssyfte, om de skall kunna fullfölja sin verksamhet tillfredsställande. Men nog synes det i alla fall som om denna reserv vore överdimensionerad. Av kungl. lantbruksstyrelsens redogörelse för nämndernas verksamhet framgår att desamma under åren 1949—1954 förvärvat sammanlagt 2 375 fastigheter eller delar av sådana. Denna siffra är i och för sig inte överraskande hög för att avse en sexårsperiod av deras verksamhet. Däremot måste det nog betecknas som en smula överraskande att man enligt samma redogörelse vid 1955 års ingång hade inte mindre än 1 054 sådana brukningsdelar kvar i sin ägo. Detta förhållande torde i viss mån bero på att man har förvärvat en del fastigheter som man måhända inte sedan kunnat få användning för i kompletteringsssyfte.

Ang. lantbruksnämndernas jordförvärv m. m.

Detta stärker mig i den uppfattning som jag gav uttryck för i interpellationen, nämligen att lantbruksnämnderna inte bör förvärva jord i angivet syfte när denna inte under överskådlig tid kan komma till avsedd användning.

Detta förhållande torde också ha bidragit till att man på sina håll bibringats den uppfattningen, att lantbruksnämnderna fungerar som något slags uppköpsorgan på lång sikt för statens räkning. Nu har jordbruksministern demoterat den uppfattningen, och jag tackar honom också för det.

Vad sedan skötseln av de i lantbruksnämndernas ägo befintliga fastigheter beträffar gör jordbruksministern indirekt ett visst medgivande att denna skötsel måhända inte är vad den borde vara, men han förklarar detta med att lantbruksnämnderna i allmänhet får överta fastigheter, som redan på förhand är misskötta, detta i vad det gäller såväl jord som skog.

Jag tror inte att detta påstående är fullt allmängiltigt. Vad jag däremot tror mig veta är att det på sina håll har riktats en mycket amper kritik mot vissa lantbruksnämnder för det sätt, på vilket de sköter fastigheterna i förenämnda hänseende. Även om dessa, som jordbruksministern säger, bortarrenderas till andra jordbrukare under väntetiden, så bör det väl vara nämndernas skyldighet att se till att vanvärden inte fortsätter.

Man har enligt mitt förmenande inte rätt att intränga enskilda självägande brukare under vanhävdslagen, när staten i ett fall som det omnämnda går före med exempel som tangerar nämnda lag.

Jag skulle vilja sluta med att rikta en vädjan till jordbruksministern att i fortsättningen ha sin uppmärksamhet riktad på förenämnda förhållande. Därmed ber jag, herr talman, att än en gång få tacka jordbruksministern för svaret på min interpellation.

Herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Det framgick av herr Johanssons yttrande här att han delvis har varit ute i o gjort väder. Han var ju gans-

ka tillfredsställd över hur förhållandena har utvecklats sig.

Först säger herr Johansson att han förstår lantbruksnämndernas i stor utsträckning mycket svåra och delikata uppgift. Ja, det är en svår och delikat uppgift. Jag har själv varit ledamot av en lantbruksnämnd, och det har många gånger inträffat att jag ställt mig tveksam till hur jag borde handla i vissa fall.

Jag tror att den kritik som framföres mot lantbruksnämnderna beträffande handläggningen av många ärenden kan vara berättigad. Här som på så många andra områden i livet, där det handlägges en massa ärenden, kan det vara berättigat med kritik, ty i och med att en kritik föres fram ges det möjlighet att rätta till misstag som begås.

Vad gäller lantbruksnämndernas arbete har jag den erfarenheten, att det i stor utsträckning är fråga om ett psykologiskt uppträdande när det gäller att lösa de olika problemen. Det har gjorts invändningar emot att lantbruksnämnderna vid 1955 års början innehar ett så stort antal som 1 054 fastigheter. Ja, det rör sig om mellan 40 à 50 fastigheter inom varje län, och den som aldrig så litet följer med lantbruksnämndernas arbete och inser de svårigheter, som där föreligger, skall säkert medge att detta inte alls är något märkvärdigt stort antal. Det är ändå så att här sker fortlöpande inköp och försäljning, och att man i varje län har ungefär 45 fastigheter, som man inte har kunnat klara upp, tycker jag för min del är ett mindre antal än jag från början hade tänkt mig.

Påståendet att fastigheterna skulle ha skötts dåligt av lantbruksnämnderna får väl ändå tas med mycket stor reservation. Nog kan det finnas fastigheter, som jag nämnde i interpellationssvaret, vilka är nedruffade när de säljs till lantbruksnämnderna, men avsikten är ju att man skall kunna försälja dem inom ganska kort tid. Det är då inte så lätt för en lantbruksnämnd med dess begränsade tillgång på tjänstemän att ge sig till att sköta dessa egendomar, i synnerhet om de skall bevaras endast under en myc-

Ang. lantbruksnämndernas jordförvärv m. m.

ket kort tid. Jag skulle kunna anföra exempel där lantbruksnämnder arbetat sedan 1948 och där man kan tycka att de borde ha hunnit göra en del, men där man faktiskt haft att dras med många surdegar, som borde ha varit upplärade redan under den gamla jordkommissionens tid men där man dragit sig för att anmäla människor för vanhävd. Om lantbruksnämnderna inte snabbt nog har hunnit klara upp dylika ting, tycker jag nog att vi får se detta med en viss förståelse.

Jag tror för min del att en hel del barnsjukdomar fortfarande vidlåder organisationen, men vi får inte glömma att den ännu inte arbetat i fullt tio år, och att det enligt min mening blir bättre ju mer erfarenhet lantbruksnämnderna får och ju längre tid de får arbeta. Lantbruksnämnderna är en organisation som riksdagen har accepterat och beslutat. Jag skulle tro att det är många jordbrukare som har blivit oerhört hjälpta genom lantbruksnämndernas arbete, även om det givetvis, som jag sade tidigare, finns fall där det kan anföras kritik. I stort sett anser jag emellertid att man har all anledning vara tillfredsställd med den handläggning som sker av de ömtåliga ärenden det här gäller både ifrån lantbruksnämndernas och från lantbruksstyrelsens sida.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte haft för avsikt att dra upp någon längre debatt i detta ärende. Ännu mindre har jag haft för avsikt att göra mig till talesman för någon mera allmän kritik mot lantbruksnämnderna.

Jag har i mitt föregående anförande sagt, att jag förstår att lantbruksnämndernas uppgifter är svårbemästrade. Jag har också medgivit att det finns lantbruksnämnder som har lyckats mycket bra. Men det finns också nämnder som lyckats mindre väl i sitt handhavande av sina uppgifter.

När jordbruksministern emellertid säger att jag är ute i ogjort väder, vill jag

konstatera att jag är i gott sällskap. Jag vill rekommendera jordbruksministern att ta del av innehållet i en tidning, som står jordbruksministern mycket nära och vars redaktör sitter som representant för bondeförbundet i medkammaren. Denna tidning har under de senaste veckorna framfört en mycket frän och amper kritik mot lantbruksnämndens verksamhet i en viss länsdel. Man har där inte sparat på krutet. Jag skall inte ta ställning till om kritiken varit berättigad, men när den kommit från bondeförbundshåll har jag fått den uppfattningen, att det måste ligga någonting i den.

Herr NÄSGÅRD (bf):

Herr talman! Jag tar fasta på ett yttrande av interpellanten i hans gemäle nyss, nämligen att när kritiken kommer från bondeförbundshåll, så bör man lägga särskild vikt vid den! Det vore ju bra att lägga det på minnet för framtiden.

För övrigt vill jag uttala min tillfredsställelse över att jordbruksministern här klarlagt innebörden av lantbruksnämndernas förvärv av jordbruk och — vad som ur min synpunkt är särskilt intressant — kombinerade skogs- och jordbruk.

Det har försiggått en smygande agitation något år, som har försökt göra gällande att detta skulle vara ett medel för staten att lägga sig till med bonde-skog. Nu har vi ju fått fastslaget av jordbruksministern, att det inte finns sådana avsikter under denna politik.

1947 års beslut var ju mycket långtsyftande, och det tar tid att genomföra dessa åtgärder. Man kan därför inte klandra en lantbruksnämnd för att den inte på mycket kort tid kan hinna ordna de fördelningar, som inköpen avser. Jordbruksministern nämnde att det t. ex. i Jämtlands län har vidtagits mycket genomgripande åtgärder. I pressen gick det för kort tid sedan ett meddelande om att ett stort kompletteringsföretag i Gävleborgs län hade godkänts av Kungl. Maj:t. Lantbruksdirektören i Gävleborgs

Ang. lantbruksnämndernas jordförvärv m. m.

län förklarade, att så snart detta beslut blivit fastställt skulle man ta itu med flera liknande ärenden; det gällde i stor utsträckning triangelbyten mellan olika skogsägarkategorier.

Skulle det nu vara någon lantbruksnämnd som förfar mindre rationellt och ligger alltför länge på sina skogsinnehav, så hoppas jag att den i sinom tid får en påstötning från jordbruksdepartementet att skynda på med sitt arbete.

Till sist skulle jag vilja uttala det önskemålet, att jordbruksministern gör vad i hans förmåga står att påskynda det arbete som pågår för att förenkla särskilt bytesförfarandet mellan olika skogsägarkategorier; det gäller i det fallet också staten som skogsägare.

Herr JONSSON, JON, (s):

Herr talman! Interpellanten sade, att de olika lantbruksnämnderna arbetar olika och att de hade olika storleksordning på sina skogsinnehav. Därvidlag får man väl också fästa avseende vid de skilda förhållanden, varunder de olika lantbruksnämnderna arbetar. Om vi jämför ett skånelän eller ett län i östra Götaland med t. ex. Västerbotten eller Norrbotten, skall vi finna att det i dessa avseenden måste råda vitt skilda förhållanden. Detta markerar givetvis en väsentlig skillnad i lantbruksnämndernas arbetsuppgifter och i deras verksamhet för att fullfölja 1947 års rationaliseringsbeslut. Jag vill då fästa avseende vid att lantbruksnämnderna när det gäller rationaliseringsverksamheten måste arbeta på frivillighetens grund. För att kunna ordna den storleksrationalisering, som är nödvändig, är det uppenbart att lantbruksnämnderna i sin aktiva inköpspolitik påpassligt måste söka komma över behövligen områden, som är till salu, för att sedan ha dem till hands vid genomförandet av bytesoperationerna och kompletteringar.

Jag vill också anknyta till vad herr Näsgård talade om, nämligen den bytesoperation inom Gävleborgs län, som just nu fått Kungl. Maj:ts sanktion. Här gäller det byte med bolag. Lantbruksnäm-

den fattade principbeslut om dessa byten redan 1952, men de har kunnat genomföras först nu, mycket beroende på den omständliga procedurordning för sådana byten, som den norrländska förbudslagen stipulerar. Jag vill liksom herr Näsgård uttala önskemålet att vi till nästa års riksdag skall få förslag till förenkling av detta förfarande, så att lantbruksnämnderna kan genomföra byten mellan bolag och enskilda på samma enkla sätt som när det är fråga om byten mellan enskilda jordbrukare.

När det gäller skogen och dess skötsel har det varit vissa besvärligheter för de norrländska nämnderna. Det dröjde nämligen ganska länge, innan lantbruksnämnderna fick någon som helst skoglig sakkuska. Nu har emellertid de lantbruksnämnder, som har mycket stora skogsområden och som följaktligen har mycket arbete med byten och rationalisering av skog, till sitt förfogande fått en skogsmästare. Lantbruksstyrelsen har fått en jägmästare. Det har alltså ägt rum en viss förbättring i det avseendet.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på en annan sak, som ofta förbises, nämligen att med den omställningsprocess, som nu försiggår ute på vår landsbygd genom att en massa människor lämnar jordbruket, kan inte lantbruksnämndernas arbetsuppgifter betraktas som en isolerad företeelse, utan de måste, om de lyckligt skall kunna genomföras, fogas in i den rent samhälleliga omgestaltningen. Kontakt måste sålunda tagas med länsmyndigheter och de planeringsorgan som finns inom kommunerna och näringslivet. Dessa överläggningar, som många gånger inte får forceras för hårt om de skall kunna leda till ett gott resultat, tar lång tid. Följaktligen blir det där en förskjutning i tiden när det gäller innehavet av skog eller jord, som lantbruksnämnderna fått lov att skaffa för att ha till hands vid byten eller för direkta kompletteringar. Jag vill erinra om att i mitt län, Gävleborgs län, har lantbruksnämnden ett par hemman, som nämnden köpte för två och ett halvt år sedan och som alljämt står under lantbruksnämndens förvaltning, därför att

Ang. lantbruksnämndernas jordförvärv m. m.

de erforderliga lantmåteriförrättningarna inte har hunnit genomföras. Ej minst inom hudiksvallsområdet har det varit en oerhörd eftersläpning när det gäller lantmåteriförrättningarna, beroende på brist på arbetskraft.

Det är många sådana faktorer, som man måste ta i betraktande när man skall bedöma lantbruksnämndernas innehav av åker och skogsmark. Jag tycker därför det är värdefullt, att jordbruksministern på sätt som skett här i dag klarlagt detta problem. Jag hoppas också att den debatt i pressen, som ibland försiggår angående dessa frågor, skall kunna föras i saktighetens tecken och att man där skall få en bedömning på realistisk grund. Jag är övertygad om att därest det skulle visa sig, att någon lantbruksnämnd lade sig till med jord eller skog i den utsträckning som inte är förenlig med eller motiverad av rationaliseringsverksamheten, så kommer lantbruksstyrelsen och Kungl. Maj:t att ingripa dämpande.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Det är bara en detalj, som jag skulle vilja beröra och som herr Jonsson i Fjäle kom in på, nämligen skogsskötseln på de egendomar, som lantbruksnämnderna förvaltar under längre tid.

Lantbruksnämnderna har för närvarande ungefär 55 000 hektar under sin förvaltning. Många av egendomarerna har bibehållits i lantbruksnämndernas ägo under fem, sex, sju, åtta år — jag vågar inte säga exakt hur länge lantbruksnämnderna i allmänhet behåller egendomarerna, men jag känner till att de ofta behåller dem under en rätt lång tidsperiod. Det är ofta fråga om egendomar som skogligt sett kräver upprustning. Det finns mycket att göra på dem i fråga om både röjningar, skogsplanteringar och andra skogsvårdande åtgärder, kanske även vägbyggen och diken. Lantbruksnämnderna tar ofta in rätt stora inkomster på dessa fastigheter; jag känner exempel på att de tagit in 75, 80 procent av hela köpeskillingen

genom skogsuttag. Att en del av dessa inkomster återgår till fastigheten i form av skogsvårdande åtgärder, finner jag helt naturligt.

Herr Jonsson nämnde nyss att lantbruksnämnderna i Norrland börjat få skoglig sakkunskap för skötseln av egendomarerna. Jag är angelägen att understryka, att det är ytterst viktigt att det blir likartade förhållanden landet över, ty här finns mycket att göra och jag vågar nog påstå att det har försumrats en hel del. Genom att lantbruksnämnderna verkligen ägnar sig åt skogen, så tror jag att de gör de kommande ågarna en mycket stor tjänst.

Det är detta som jag har velat understryka, därför att jag tror att den väg, som man i Norrland nu har slagit in på och som jag betraktar såsom den rätta, bör följas landet över. Jag talar då närmast på de sydligaste provinsernas vägnar.

Herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Herr Hanssons yttrande föranleder mig att ställa frågan: Menar herr Hansson såsom länsjägmästare att lantbruksnämnderna missköter den skog, som de förvärvat? Jag tror att det är angeläget att det blir klarlagt. Om en viss försämring verkligen skulle ske någon gång, finns det ju en övervakande skogsmyndighet, som har att ingripa. Det är ofta så att lantbruksnämnderna får överta egendomar, som ingalunda är i det skick, som man skulle önska.

Jag vill ännu en gång konstatera att lantbruksnämnderna icke är utrustade med tillräcklig personal för att kunna sköta även skogsvården. Om de egendomar, som lantbruksnämnderna köper, verkligen är i behov av skogsvård, frågar man sig vem som har att bära ansvaret härför. Är det lantbruksnämnden? Eller är det inte snarare den myndighet, som tidigare skulle ha övervakat skogsskötseln på egendomen?

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! På herr statsrådets fråga vill jag svara, att man kan sköta skog nöjaktigt, men man kan också göra en

Ang. förstärkande av den lantbruksvetenskapliga forskningen m. m.

verkligt positiv insats. På de egendommar, som står under lantbruksnämndernas förvaltning, är skogsskötseln ofta inte sådan som vore önskligt. Många gånger behöver man kanske göra genomhuggningar eller grundförbättringar på skogsmarken, och därvidlag kunde lantbruksnämnderna otvivelaktigt med hjälp av de medel, som de hämtar ur skogen, ofta ha gjort en större insats. Skogsvårdsstyrelserna har för övrigt inte befogenhet att ålägga lantbruksnämnderna att verkställa dessa grundförbättrande positiva åtgärder; sedan en fastighet förvärvats av lantbruksnämnd faller den ej längre under skogsvårdslagen. Men herr statsrådet skall ingalunda tro att vi står i harnesk mot lantbruksnämnderna och vill påstå att de gör ingrepp, som för en enskild skogsägare skulle medföra avverkningsförbud. Vad vi eftersträvar är endast att få till stånd en positiv insats av större storleksordning från lantbruksnämndernas sida.

Herr DOMÖ (h):

Herr talman! Jordbruksministerns senaste inlägg gav mig anledning att begära ordet för att något beröra förevarande fråga.

Det föreligger stora svårigheter för en lantbruksnämnd, som ofta får överta gårdar som är litet »nedgångna», att kunna sköta dessa egendomar på sådant sätt att man får dem i form igen. Det finns nog anledning att fästa uppmärksamheten på de besvärligheter som här finns för nämnderna och att söka komma fram till åtgärder, som kan göra lantbruksnämnderna bättre rustade, i synnerhet i skogligt hänseende, att taga itu med de svårigheter som onekligen föreligger.

Enligt min uppfattning har lantbruksnämnderna inte till sitt förfogande erforderlig skoglig expertis. Jag har också den erfarenheten, att även om lantbruksnämnderna med synnerligen god vilja går till uppgiften att i samförstånd med skogsvårdsstyrelserna söka åstadkomma skogsplantering och även i övrigt ordna en god skogsvård på sina fastigheter, är det ändå synnerligen svårt för dem att få till stånd en sådan sköt-

sel av dessa gårdar att de inte ligger illa till vid en jämförelse med jordbruk i allmänhet. Vi får inte glömma att tjänstemännen hos lantbruksnämnderna är upptagna av alla möjliga göromål i samband med rationaliseringsverksamheten. Dessutom skall de svara för förvaltningen och eventuell utarrendering av dessa jordbruk samt ordna och övervaka skogsuttagen. Det är helt enkelt omöjligt för lantbruksnämnderna och deras tjänstemän att härvidlag i detalj kunna utöva den tillsyn som de egentligen skulle vilja. Jag tycker nog därför att det är all anledning att denna fråga kommer på tal, så att de brister som i detta avseende vidlåder lantbruksorganisationen kan bli avhjälpta.

I samband härmed vill jag understryka, hur omöjligt det för närvarande ofta är för skogsvårdsstyrelserna att kunna lämna erforderlig hjälp på grund av att de själva lider en skriande brist på arbetskraft. Även detta hör intimt samman med lantbruksnämndernas verksamhet. Jag vill därför rikta en anhållan till jordbruksministern att verkligen söka hjälpa skogsvårdsstyrelserna att få den arbetskraft som de behöver och för att de också skall kunna effektivt medverka på här berörda områden.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och bordlades ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 60.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 40, i anledning av väckt motion om utredning av frågan angående bevakningsfartyg för södra Östersjön, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. förstärkande av den lantbruksvetenskapliga forskningen m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 41, i anledning av väckta motioner om förstärkande och utbyggnad av den lantbruksvetenskapliga forskningen.

Ang. förstärkande av den lantbruksvetenskapliga forskningen m. m.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 361 av herrar *Mannerskantz* och *Eskilsson* samt II: 315 av herr *Nilsson* i Göingegården m. fl., hade yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en förutsättningslös utredning angående möjligheterna att förstärka och utbygga den lantbruksvetenskapliga forskningen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 361 och II: 315 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Den som endast ytligt läser det föreliggande utskottsutlåtandet och ser på klämman, där det står att utskottet hemställer, att den motion, som är väckt av bl. a. undertecknad, icke må föranleda någon riksdagen åtgärd, kan få den uppfattningen att mitt yrkande har avslagits. Så är emellertid ingalunda fallet, utan motionen har tvärtom bifallits långt innan jordbruksutskottet tog befattning med den. Jordbruksministern har nämligen — jag vet inte om det skedde före eller efter motionens avlämnande — tillsatt en utredning för att åstadkomma en del förbättringar inom den lantbruksvetenskapliga forskningen och jordbruksundervisningen. Jag har därför inte nu anledning att ställa något annat yrkande än om bifall till jordbruksutskottets hemställan, då motionens yrkande således redan har tillgodosetts, men jag vill ändå med några ord fästa uppmärksamheten på ett par särskilt aktuella problem.

Det pågår för närvarande åtminstone inom stora delar av det svenska jordbruket en utveckling som i sig innebär en fara för en långsiktig försämring av hela nivån på vår jord. Man bedriver i allt större utsträckning en ensidig växtodling, som kan leda till utarmning av jorden. Man övergår i allt större omfattning till kreaturslösa jordbruk och odlar allt mindre vall. Detta kan på längre sikt medföra att mullhalten i jorden

så småningom minskar så kraftigt, att vi genom denna utveckling gör oss skyldiga till ett förödande av den stora naturtillgång som vår jordbruksjord egentligen är.

Jag åhörde för någon tid sedan vid ett sammanträde inom Skogs- och lantbruksakademien ett föredrag, som just behandlade mullhaltens problem. Av föredraget framgick, att de resurser, både finansiella och tekniska, som nu står till förfogande för forskning i syfte att klarlägga vad som kan göras på detta område, är så små att man knappast kan tro detta vara möjligt. Det mesta som fanns att anföra här kom från forskningsverksamheten i utlandet, medan möjligheterna att omplantera denna forskningsresultat till Sverige är förfärligt dåliga, nästan skrämmande små.

Det finns alltså några avsnitt, som har en aktualitet som fordrar speciella ingripanden. Vad som nu behövs, utom att anslagen till de bestående institutionerna görs tillräckliga, och som närmast föranlett att jag begärt ordet, är att man inte slår sig till ro, sedan man satt till denna utredning, och eftersom vi nu har jordbruksministern här i kammaren, vilket ju inte är alltför vanligt, skulle jag vilja framföra den tanken, att här finns mycket att göra redan innan de utredningar på jordbruks- och skogsforskningens område, som man nu har tillsatt, blir färdiga. Man skulle kunna samordna resurserna genom någon sorts centralt ingripande. Det är troligt att det skulle kunna ställas medel till förfogande, liksom det sker inom industrien för den industriella forskningen. Man skulle kunna åstadkomma de i alla fall relativt begränsade medel som det rör sig om på detta område genom tillskott även från andra håll än de statliga. Man skulle mycket väl kunna tänka sig att jordbrukets organisationer och dem närliggande skulle kunna tillskjuta medel, men vad som erfordras är initiativet till detta och en samordning, och detta tycker jag lämpligen skulle kunna utgå från jordbruksdepartementet. Då tror jag att man skulle kunna, utan att behöva anstränga statens budget alltför mycket, få fram

Ang. förstärkande av den lantbruksvetenskapliga forskningen m. m.

sådana ökade resurser, att de institutioner vi redan har och den försöksverksamhet som nu för ett i många avseenden ganska tynande liv, skulle kunna få bättre möjligheter. Det är ju mycket bra, om man kan få fram ett slutgiltigt resultat, när de samordnande utredningarna blir färdiga, men i avvaktan på detta bör man kunna åstadkomma så pass mycket, att det snabbt blir till hjälp för det bestående.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till jordbruksutskottets utlåtande, som innebär att min motion inte skall föranleda någon åtgärd därför att den redan blivit bejakad.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Med all rätt har jordbruksutskottet i det nu föreliggande utlåtandet framhållit den vetenskapliga forskningens stora betydelse för jordbruket och den fortsatta utvecklingen. Det kan inte nog kraftigt framhållas, att den fortsatta utvecklingen inom jordbruket till mycket väsentlig del hänger samman med vilka resurser forskningen får till sitt förfogande. Jag tycker emellertid att det inte skulle ha skadat, om utskottet också hade skickat med en hälsning till utredningen, att den skulle raska på med sitt arbete, ty det ligger faktiskt fara i dröjsmål. Från det ena området efter det andra hör man nu sägas, att vi sackar efter i utvecklingen. Detta gäller en hel rad olika forskningsområden, även jordbruksforskningen. Vi sackar efter därför, att vi inte har tillräckliga resurser att sätta in på forskningens fält, och även jordbruket har ju på grund härav kommit att sacka efter, såsom herr Mannerskantz framhöll. Jag kan nämna, att före det senaste världskriget stod Sverige på fjärde platsen i världsstatistiken i fråga om avkastningen per hektar. Nu har vi åkt ned till nionde eller tionde platsen. Det är många länder som har gått förbi oss, och bland dem många som varit med i kriget.

I själva verket förhåller det sig så, om jag närmast får ta lantbrukshögsko-

lan som exempel, att flera av högskolornas största och viktigaste institutioner måste arbeta i gammalmodiga och trånga lokaler och med otillräcklig personal. Det är faktiskt många institutioner som är överhopade med forskningsuppgifter men inte kan ta upp dem till behandling därför att utrustning och personal inte räcker till. Det händer ofta att jordbrukare ringer och frågar om råd i olika spörsmål, framför allt i frågor som rör den moderna tekniska utvecklingen på kemiens fält, och man måste svara, att vi har faktiskt inte haft tillfälle att forska på det området. Vi kan inte stå jordbruket till tjänst, när vi inte har personal som kan ta upp den mängd av problem som för närvarande rent av väljer in över oss.

Vi har redan haft flera utredningar beträffande den jordbruksvetenskapliga forskningen och den högre undervisningen på detta område. År 1945 sattes en utredning i gång, och den fick ett i stort sett mycket välvilligt mottagande, men många av de verkligt angelägna förslag som framlades har ännu inte blivit förverkligade. Så har man satt till nya utredningar och nya utredningar, och under tiden heter det bara, att vi får vänta till dess utredningen är klar. Så tycks det gå nu också. Det enda som vi vid lantbrukshögskolan hittills har kunnat märka av den nu sittande utredningens arbete är att det har satt en käpp i hjulet såtillvida, att ett par befordringsärenden blivit stoppade. Det gäller just de områden som vi här talar om, forsknings- och försöksverksamheten, där två professorer för närvarande inte kan nybesättas, därför att man säger att vi måste invänta utredningens resultat. I själva verket är det klart, att utredningen inte kan komma att föreslå någon nedskärning av personalen, tvärtom måste ju en betydande ökning krävas.

Det skulle också mycket väl kunna låta sig göra att förbättringar, såsom herr Mannerskantz antydde, genomförs under den tid utredningen arbetar. Man kan vidare tänka sig att utredningen avgav delyfttranden, så att exempelvis de

Ang. förstärkande av den lantbruksvetenskapliga forskningen m. m.

båda befordringsärenden, som jag har talat om, kunde avgöras och lantbruks-högskolan få fulltalig personal. Hade man velat få utredningen att arbeta snabbt, skulle det också — då det ju i detta fall framför allt gäller lantbruks-högskolans försöks- och forskningsverk-samhet — ha varit angeläget att låta högskolan bli representerad i utredning-en av någon som hade personlig erfarenhet av både försöksverksamhet och forskning.

Jag vill till sist, herr talman, uttala den förhoppningen att den utredning, som nu arbetar, snarast möjligt kommer att framlägga resultatet av sitt arbete. Jag vill också uttala den förhoppningen att åtskilligt kommer att föreslås från jordbruksdepartementets sida för att förstärka forskning och försöksverksamhet. Det finns mycket som kan göras, in-nan utredningen är klar.

Herr statsrådet NORUP:

Herr talman! I debatten om detta utskottsutlåtande har yttrats en del, som kanske inte bör stå alldeles oemotsagt.

Herr Osvald har framhållit att Sverige för närvarande står på nionde platsen när det gäller hektarskördarna i olika länder, under det att vårt land förut in-tagit fjärde platsen. Det är kanske inte så märkvärdigt detta. Vårt lands jordbruk har ju varit föremål för en avfolkning, som lett till att många jordbrukare faktiskt tvingats att mer eller mindre övergå från intensivt till extensivt jordbruk. Den tendensen sammanhänger i varje fall inte enbart med att forskningen på detta område skulle vara tillbaka-satt.

Det hindrar inte att det villigt skall erkännas att de krav, som forskarna och många vakna jordbrukare framställer, är oerhört berättigade. Men, herr Osvald, sådana krav gör sig gällande inte endast på jordbrukets område. Det försiggår en stark utveckling på olika håll, och jag kan försäkra herr Osvald att jag för min del är mycket intresserad för att forskningen på jordbrukets område skall få så kraftigt stöd som möjligt. Men här

gäller det en avvägning mellan olika intressen. Det skulle vara förvånansvärt, om i en debatt, som rör jordbruksforskningen, en professor vid lantbrukshögskolan, som är ledamot av kammaren, inte skulle stiga upp och tala om, att man där vore mycket tillbakaset. Hade han varit belåten, ja, då skulle man sann-rligen ha kunnat befara att lantbrukshögskolan blivit tillgodosedd med anslag över hövan!

Vad beträffar herr Mannerskantz' förslag, som jag tidigare hört framföras från annat håll, att jordbruksforskningen skulle kunna stödjas med hjälp av bidrag från jordbrukarnas sida, vill jag säga, att jag mycket noga har övervägt den tanken. Den metoden är emellertid ett tveeggat svärd. Jag föreställer mig att sådana anslag i första hand skulle tas ur vissa av jordbrukets fonder, exempelvis inportregleringsmedel. I så fall får man ju tänka sig att staten skulle fylla på medel i dessa fonder, om de inte i alla lägen skulle räcka till. Men då skulle ju dessa bidrag till forskningen i realiteten bli statsbidrag, om vilkas storlek man alltid kan ha olika meningar.

Nu menar kanske herr Osvald att jordbru-uket direkt skulle ge anslag till forskningen. I det sammanhanget måste man tänka på hur jordbrukarna själva ser på sina inkomster, som ju i hög grad är beroende av statsmakternas inställning till prissättningen på jordbruksprodukter. Därom är ju meningarna ganska delade, men jag tror att man kan konstatera att även om jordbrukarna i allmänhet har funnit prissättningen vara någorlunda hygglig, så har t. ex. innehavarna av jordbruk på mellan 10 och 20 hektar fått i huvudsak, men ingalunda allt vad de skulle ha varit berättigade till enligt det beslut som fattades år 1947. Om man skulle kräva bidrag till jordbruksforskningen av jordbrukare, som har anledning att beskärma sig över alldeles för låga inkomster, är jag rädd att komplikationer och motsättningar skulle uppstå varigenom man skulle få svårigheter att fullfölja de forskningsupp-gifter som satts i gång. Enligt min mening är det därför den säkraste vägen

Ang. förstärkande av den lantbruksvetenskapliga forskningen m. m.

att få till stånd den forskning, som man anser vara önskvärd, att ge ökade anslag direkt över budgeten. Men statsbudgeten har varit så ansträngd under de allra senaste åren, att det inte varit möjligt att vid fördelningen av medel i olika sammanhang få igenom tillräckliga anslag till den lantbruksvetenskapliga forskningen. Alla sådana försök har till syvende og sist stupat på de politiska avvägningarna.

Personligen kan jag alltså i långa stycken dela de föregående talarnas mening, att den lantbruksvetenskapliga forskningen bör ha större bidrag än den nu får. Men man kan ha olika mening om huruvida detta bör ske på den vägen, att andra än staten skall anslå dessa medel. Jag är inte alldeles säker på att denna väg i längden kommer att ge jordbrukets forskning den trygghet, som är nödvändig för forskningens rätta bedrivande.

Mycket kan givetvis vara att anföra i dessa frågor, men det är min förhoppning att forskningen trots svårigheterna skall få möjligheter att arbeta vidare. Ultuna har ju under senare årtionden blivit utbyggt i ganska stor utsträckning, och åtskilligt håller för närvarande på att sättas i gång. Men även på andra områden, som inte direkt ligger under lantbrukshögskolan, finns det mycket stora och angelägna forskningsuppgifter som pockar på sin lösning men som nödgas vänta på anslag under många år — jag tänker på sådana områden som frökontrollen och växtskyddet.

Vi har alltså säkerligen det gemensamma intresset, att så mycket som möjligt skall kunna genomföras på forskningens område. När det gäller grundprincipen föreligger ingen motsatsställning mellan mig och herr Mannerskantz eller herr Osvald. Vi siktar väl på bägge hållen till det bästa för jordbruket, men man kan ju se frågan ur litet olika synpunkter.

Herr MANNERSKANTZ (h) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet kunde ju göra några allvarliga försök att skaffa medel

från andra håll — det skulle kanske lyckas bättre än man tror!

Herr DOMÖ (h):

Herr talman! Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet sade nyss, att det var alldeles naturligt att professorn vid lantbrukshögskolan inte var belåten. Ja, jag är inte professor, men jag är ändå inte heller belåten med förhållandena som de är, herr jordbruksminister.

Jag vill bara i all korthet understryka det mycket stora behovet av ökade medel för forskningens bedrivande. Det är så mycket som hänger på ett gott resultat av forskningen på detta område, att den måste ha sitt. Jag vill närmast instämma med talarna här som säger, att den tillsatta utredningen inte får tas till intäkt för att vi inte skall göra vad som för dagen är möjligt. Ett ökat stöd åt forskningen måste löpa parallellt med utredningsarbetet; man får laga efter läglighet och öka stödet så mycket som möjligt under den tid utredningen arbetar med de större spörsmålen i sammanhanget.

Jag vill alltså framhålla angelägenheten av motionärernas önskemål i det nu förevarande ärendet.

Herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Jag vill endast meddela Lantbruksakademiens herr preses, att anslagen till jordbrukets forskningsråd har ökat betydligt. När jag började som jordbruksminister var detta anslag, om jag inte minns fel, någonting på 300 000 kronor, och min förhoppning är att anslaget inom den närmaste tiden skall vara ungefär det tredubbla. Därför tycker jag inte att akademiens herr preses behöver anmäla enbart missnöje — jag tror för min del att forskningen på området är ganska väl tillgodosedd.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. försäljning av f. d. skolhemmanet
Kattarp Östra 5¹ i Malmö stad

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser Kattarp Östra 5¹ i Malmöhus län, jämte i ämnet väckta motioner.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 129 punkten 5 gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 555 och II: 732, medgiva, att f. d. skolhemmanet Kattarp Östra 5¹ i Malmö stad finge försäljas till staden för en köpeskillning av 135 000 kronor samt på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.

I de likalydande motionerna I: 555 av herr Larsson, Sigfrid, och herr Nilsson, Alfred, samt II: 732 av herr Hansson i Skegrie m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte avslå förslaget om försäljning av egendomen Kattarp Östra 5¹ till Malmö stad.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar Sigfrid Larsson, Yngve Nilsson, Pettersson i Dahl, Agerberg och Nilsson i Lönsboda ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 555 och II: 732, avslå Kungl. Maj:ts föreslagna framställning.

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Herr talman! Det gäller här ett förslag att staten skulle sälja en egendom, Kattarp Östra, belägen tio kilometer från Malmö stads centrum och ungefär en halvmil från tätbebyggelsen. Egendomen omfattar 33,5 hektar och har hembjudits till Malmö stad för 135 000 kronor, ett anbud som staden givetvis accepterat.

Nu frågar man sig: Behöver staden egendomen för tomtändamål eller dylikt? Ja, av handlingarna i ärendet framgår ju tydligt, att intet sådant behov för dagen föreligger. Fortsätter staden att växa i riktning mot Kattarp Östra — det

är kanske inte så sannolikt, men man kan ju göra tankeexperimentet — kommer givetvis den tid då det blir nödvändigt för Malmö stad att förvärva egendomen. Av stadens egna utredningar att döma kommer dock inte detta att inträffa under de närmaste decennierna, ja, troligen inte under det närmaste halvsekle.

Hur motiverar då staden inköpet? Jo, området skall läggas ut till kolonilotter, säger man; staden kommer år 1970 att behöva 100 hektar för dylikt ändamål. Nu är det att märka att staden redan äger stora arealer, som är utarrenderade och användes för jordbruksdrift, så nog tycker man att Malmö stad har tillräckliga jordreserver för koloniändamål; någon brist i det avseendet kan inte befaras under överblickbar framtid.

Att egendomen skulle utläggas till kolonilotter är, såvitt jag har uppfattat saken rätt, det enda skäl som Malmö stads myndigheter har anfört för förvärvet. Men det finns måhända ett annat skäl, som har varit avgörande för staden, nämligen att den har erbjudits förvärva en egendom till ett pris, som säkerligen ligger rätt mycket under dagens marknadsvärde. Att staden planerar för framtiden och skaffar sig behövlig mark för den kommande utvecklingen kan ingen klandra, utan det är tvärtom riktigt. Man har emellertid ett bestämt intryck av att staden inte tidigare umgåtts med planer på att förvärva Kattarp Östra, men så kommer det ett flott erbjudande från staten, och staden är inte sen att acceptera.

Det vanliga, när staten avyttrar sina jordbruksegendomar, är ju att egendomerna utbjudes till arrendatorer. Jag delar helt utskottsmajoritetens uppfattning att skäl talar för att i detta fall frångå den principen. Egendomen ligger nämligen inom Malmö stads område. Det kanske skulle inskjutas att det förhållandet, att området inkorporerats med Malmö stad, inte härrör sig från någon önskan från stadens sida. Vid sina för några år sedan förverkligade inkorporeringsplaner tänkte inte Malmö stad att även det område, det här gäller, skulle införlivas med staden. Man ville emellertid inte de-

Ang. försäljning av f. d. skolhemmanet Kattarp Östra 5¹ i Malmö stad

la på en kommun, och därför fick staden ta även detta område.

Jag sade nyss att jag delar utskottsmajoritetens uppfattning, att i detta fall egendomen inte borde hembjudas arrendator. Varför inte det? Jo, den dag kan ju komma — den är sannolikt rätt avlägsen — att egendomen behövs för tomtändamål, och för att undvika en oförtjänt värdestegring kan man i detta fall frångå principen om att sälja till arrendator. Man frågar sig emellertid, varför staden redan nu skall sälja till staden. Varför är det så bråttom? Alla är eniga om — även staden — att fastigheten åtminstone fram till år 1962 inte kan användas för annat än jordbruksändamål. Kan inte arrendatorn lika gärna betala arrendet till staden som till staden? Sker det någon olycka om staden behåller egendomen till den dag, då staden verkligen har behov av den? Om och när det inträffar, kommer givetvis kronan att överlåta egendomen till ett pris, som under då rådande förhållanden kan betecknas såsom skäligt.

Jag kan inte finna annat än att ett bifall till utskottsmajoritetens förslag innebär en statlig subvention till Malmö stad. I och för sig missunnar jag inte staden detta, men jag tror faktiskt att Malmö stad klarar sig utan den subventionen. Och jag frågar mig cm riksdagen, som dock har ansvar för att statens egendom inte avyttras till underpris, kan gå med på att sälja en egendom, vars nya taxeringsvärde år 1957 torde bli i varje fall 145 000 kronor. Jag finner det ganska orimligt.

Jag ber därför, herr talman, att få hemställa, att kammaren måtte besluta i enlighet med den reservation, som är fogad till utlåtandet och som innebär avslag på Kungl. Maj:ts förslag i detta ärende.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Jag skall be att i all korthet få yrka bifall till utskottets föreliggande utlåtande.

Jag vill här endast framhålla, att Kungl. Maj:t dock efter en mycket ingående utredning ansett sig böra fram-

lägga denna proposition, som går ut på försäljning av egendomen Kattarp. Alla myndigheter, som hörts i ärendet, har tillstyrkt försäljningen eller i varje fall inte haft någonting att invända mot att egendomen säljes. Domänstyrelsen, som ju har det närmaste ansvaret för förvaltningen av kronoegendomarna, har uttalat att det är till fördel för staten att sälja denna egendom, vars drift inte ger någon behållning, utan tvärtom.

Nu säger herr Larsson att man i detta fall visserligen inte såsom annars sker bort gå in för att sälja fastigheten till arrendatorn, men det var dock enligt herr Larssons mening inte lämpligt att arrendatorn skall arrendera egendomen av staden; han borde hellre få fortsätta att arrendera den av staten. Som kammarens ledamöter torde finna av utskottsutlåtandet är överenskommen emellertid skriven på det sättet, att i det blivande köpekontraktet kommer att intagas en bestämmelse om att arrendatorn skall ha rätt att, så länge staden inte behöver egendomen för byggnadsändamål, besitta och arrendera egendomen.

Jag skall inte trötta med att hänvisa till vad utskottet här har sagt, men jag måste säga, att jag förundrar mig över att denna fråga har kunnat möta ett sådant motstånd från visst håll. Jag är inte riktigt säker på — jag tvekar inte att säga det — att det är helt sakliga skäl, som i detta fall ligger bakom motståndarnas argumentering.

Då jag vet, att jordbruksministern kommer att taga till orda om en stund och närmare redogöra för innebörden av denna försäljning, skall jag inte nu tillägga mer. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet NORUP:

Herr talman! När det gäller försäljningen av Kattarp Östra 5¹ har utskottsmajoriteten biträtt Kungl. Maj:ts förslag. Till utskottsutlåtandet är emellertid fogad en reservation, som kanske ger mig anledning till att något beröra frågan.

I fråga om anledningen till att Malmö stad skall köpa denna egendom vill jag först erinra om att det inte är staden

Ang. försäljning av f. d. skolhemmanet Kattarp Östra 5^a i Malmö stad

utan domänstyrelsen som tagit initiativet till försäljningen. Strax efter jag blivit jordbruksminister, uppdrog jag nämligen åt domänverket att försälja vissa egendomar, som för staten vore av mindre betydelse. Det måste väl ändå vara betydligt trivsammare för en jordbrukare att vara ägare till den egendom han brukar än att vara arrendator. Som arbetshypotes har vi utgått från att gårdar, som är mindre än 50 hektar, bör kunna avhändas. Följaktligen är väl den egendom det nu är fråga om av den storleken, att den kan komma i fråga till försäljning.

Nu invänder någon: Ja, men då är det väl naturligt, att när domänverket går in för att sälja denna egendom, den bör erbjudas arrendatorn. Ja, i normala fall hade det väl varit ganska naturligt, men nu är denna egendom så belägen att den kan undergå värdestegring. Om jag inte minns fel pågår det en utredning om hur det skall förfaras med dylika värdestegringar. Följaktligen har jag inte yrkat på — och det kan väl inte någon föra ett resonemang emot — att arrendatorn skulle anses ha rätt att köpa denna egendom. Han fick arrendera den år 1950 och har fölaktligen inte alls någon optionsrätt till egendomen, d. v. s. han har inte arrenderat egendomen under så lång tid att han är på något sätt berättigad att köpa den.

Det invändes vidare, att egendomen säljes alldeles för billigt och att staten borde ha behållit den i sin ägo. Prisfrågan har diskuterats under utskottsbehandlingen. Olika myndigheter har yttrat sig i ärendet, och samtliga har numera tillstyrkt försäljningen. Frågan var emellertid föremål för behandling år 1953. När kammarkollegiet 1954 avstyrkte en försäljning ansåg jag att frågan inte var tillräckligt utredd, varför det blev avslag på en framställning härom. Därmed hade saken börjat diskuteras, och Malmö stad anmälde 1955 intresse för att köpa egendomen.

Det är nog så att man kan lägga olika aspekter på denna fråga, och jag skall därför taga upp en del synpunkter för mitt ställningstagande.

Fråga är nu vad denna egendom kan användas till. Jag anser också, att man kan finna lämpligare fastigheter än denna för koloniträdgårdsändamål, då jorden är mycket styv och marken är kuiperad. Detta hemman kommer emellertid med i bilden av den försäljningspolitik som föres av domänverket. Byggnadsbeståndet kan bedömas olika. Boningshuset är ganska gott. Vissa ekonomihus åter är knappast medelgoda, och svinhuset är mycket dåligt. Följaktligen kommer man inte ifrån att nybyggnader måste företagas på denna egendom inom den närmaste framtiden.

Det framhålles av domänverket, att med gällande försäljningsvärde ger nuvarande arrende på något över 2 000 kronor en mycket dålig förräntning. Nu kan man säga: »Ja, men staten kan väl invänta tiden, när det här är fråga om jordvärdestegring.» Ja, det ligger en hel del i det resonemanget, men å andra sidan är det givetvis för mig av större betydelse, att det föres en försäljningspolitik, som går ut på att erbjuda en jordbrukare att köpa ett hemman, som det egentligen inte är av något värde för staten att behålla. Här gäller det emellertid ett särfall, som jag nog anser att man bör behandla för sig.

Hur har egentligen försäljningarna från och inköpen av domänstyrelsen gått under de sista fem åren? Jag kan säga, att det har sålts 3 762 har skogsmark och 3 598 har inägojord, tillsammans 7 360 har. Samtidigt har inköpts 4 589 har. Följaktligen har domänstyrelsen tillmötesgått jordbrukets intressen genom att sälja ut från statens jordar. Jag anser således att denna försäljningsaktion ligger i linje med en konsekvent försäljningspolitik.

Vad det sedan gäller den arrendator det här är fråga om har från några myndigheter framhållits, att han borde ha en viss förmånsrätt att köpa fastigheten. Jag har tidigare i mitt anförande sagt, att han den 1 mars 1957 arrenderat egendomen under sju år. Då han övertog egendomen, inträffade det kanske inte så ovanliga men dock enligt min mening osmakliga, att han för arrenderätten så-

Ang. försäljning av f. d. skolhemmanet Kattarp Östra 5¹ i Malmö stad

som sådan fått till sin företrädare som arrendator utge omkring 30 000 kronor. Även om jag i princip inte gillar ett sådant system, är detta kanske anledningen till att jag velat bedöma ärendet litet mera förståelsefullt ur arrendatorns synpunkt. I försäljningsvillkoren har därför intagits, att Malmö stad skall tillförsäkra arrendatorn rätt att arrendera egendomen ytterligare fem år. Dessutom har föreskrivits, att om staden i fortsättningen skulle arrendera bort denna egendom och inte använda den till för staden nödvändiga ändamål såsom bebyggelse eller sådan, skulle arrendatorn ha förmånsrätt.

Vidare säger man, att staten inte borde ha sålt denna egendom. Jag måste säga att utskottsmajoriteten med den ståndpunkt den här intagit inte trätt arrendatorns rätt för när. Om egendomen inte försålts, skulle han ha varit arrendator under domänverket, och nu blir han i stället arrendator under Malmö stad. Han blir ändå arrendator under det allmänna — jag vet inte vad det är för skillnad beträffande den arrendepolitik som föres av Malmö stad och som föres av domänverket. I varje fall har arrendatorn enligt de överenskommelser, som här träffats, fått förmånsrätt under en ganska lång tid framåt. Följaktligen anser jag att arrendatorns berättigade intressen i detta sammanhang är tillgodosedda.

Vad sedan gäller den reservation, som här föreligger, är det ju ganska märkligt att den avgivits av ledamöter, som i andra sammanhang företräder den mening, att staten inte bör vidtaga några som helst begränsande åtgärder vid försäljning av jord. Men här anser man, att denna försäljning inte bör komma till stånd utan att staten bör behålla egendomen.

Det är klart att man kan ha olika synpunkter beträffande priset. När jag emellertid tagit ställning till denna fråga, har för mig varit avgörande, att alla hörda myndigheter ansett att staden behövde köpa egendomen och att detta sammanföll med den försäljningspolitik, som domänverket fört under den tid jag varit jordbruksminister.

Jag kan sedan mycket väl förstå, att man med hänsyn till jordvärdestegringen kan reservera sig mot att staten skall sälja till staden. Det ligger en hel del i den tankegången. Men om man väger den ena synpunkten emot den andra och vill vara konsekvent, tror jag, att den väg som jordbruksutskottets majoritet här förordar är den för jordbruket mest gagnande.

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag delar i stort sett de synpunkter som statsrådet Norup har framfört. Det är en riktig politik som domänverket följer, när verket säljer en hel del av egendomarna därför att det är förlustbringande för staten att ha dem kvar. Jag instämmer helt med herr statsrådet i det avseendet. Men en annan sak är om man nödvändigt skall tillämpa denna princip schablonmässigt. Man bör väl pröva frågan i varje särskilt fall.

I mitt första anförande sade jag, att jag inte tyckte att det i detta fall var lämpligt att sälja till arrendatorn. Också därvidlag är jag överens med statsrådet. Vad jag reagerar mot är att staten till underpris skall avhända sig egendomen till Malmö stad. En delegation från jordbruksutskottet har tittat på byggnaderna, och enligt de upplysningar jag har fått fann man dem tillfredsställande. Visserligen har det sagts, att byggnaderna skulle kunna användas, men den omständigheten, att arrendatorn enligt överenskommelsen först skall få skriva ett kontrakt på fem år med möjlighet att få kontraktet förlängt och därvid ha företrädesrätt, visar klart, att det inte är något trängande behov för staden att nu förvärva egendomen. Och om det, såsom även statsrådet räknar med, blir en värdestegring, varför skall inte staten kunna ta den?

Jag tycker således i motsats till statsrådet att staten i dagens läge borde behålla egendomen — det är det enda som skiljer oss åt. Den gången Malmö stad har något verkligt behov av egendomen, är det klart att staten skall avhända sig den.

Ang. försäljning av f. d. skolhemmanet Kattarp östra 5¹ i Malmö stad

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Jag skulle tro att både motionärerna och reservanterna grundar sin ståndpunkt på en rad missförstånd. Man utgår tydligen ifrån att staden köper en egendom för att spekulera i ett framtida mervärde. Jag vill erinra kammarens ledamöter om att i Malmö stad lägges varje kvadratmeter mark under tomträtt sedan flera årtionden tillbaka, även när det gäller industritomter. Staden säljer således inte en enda kvadratmeter av sin egendom, och jag hoppas att det kommer att förbli så även i framtiden. Det är ju en riktig kommunal politik att tillse att marken så långt som möjligt stannar kvar i kommunens ägo och inte blir föremål för någon spekulation.

Sedan råder det tydligen en annan begreppsförvirring. Man har här gjort ganska stort väsen av ordet »koloni». Vi i Skåne har våra termer. I Skåne är ju en »koloni» inte en vanlig enkel potatiskoloni, utan den är jämförbar med Uppsveriges småstugeområden. Malmö stad har nu kolonilotter, som vi kallar dem. Varje koloniägare som vill bygga en stuga har skyldighet att följa de ritningar som staden godkänt — någonting annat får inte uppföras. Det är stugor med ett rum och kök eller två rum och kök, och priset varierar mellan 4 000 och 7 000 kronor. De är byggda så att de kan flyttas, om det skulle bli trångt inom området, och det är detta som har skett i Malmö. Utvecklingen har gått så snabbt, att vi nu har 800 sådana kolonilotter som ligger inne i höghusbebyggelsen och som måste flyttas.

När vi nu har gjort den erfarenheten att dessa koloniområden blivit förlagda för nära bebyggelsen, anser vi gamla kommunalmän att man inte skall upprepa misstaget och lägga dem två à tre kilometer från den plats där de nu befinner sig för att om tio år bli tvungen att flytta dem på nytt, utan vi vill förlägga småstugeområdena till en plats där de kan vara kvar så länge som möjligt.

Jag förstår inte, att bebyggelsen inte skulle passa för det föreslagna området.

I Uppsverige hänger ju både höghus och småhus på klipphällar. Varför skulle inte vi i Skåne kunna lägga våra hus på en lerbacke eller en grusbacke? Vi har väl inte så dålig erfarenhet av byggnation, att vi inte skulle kunna bygga en småstuga på en knalle med en nivåskillnad av kanske 8 eller 10 meter — det skulle ju vara för sorgligt.

Det är givetvis varje kommunalmans skyldighet att se till att det finns tillräckligt med mark. Markfrågan är ju ett av de största bekymren för kommunerna, och det bekymret är inte mindre i Malmö än annorstädes. Den våldsamma expansionen i bebyggelsen under de sista femton åren har varje år tagit i anspråk hundratusentals kvadratmeter mark som staden har ägt. Det är ju endast en framsynt kommunalpolitik om man, såsom fastighetsnämnden här har gjort, söker ta hänsyn till utvecklingen ett tjugotal år framåt. Reservanterna har gjort ett ganska stort nummer av detta och talar om Malmö stad år 2 000. Jag tycker inte alls att det är orimligt att tänka på år 2 000, herr Sigfrid Larsson. Utvecklingen går snabbt, och det erfordras så mycket mark, att det inte är fel att sikta femtio år framåt i tiden. Man kan rent av fråga sig om man kan få till stånd en god planering ens för en så kort tid — 25 till 50 år är en mycket kort tid i en kommuns verksamhet.

Jag vill sedan säga ett par ord till herr Sigfrid Larsson när det gäller inkorporering. Han säger, att Malmö stad inte vill ha det ifrågavarande området. Det är riktigt. Malmö stads anspråk har aldrig sträckt sig längre vid inkorporering än man anser vara nödvändigt. Men myndigheterna ansåg, att vi borde inkorporera hela socknen. Vi måste således ta den. Om herr Larsson följt med i tidningarna den senaste veckan skall han finna, att staden har så stort markbehov österut, att det inte blir mycket kvar i de östra stadsdelarna. Där skall bland annat beredas plats för ett mycket stort parkområde på gränsen till Västra Kattarp. Det rör sig om 200 à 300 tunnland, och det är alltså inte fråga om några småbitar. Sådant får man tänka på

Ang. försäljning av f. d. skolhemmanet Kattarp Östra 5¹ i Malmö stad

i Skåne, där vi inte har skogar i samma utsträckning som annorstädes, utan måste skapa trivsel för människorna genom långsiktig planering, så att vi får något grönt omkring de platser där vi har vår hemvist.

När man säger att egendomen ligger en mil från centrum är det riktigt. Men det bor ju inga familjer i centrum, herr Larsson. Jag vet inte var de där familjerna bor omkring Stortorget och Gustav Adolfs torg, som får en mil till det nya området. Detta skall ju i första hand tillgodose behovet hos de östra stadsdelarnas befolkning, och därifrån får man inte mer än tre till fyra, högst fem kilometer, och det är väl inte något avstånd att tala om, när det gäller en planering av detta slag.

Herr statsrådet har ju ingående redogjort för detta ärendes behandling. Jag är överraskad över att förslaget har mött ett sådant motstånd. Såsom redan har sagts har domänstyrelsen erbjudit staden att köpa detta område därför att staden behövde det. Vi har ett arbetshem och två barnhem, som också skall flyttas, och man har tänkt att flytta dem till denna egendom. Och det kan ju inte bli tal om en 25-årsperiod, utan staden har ju angivit, att hela koloniområdet måste vara utrymt under den kommande femårsperioden för att man skall bereda plats åt den bostadsbebyggelse, som behövs inom stadens hank och stör.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Som skäl till försäljningen av Östra Kattarp 5¹ har domänstyrelsen bland annat anført, att fastigheten för kronans räkning skulle ge ett för dåligt årsnetto. Därvid har man utgått från ett försäljningspris av 145 000 kronor för fastigheten, och man har således också beräknat årsnettot på detta belopp. I anslutning härtill säger domänstyrelsen, att försäljningspriset skulle gälla, om det hade varit ett normalt byggnadsbestånd på egendomen. Men, säger man, det är inte normalt, utan det är sämre än normalt,

och därför räknar man ned fastigheten till 120 000 kronor i första taget. Men sedan gör man en omvärdering, och då kommer man fram till 125 700 kronor för att slutligen stanna vid ett försäljningspris av 135 000 kronor.

Jag känner inte i grund till domänstyrelsens beräkningar, men nog tycker jag att det är märkligt att man kan beräkna en fastighets årsnetto på ett som det synes i detta fall godtyckligt valt belopp, ett belopp som man inte kan utvinna vid en försäljning. Ifrågasvarande egendom har ett taxeringsvärde av 100 000 kronor. Byggnadsbeståndet kunde naturligtvis ha varit bättre, det medger jag. Men jag har å andra sidan den uppfattningen, att det hade fordrats en mycket liten investering för att man skulle få fullt tillräckliga byggnader för en lång följd av år framöver. Om man emellertid skulle vilja göra en investering av större mått, vilket jag anser inte vara av behovet i detta fall, borde man väl också, enligt mitt sätt att se, ha haft möjlighet att höja det årliga arrendet, och därmed hade man kanske nått en bättre förräntning för egendomen. På så sätt har man ju förfarit i andra sammanhang, bl. a. på en granngård till Kattarp Östra 5¹, vilken också står under domänstyrelsens förvaltning. Dessa egendomar är ungefär likvärdiga vad det gäller både areal och jordens beskaffenhet. Samma årliga arrendebelopp har också utgått. På granngården skulle man under detta år uppföra nya ekonomibyggnader, och därvid höjdes det årliga arrendet från 5 550 kronor till 7 250 kronor. Detta förfaringssätt är naturligtvis fullt riktigt. Men jag undrar, varför man inte kunde förfara på samma sätt när det gäller Kattarp Östra 5¹ i stället för att rekommendera en försäljning till Malmö stad, som av tillgängliga uppgifter att döma skulle ha tillräckligt med mark för sina byggnadsplaner, mark som till stora delar ännu är utarrenderad och drives som jordbruk.

Som herr Sigfrid Larsson nämnde, förklarade Malmö stad 1953 beträffande Kattarp Östra på en förfrågan från domänstyrelsen, att egendomen inte inom överskådlig tid kunde komma i fråga för

Ang. försäljning av f. d. skolhemmanet Kattarp Östra 5¹ i Malmö stad bebyggelse. Man skulle emellertid ändå kunna ha nytta av den genom att använda den som koloniområde eller fritidsområde. Det kan väl ifrågasättas, om ett sådant skäl bör godtas för en försäljning. Man vet ju också att Malmö stad under senare år skaffat sig andra egendommar i orten, som bättre än Kattarp Östra 5¹ lämpar sig för koloniändamål.

Det förtjänar också att understrykas i detta sammanhang, att då inkorporering av Södra Sallerups kommun skedde för några år sedan, så ingick inte Kattarp Östra i stadens inkorporeringsplaner. Det var först sedan kommunen Södra Sallerup krävt, att staden skulle inkorporera hela kommunen, alltså även Kattarp Östra, som inkorporeringen kom till stånd. Jag drar därför den slutsatsen, att stadens intresse för denna egendom vaknade, först sedan domänverket kom med sitt för Malmö stad ur ekonomisk synpunkt så förmånliga erbjudande, och att något verkligt behov av marken inte föreligger.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den reservation som föreligger i ärendet.

Herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Herr Yngve Nilsson har här fört ett resonemang, som inte riktigt håller i praktiken. Herr Nilsson säger, att man här borde ha gjort investeringar i nybyggnader och samtidigt därmed ha höjt arrendet. På det sättet skulle allt ha blivit bra. Men, herr Nilsson, det är väl ändå så, att ett jordbruk med nuvarande byggnadskostnader inte kan investera i nybyggnader och få kapitalet förräntat. Jag vågar påstå, att om man här gjort en nybyggnad och därefter höjt arrendet, så skulle avkastningen ha blivit sämre än vad domänverket beräknat.

Herr Nilsson talade också om en granngård till Kattarp Östra 5¹. Jag har också varit där nere och sett hur det ligger till. Det är faktiskt så, att domänintendenten hade lovat ifrågavarande arrendator att det skulle byggas nya ekonomihus. Men så blev det fråga om att försälja egendomen. Man rev ekonomihuset, och det var ingen garanti för att det skulle byg-

gas nya hus. Den arrendator, som satt där, hade i hög grad optionsrätt, ty hans släkt hade generation efter generation suttit på gården. Jag har tillrätt domänverket att uppföra nya byggnader, eftersom det givits ett löfte härom. Det får givetvis ske efter en arrendeuppskattning, men det blir ingen fin affär för staten. Men jag anser, att om staten är jordägare, så är staten skyldig att hålla byggnaderna i sådant skick, att de kan godkännas.

Här finns givetvis många äldre byggnader, för vilka arrendet ger kapitalavkastning. Men jag vågar påstå, att när det gäller nyinvesteringar kan staten aldrig i arrende få ut så mycket, att det ger en skäligen förräntning av egendomen. Det är kanske angeläget att påpeka detta i det här sammanhanget. Det går naturligtvis att lösrycka en och annan hemmansförsäljning, men lägger man det ena till det andra, så går det inte ihop. Enligt propositionens förslag förs en konsekvent försäljningspolitik, och det tror jag gagnar både staten och jordbruket bäst i det långa loppet.

Herr NILSSON, YNGVE, (h) kort gemäle:

Herr talman! Om herr statsrådet verkligen hade hört på vad jag sade, borde det väl ha framgått av anförandet att jag icke ansåg att det behövde göras en större investering å fastigheten Ö. Kattarp 5¹. Med en mycket liten investering ansåg jag att byggnadsbeståndet skulle vara fullt tillräckligt för en lång tid framöver.

Herr PERSSON, JOHAN, (fp):

Herr talman! Beträffande domänstyrelsens hemställan om försäljningen av kronoegendomen Kattarp Östra 5¹ i Malmöhus län torde meningarna vara ganska delade, och vi har nu här i kammaren varit i tillfälle att höra såväl reservanternas synpunkter på frågan som vad utskottets ordförande och herr Svensson, som har talat för bifall till utskottets förslag, och inte minst vad departementschefen haft att anföra till ledning för kammarens ställningstagande.

Ang. försäljning av f. d. skolhemmanet Kattarp Östra 5 i Malmö stad

Jag har inte räknat med att uppträda som någon försvarsadvokat för majoriteten i jordbruksutskottet, men jag vill dock motivera varför jag i utskottet biträtt förslaget att ifrågakvarande fastighet må försäljas till Malmö stad.

Jag skulle kunna nöja mig med att åberopa Malmö stads fastighetsnämnds skäl i sin hemställan om förvärv av fastigheten i fråga, nämligen att staden har stort behov av ytterligare markområden, dit stadens sociala anläggningar skall kunna förläggas. Nu gör reservanterna gällande att Malmö stad äger och utarrenderar rätt stora arealer, som kan anses lämpliga för koloniverksamhet, och att något näraliggande behov av förvärv av ytterligare markområden icke föreligger. Däremot står länsstyrelsens meddelande att man inom länsstyrelsens plankommitté, där bland andra länsarkitekten, länsbostadsdirektören och överlantmätaren närvarit, är enig om att skäl föreligger för ett tillstyrkande av stadens framställning emedan det torde vara klarlagt genom de yttranden som avgivits, att staden har behov av fastigheten.

Nu blir frågeställningen: Vilka är mest kompetenta att bedöma det berättigade i Malmö stads fastighetsnämnds framställning om förvärvet av fastigheten, de hörda myndigheterna eller reservanterna — vi kanske också kan säga motionärerna. För min del har jag större tilltro till de hörda myndigheterna.

Fastigheten ligger inom Malmö stads område. Avståndet från stadens centrum varierar enligt olika instansers uppgifter. Vi har här i dag hört två yttranden, där det har talats om en mil, domänstyrelsen anger också avståndet till en mil, arrendatorn på fastigheten har angivit avståndet till nio kilometer och lantbruksnämnden i länet anger avståndet till cirka åtta kilometer från stadens centrum. Eftersom egendomen väl inte kan flytta på sig, måste man få den uppfattningen att det är stadens centrum som ändrar på sig emellanåt, eller i varje fall att det råder olika meningar om var centrum finns.

När domänstyrelsen föreslår försäljning av en jordbruksfastighet torde det

ofta vara så, att byggnadsbeståndet å fastigheten befinner sig i ett mindre gott skick och att ett iståndsättande av byggnaderna i ett efter ortens förhållande gott skick skulle vid fortsatt utarrendering beräknas lämna ett årsnetto, som motsvarar en mycket låg procent på investerat kapital.

I det här fallet är också meningarna om byggnadsbeståndets skick delade. Det har vi varit i tillfälle att lyssna till i dag, och det framgår också av det vi har läst i propositionen och i utskottsutlåtandet. Domänstyrelsen säger att en del av byggnaderna befinner sig i ett mindre gott skick. Reservanterna säger att den delegation av jordbruksutskottet, som besökt gården i fråga, konstaterat att egendomens byggnadsbestånd var tillfredsställande.

Det har visserligen nu gått endast två år sedan frågan om fastighetens försäljning senast var aktuell, men utgår man ifrån att Malmö stad anser sig ha användning för området finns det enligt mitt förmenande ingen anledning för riksdagen att gå emot ett önskemål från stadens sida att få förvärva fastigheten i fråga. Jag tycker att man borde ge Malmö stad ett erkännande för sin framsyntighet att säkra sig om mark för framtida behov. Det brister säkerligen mycket på det området både i våra städer och i våra landsortskommuner.

Man skall också komma ihåg att Malmö stad inte är vilken tätort som helst — det är dock en stad med över 200 000 invånare — och då kan det vara värdefullt att ha rätt stora områden att disponera för olika ändamål.

Då nu såväl lantbruksnämnden som länsstyrelsen tillstyrkt fastighetens försäljning till Malmö stad och departementschefen på grund av innehållet i angivna remissutlåtanden finner styrkt att staden har behov av egendomen, anser jag att riksdagen bör bifalla jordbruksutskottets förslag, även om försäljningssumman 135 000 kronor kan anses vara i lägsta laget.

Jag skulle kanske inte anmärka mot priset nu, när jag inte hade något yrkande därom vid jordbruksutskottets be-

Ang. försäljning av f. d. skolhemmanet Kattarp Östra 5¹ i Malmö stad

handling av ärendet, men nog anser jag att köpeskillingen rätteligen borde ha varit något högre, omkring 150 000 kronor i stället för 135 000, då taxeringsvärdet är 100 000 kronor. Priset hade då ungefärligen motsvarat den genomsnittliga procentuella höjningen av jordbruksfastigheternas försäljningsvärden jämfört med deras taxeringsvärden under den senaste femårsperioden. I Malmöhus län har jordbruksfastigheternas försäljningsvärden under den senaste femårsperioden legat 59,9 procent över taxeringsvärdena, och i detta fall blir det nu endast 35 procent. Malmöhus län torde utgöra ett undantag när det gäller priserna på fastigheter, som domänstyrelsen får vid försäljning. Under vårriksdagen fick domänstyrelsen medgivande att försälja ett flertal fastigheter i landet. En av dem, som procentuellt hade det lägsta saluvärdet i förhållande till taxeringsvärdet, var också belägen i Malmöhus län. Taxeringsvärdet var i det fallet 113 000 kronor och saluvärdet 139 000. Vi får kanske inränga Malmö stad i den grupp, som äsyftas i författningen och som räknas till »förståndiga köpare», som inte betalar något överpris. Men jag är tämligen säker på att hade försäljningsvärdet varit något högre än nu är fallet, så hade staden ändå uppträtt som spekulant.

Ehuru jag anser försäljningssumman i lägsta laget, har jag inte något yrkande om ändring utan yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf):

Herr talman! Jag åhörde herr Axel Svenssons anförande med stor uppmärksamhet. Han förklarade att Malmö stad inte var angelägen om att förvärva mer jord än som behövs för stadens utveckling inom överskådlig tid. Jag skulle emellertid vilja fråga herr Axel Svensson, om det som står i reservationen är felaktigt. Där står angivet att det är angeläget att Malmö stad förfogar över tillräckliga markområden för koloni, men så står det också, att »staden äger och för jordbruksdrift utarrenderar

minst fem gånger så stor areal, som de 100 hektar fastighetsnämnden beräknar erfordras 'före år 1970' för koloniändamål».

Om dessa siffror är riktiga, och alltså Malmö stad förfogar över ett område, som är fem gånger större än de 100 hektar, som behövs fram till 1970, så föreligger det väl inte något behov för Malmö stad att ytterligare öka denna areal.

Det talas ju här så mycket om hur värderingarna har skett och att man säljer under taxeringsvärdet. Jag tycker att det skulle ha varit bra, om jordbruksutskottet hos domänstyrelsen begärt att få en utredning över vilka överpriser, jämfört med taxeringsvärdet, som arrendatorerna får betala på de egendomar, som de köper. Jag tänker på ett typiskt exempel i Kristianstads län för någon tid sedan. Man värderade där en egendom, till vilken även hörde cirka 25 hektar skog. De skogssakkunniga kom efter värdering till att skogen var värd lika mycket som hela fastighetens taxeringsvärde utgjorde. De som värderade jordbruket kom till värde, som låg 20 procent över taxeringsvärdet på jordbruket. Det var ju otänkbart för arrendatorn att kunna köpa egendomen. Domänstyrelsen beslöt också att behålla den i sin ägo i fortsättningen och utarrendera den.

Vad sker i detta fall för olycka, om staten behåller egendomen till dess att Malmö stad behöver den? Man kan ju bara arrendera ut den i femårsperioder. Malmö stad har ju förklarat att staden inte behöver egendomen, i vart fall ej inom de närmaste fem åren. När staden behöver egendomen är den naturligtvis i sin fulla rätt att köpa den. Det skulle vara mycket angeläget att få veta, om det inte inom dessa 500 hektar, som Malmö stad för närvarande har utarrenderade, verkligen inte finns ett område, som skulle passa för kolonibebyggelse, utan att man skall behöva taga just denna egendom Kattarp Östra 5¹.

Herr SVENSSON, AXEL, (s) kort genmäle:

Herr talman! För herr Elofsson vill jag bara påpeka att de jordegendomar,

Ang. försäljning av f. d. skolhemmanet Kattarp Östra 5¹ i Malmö stad

som han åsyftade, ligger närmast stadsbebyggelsen och kommer alltså att exploateras för höghusbebyggelse inom den närmaste tjuogoårsperioden. Man kan inte rimligen flytta koloniområdet en kilometer söder om den plats där det nu ligger till ett område, som man vet skall bebyggas med höghus.

Vad siffran 100 hektar beträffar, så är det den uppskattade siffran på den mark som behövs för att inom den angivna tidsperioden kunna flytta bort de småstugeområden, vilka nu är i farozonen.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle bara vilja genmäla, att 1 000 tunnland är dock ett mycket stort område. Jag förmodar att man kan någonstans inom detta område finna plats för kolonierna och ändå ha tillräckligt med mark för höghusbebyggelse. Sonderar man terrängen riktigt, skall man kanske finna att det inte föreligger skäl för att taga just detta område, som staden föreslagit. Jag vill ännu en gång poängtera, att även om staten behåller egendomen, så har staden rätt att förvärva den, så snart staden verkligen behöver området.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Jag har under cirka tjuguar deltagit i jordbruksutskottets arbete vid försäljning av kronoegendomar. Många gånger har jag därvid haft en annan mening än majoriteten och ansett att man har sålt egendomarna till arrendatorerna alltför billigt. Man har gjort en värdering av egendomen, men på grund av den pågående penningvärdeförändringen har priset kanske kommit att te sig relativt lågt den dag då försäljningen verkligen kommit till stånd. Vi har haft flera liknande fall och kanske en del som varit mer uppseendeväckande än den försäljning som det nu gäller. Jag tycker under alla omständigheter att vi vid dessa försäljningar av kronoegendomar bör behandla enskilda och kommuner lika.

Riksdagen har beslutat om en ny bygg-

nadslagstiftning, enligt vilken det åligger kommunerna att tillhandahålla mark för bebyggelse. Malmö är en stor stad. Befolkningsökningen i Malmö uppgår varje år till omkring 4 000 personer. På grund av olika förhållanden har man i Malmö tidigare satsat på höghusbebyggelse, men nu har man börjat att i större utsträckning gå in för egnahemsbebyggelse. Härför erfordras emellertid större jordområden.

Jag var med i den delegation från jordbruksutskottet som reste ned för att på platsen få en uppfattning om förhållandena. Vi tittade på stadens koloniområde, de markutrymmen som staden förfogar över och den egendom som nu är ifrågasatt till försäljning. Den resan gav mig klart belägg för att det måste anses vara mycket klarsynt och riktigt handlat av Malmö stad att göra denna framställning om att få inköpa egendomen Kattarp Östra.

Meningen är att denna mark skall användas för koloni- och sommarstugebebyggelse. Malmö är en industristad. Dit inflyttar mycket folk från landsbygden som har kärleken till jorden kvar. De arbetar vid varv och industrier i staden, men på kvällarna vill de söka sig ut till sina små täppor. Från stadens sida har man sökt ordna det på bästa sätt och hittills inom stadens område ställt till förfogande cirka 3 200 kolonilotter, där människorna på kvällarna kan få tillfälle till nyttigt friluftsliv. Dessa koloniområden har hittills legat inne i staden. Nu behöver Malmö stad ta i anspråk denna mark för egnahemsbebyggelse och måste då flytta ut koloniområdet. Man kan inte, som det här gjorts gällande, lägga kolonierna på något strax intill staden beläget område, utan man måste lägga det nya koloniområdet så långt ut, att människorna kan få en viss säkerhet för att de under en längre tid framåt i lugn och ro där kan få odla sina täppor och behålla sina kolonilotter. Man har därför från stadens sida velat lägga det nya koloniområdet relativt långt ut från östra stadsdelen, 4—5 kilometer. Kommunikationerna dit kommer att avsevärt underlättas genom att man hål-

Ang. försäljning av f. d. skolhemmanet Kattarp Östra 5¹ i Malmö stad

ler på att bygga en autostrada som kommer i närheten av det nya koloniområdet. Det blir mycket lätt att med cykel eller andra fordon ta sig ut till området.

Det har sagts att detta område inte skulle vara lämpligt för koloniändamål på grund av att det är kuperat. Vi bör väl vara glada över att det i Skåne inte bara finns slättbygd utan att man också kan få tillgång till kuperad mark.

En annan invändning är att jorden på denna egendom inte skulle vara lämplig för kolonier. Faktum är ju att det på området finns olika slags jord, styv lermylla på lerbotten, lättare lera, sand och grusmylla etc. Jorden har alltså olika sammansättning, men den är enligt min uppfattning, och likaledes enligt den uppfattning som stadens hörda myndigheter har, mycket lämplig just för ett koloniområde.

Jag kan inte finna annat än att det är mycket framsynt av Malmö stad att vilja förvärva detta område. Vi bör från riksdagens sida stödja en sådan strävan. Lika väl som vi ofta är med om att under denna övergångstid, innan vi fått stadga på de höjda jordpriserna och marknadspriserna anpassa sig efter de höjda taxeringsvärdena, sälja av kronans mark till enskilda, bör vi också kunna göra det till kommunerna. Enligt min uppfattning bör vi till och med hellre se att samfälligheter, t. ex. kommunerna, kan få dra fördel av hittillsvarande relativa låga priser än att enskilda får tillfälle att utnyttja de jordvärdestegringar som nu kommer fram.

Det pris, som begärts för den egendom, som det här gäller, är enligt min mening moderat. Naturligtvis skulle även ett något högre pris ha kunnat komma i fråga. Vi har från jordbruksutskottets sida inte varit tillfredsställda med de värderingsgrunder, som domänstyrelsen tillämpat vid tidigare försäljning av kronomark, och detta har vi också sagt ifrån i ett utlåtande. Numera tillämpar emellertid domänstyrelsen principer som vi inom jordbruksutskottet anser vara riktiga. Vi bör väl därför också i detta fall kunna vara tillfreds med den värdering som domänstyrelsen gjort.

Det har även sagts att staten borde kunna behålla denna egendom och även i fortsättningen arrendera ut den. Faktum är emellertid att Malmö stad behöver få övertaga den redan nu för att man i lugn och ro skall kunna planlägga utflyttningen av koloniområdet, så att dessa människor i tid kan bli varskodda och få möjlighet att ordna för sig på ett kanske bättre och smärtligrare sätt än om utflyttningen av kolonilotterna måste ske mycket hastigt. Från kommunal synpunkt är det därför angeläget att staden nu får överta denna egendom. Man får då också lättare att sköta den. Om det skulle behövas något underhåll i form av nya byggnader eller dylikt, blir det lättare att ordna den saken än om det hela måste skötas den mera omständliga vägen via statens myndigheter.

Jag har, herr talman, vägt både fördelar och nackdelar för staten i detta försäljningsärende men har kommit fram till att det riktigaste är att gå den väg som departementschefen har anvisat och försälja egendomen till Malmö stad. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan godkänna den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Sigfrid*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och godkännes den vid utlåtandet fogade reservationen.

Señan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Sigfrid*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 95;
Nej — 30.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ett extra bidrag till den verksamhet, som bedrivs av Förenta Nationernas flyktingkommissarie;

nr 201, i anledning av väckta motioner om ökat statligt stöd för rationaliserings- och forskningsverksamheten inom hantverk och småindustri;

nr 202, i anledning av väckta motioner om vissa socialpedagogiska anordningar beträffande barn med beteenderubbningar;

nr 203, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till skolbibliotek vid särskolor med internat;

nr 204, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till skolhem för studerande vid seminarier;

nr 205, i anledning av väckta motioner om ökad utbildning av bilreparatörer; och

nr 206, i anledning av väckta motioner om vissa pedagogiska mätmetoder m. m. inom enhetsskolan och realskolan.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om förstärkning av vattendomstolarnas personal m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 208, i anledning av väckta motioner om förstärkning av vattendomstolarnas personal m. m.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Danmans* och *Huss* (I: 605) och den andra inom andra kammaren av herr *Carlsson* i Stockholm m. fl. (II: 789), hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels att Kungl. Maj:t måtte vid 1957 års riksdag framlägga förslag om förstärkning av vattendomstolarnas personella resurser, dels ock att inom ramen för pågående utredningsverksamhet beträffande vattenvården och angränsande områden frågan om utformningen av riktlinjerna för statsbidragsgivningen till uppförande av kommunala vattenreningsanläggningar måtte skyndsammast utredas, så att förslag kunde föreläggas 1957 års riksdag.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 605 och II: 789 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr DANMANS (fp):

Herr talman! Statsutskottet har i sitt utlåtande nr 208 tagit ställning till ett par motioner, av vilka en har under-tecknats av mig. Den motionen är avgiven i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 173, som nu genom riksdagens beslut upphöjts till lag. Detta beslut innebär väsentligt skärpta regler rörande de förutsättningar, under vilka avloppsvatten får utsläppas i vattendrag. Handläggningen av hithörande ärenden, bl. a. tillämpningen av vissa övergångsbestämmelser, skall hänskjutas till vattendomstol. I anledning därav har vi i motionen yrkat, att vattendomstolarnas personal bör få viss förstärkning. Däröfver säger utskottet, att vattendomstolarna efter beslut av 1954 års riksdag tillförts en icke obetydlig personalförstärkning. Dock erkänner utskottet att särskilt vad gäller de norrländska vattendomstolarna det fortfarande finns ett visst behov av

ytterligare förstärkningar. Utskottet förväntar emellertid att Kungl. Maj:t skall tillse, att dessa förstärkningar vidtages. Motionärernas önskemål blir därvid beaktade. Jag har ingen anledning att närmare gå in på frågan. Jag hoppas att redan nästa års riksdag skall föreläggas förslag, som överensstämmer med de önskemål som framlagts i dessa motioner.

I våra motioner yrkar vi vidare att riktlinjerna för statsbidragsgivningen bör tas upp till behandling och avgöras på ett för kommunerna fullt tillfredsställande sätt. Statsutskottet har i sitt utlåtande nr 6 i år sagt en del om statsbidragsfrågan. Det heter där: »Vad beträffar anslagsfrågan vill utskottet erinra om att utskottet under en följd av år påtalat de otillfredsställande förhållanden som äro förbundna med nuvarande bidragssystem samt den bristande överensstämmelsen mellan anslagsbelopp och medelsbehov.» Utskottet erkänner också, att de nuvarande förhållandena på området har medfört ekonomiska svårigheter för många kommuner, inte minst i de norra delarna av landet. Samtidigt understryker utskottet angelägenheten av att dessa frågor snarast bringas till en definitiv lösning och att i samband därmed anslagsanvisningen bättre anpassas efter föreliggande bidragsbehov.

Jag har vid tidigare tillfällen fört de här frågorna på tal och finner det angeläget, att de synpunkter jag då anfört blir beaktade vid det slutliga ställningstagandet. Jag erinrade i debatten i april 1955 om att statens grepp om kommunerna är så att säga dubbelt. Riksdagen skärper lagarna rörande hälsovård och hygien undan för undan, och som en följd av detta behövs anläggningar för vatten och avlopp i allt större utsträckning. Planläggningen av sådana arbeten sker ofta rent praktiskt i samarbete med statliga organ. Därför bör man, menar jag, ta hänsyn härtill då det gäller att avväga statsbidragens storlek. Man får hoppas att staten inte på något sätt vill komma undan lagstiftningens konsekvenser och att det inte gäller något undan-
glidande i detta avseende. Jag har som

Om förlängning av ostkustbanan

sagt uttalat detta tidigare. En utskottets talesman tog då till orda och yttrade sig mycket positivt om de tankar jag gav uttryck för.

Jag har, herr talman, intet yrkande, men jag uttalar den förhoppningen att 1957 års riksdag redan i statsverkspropositionen skall föreläggas ett godtagbart förslag i statsbidragsfrågan. Det är enligt min mening hög tid att kommunerna får klarhet om de ekonomiska konsekvenserna av lagstiftningen och att statens medverkan helt och fullt klarlägges.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 209, i anledning av väckt motion om införlivande med statsbananätet av Stockholm—Nynäs järnväg, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om förlängning av ostkustbanan

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 210, i anledning av väckt motion om förlängning av ostkustbanan.

I en inom andra kammaren av herr *Holmberg* väckt motion (II: 506) hade hemställts, att riksdagen måtte dels i princip besluta om förlängning av ostkustbanan från Härnösand norrut, avseende i första hand sträckningen till Umeå, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till erforderliga anslag m. m. för igångsättande av förenämnda arbetsföretag senast under 1957.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionen II: 506 icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Jag tror att det är fjärde gången under den senaste åttaårsperioden som ett förslag om att utbygga ostkustbanan på sträckan Härnösand—Umeå står på riksdagens dagordning.

Om förlängning av ostkustbanan

Förslagen har inte vunnit riksdagens gehör, men jag tror nog ändå man kan säga att riksdagen ännu inte har avfärdat tanken på att utbyggnaden av ostkustbanan skulle fullföljas. Man har emellertid pekat på de svårigheter som är förenade med att förverkliga detta stora projekt.

Jag vill erinra om att frågan om ostkustbanans vidare utbyggnad inte bara gäller sträckan Härnösand—Umeå, som den föreliggande motionen avser, utan även andra bansträckor är aktuella. Jag vill framhålla att vissa framgångar har uppnåtts, nämligen i fråga om bansträckan Karlsborgsverken—Morjärv, som man väl måste betrakta som en första början på den vidare utbyggnaden av ostkustbanan. Men det bör i detta sammanhang uppmärksammas, att järnvägsstyrelsen har sett till att anläggandet av denna bana, alltså Karlsborgsverken—Morjärv, inte skall komma att medföra någon ytterligare kapitalbelastning på statens järnvägar. Jag skall senare återkomma till detta problem.

Nu säger utskottet att man bör invänta resultatet av 1953 års trafikutredning. Nå, det är gott och väl; tidigare har man sagt att man måste invänta resultatet av en enmansutredning som finns. Nu har 1953 års trafikutredning tagit hand om den avgörande delen av s. k. icke lösta norrlandsfrågor, och då får man väl utgå ifrån att denna olycksaliga enmansutredning om hittills icke lösta norrlandsfrågor har befriats från den största uppgiften och att man därför kan motse resultatet av utredningsmannens arbete inom rimlig tid.

Remissinstanserna, såvitt jag har funnit alla av dem, understryker behovet av att ostkustbanan utbygges och att riksdagen någon gång ger ett besked om hur det egentligen skall bli med lösandet av detta viktiga trafikproblem.

Vad säger nu järnvägsstyrelsen om denna utomordentligt viktiga fråga? Ja, nu som så många gånger tidigare skjuter järnvägsstyrelsen i förgrunden frågan om statens järnvägar som affärsdrivande verk och i samband därmed den redan tunga kapitalbelastningen på statens

järnvägar. Järnvägsstyrelsen handlar säkert utifrån de direktiv, som gäller för detta statliga verk, men jag har en känsla av att järnvägsstyrelsen faktiskt uppfordrar regeringen och riksdagen att ändra direktiven. Två saker kommer då i förgrunden. För det första: Skall statens järnvägar vara ett så renodlat affärsdrivande verk som nu gällande direktiv föreskriver? För det andra: Är inte tiden inne när åtgärder bör vidtagas för att minska den tunga kapitalbelastningen på statens järnvägar? Löser man dessa två här nämnda frågeställningar förnuftigt, kommer också ostkustbanan att mycket snabbt kunna utbyggas.

Vi har föreslagit att riksdagen skulle fatta ett principbeslut om att sträckan Härnösand—Umeå skall byggas ut.

Med hänvisning till vad jag här har sagt, vad jag tidigare sagt och vad andra sagt i denna fråga, ber jag att få yrka bifall till föreliggande motion.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Såsom framgår av utskottets yttrande har utskottet räknat med att frågan om ostkustbanans förlängning och utbyggnad kommer att tagas upp av 1953 års trafikutredning. I vissa liknande fall har utskottet någon gång föreslagit, att motionen skall överlämnas till den pågående utredningen, men i detta fall är direktiven så klara, att utskottet anser det vara en överloppsgärning, eftersom utredningen under alla förhållanden kommer att ta upp frågan om ostkustbanan. Således har det inte för dagen någon betydelse om denna motion bifalles, utan man kan, såsom utskottet förordar, avvakta utredningsresultatet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Jag skulle till utskottets ordförande vilja ställa frågan: Finns det i direktiven för 1953 års trafikutredning någonting utsagt också om att utredning-

Om sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område m. m.

en skall ta ställning till frågan om statens järnvägar som affärsdrivande verk? Och vidare: Finns det i direktiven någonting om att utredningen skall ta ställning till att man eventuellt skall minska på kapitalbelastningen, som nu — efter vad jag kan förstå — är mycket tung för statens järnvägar.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 211, i anledning av väckt motion om utredning av förutsättningarna för en tättrafikerad ringlinje utanför Stockholms administrativa område m. m.; och nr 212, i anledning av väckta motioner om en effektiv kommunal skatteutjämning.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område m. m.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 59, i anledning av väckta motioner om vissa sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 290 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 238 av herr *Hjalmarson* m. fl., vari bland annat hemställdes, att riksdagen måtte antaga i motionerna införda förslag till

- 1) förordning om bostadssparande;
- 2) lag angående ändring av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

II) de likalydande motionerna I: 293 av herr *Ohlön* m. fl. och II: 224 av herr *Ohlin* m. fl., vari bland annat hemställdes, att riksdagen måtte besluta att höja det i 39 § 3 mom. kommunalskattelagen stadgade schablonavdraget vid taxering av inkomst av kapital från nuvarande 100 kronor för ensamstående och 200 kronor för äkta makar till 200 kronor för ensamstående och 300 kronor för äkta makar att träda i kraft den 1 januari 1957 eller vid 1958 års taxering samt att införa ett schablonavdrag av 200 kronor vid taxering av inkomst av en- och tvåfamiljsfastighet att likaledes träda i kraft den 1 januari 1957 eller vid 1958 års taxering.

Enligt den i motionerna I: 290 och II: 238 föreslagna förordningen om bostadssparande skulle skattskyldig åtnjuta uppskov med taxeringen till kommunal och statlig inkomstkatt för medel, som under vissa år insatts å särskilt bostadskonto i bank eller annan penninginrättning, till beopp av sammanlagt högst 5 000 kronor eller, såvitt avsåge äkta makar, högst 10 000 kronor. I den mån medlen toges i anspråk för förvärv av eget hem eller för betalning av insats i bostadsrättsförening skulle skattebefrielse äga rum. Om medlen uttoges för annat ändamål eller om uttag ej skedde inom viss tid, skulle medlen återföras till beskattning. Det i samma motioner framlagda förslaget till lag angående ändring av kommunalskattelagen innebar införande av ett schablonavdrag å 200 kronor vid beräkning av fysisk persons inkomst av en- och tvåfamiljsfastighet i hemortskommunen, höjning av schablonavdraget beträffande inkomst av kapital, avdrag för avkastning av aktier eller andelar i ekonomisk förening, höjning av det s. k. försäkringsavdragets maximibelopp samt införande av ett särskilt avdrag för amortering av skuld å en- eller tvåfamiljsfastighet eller lägenhet med bostadsrätt.

Om sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område m. m.

Ovannämnda motioner innehöllo utöver de nu återgivna yrkandena jämväl yrkanden i ett flertal andra hänseenden, vilka sistnämnda yrkanden av utskottet behandlats i andra sammanhang.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet av angivna orsaker hemställt,

1) att de likalydande motionerna I: 290 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 238 av herr Hjalmarson m. fl. om vissa sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område, i vad motionerna behandlats i detta betänkande, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlon m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl. om vissa lättnader i beskattningen, m. m., i vad motionerna behandlats i detta betänkande, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Velander* och *Edström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte dels i anledning av de likalydande motionerna I: 290 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 238 av herr Hjalmarson m. fl.

a) antaga i reservationen infört förslag till förordning om bostadssparande;

b) antaga i reservationen infört förslag till lag om ändring av kommunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

dels anse de likalydande motionerna I: 290 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 238 av herr Hjalmarson m. fl., i den mån desamma i övrigt behandlats i detta betänkande, besvarade genom vad utskottet förut anfört och hemställt;

2) att de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlon m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl. om vissa lättnader i beskattningen, i vad motionerna behandlats i detta betänkande, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II) av herrar *Kristensson* i Osby, *Söderquist*, *Anders Johansson*, *Sjölin* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den avfattning, som i denna reservation angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 290 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 238 av herr Hjalmarson m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlon m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om ytterligare utredning i syfte att åstadkomma sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område.

Det av herrar *Velander* och *Edström* reservationsvis framlagda förslaget till lag om ändring av kommunal-skattelagen innebar i huvudsak, att maximibeloppen för försäkringsavdraget skulle höjas till 400 kronor för ensamstående och 800 kronor för gifta gemensamt.

Herr **VELANDER** (h):

Herr talman! Utan anspråk på att kunna prestera några nya synpunkter i fråga om sparandet vill jag till en början konstatera, att en ökning av det enskilda sparandet på bred front är av avgörande betydelse för stabiliteten i vårt ekonomiska liv. Denna mening bestrides näppeligen på något håll. Riksdagen har också i olika sammanhang understrukit, att flera av de problem, som mött den ekonomiska politiken under efterkrigstiden, haft samband med att de stora investeringsbehov, som förelegat, icke motsvarats av en lika stark sparbenägenhet. Framhållits har vidare, att en förskjutning av sparandet i riktning mot ett ökat personligt sådant skulle underlätta den ekonomiska politikens uppgift att bevara prisstabilitet och samhällsekonomisk jämvikt. Uppslag till olika åtgärder, ägnade att stimulera det personliga sparandet, är därför värda allt beaktande. Att därvidlag statsmakternas stöd för ett organiserat målsparande är förtjänt att övervägas ligger i sakens natur.

Här antydda mer allmänna synpunkter utgör grundvalen för de från höger-

Om sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område m. m.

håll motionsledes framställda yrkanden, som redovisas i bevillningsutskottets föreliggande betänkande. Det första av dessa yrkanden innebär, att skattskyldig skall åtnjuta uppskov med taxeringen till kommunal och statlig inkomstskatt respektive skattebefrielse för medel, till sitt maximum begränsade, som under de närmaste fem åren insättes å särskilt bostadskonto i bank eller annan penninginrättning och som tas i anspråk för förvärv av eget hem eller för betalning av insats i bostadsrättsförening. Förslaget är avsett som ett led i bemödandena att komma till rätta med ett av våra största och till synes mest svårbemästrade sociala problem, bostadsfrågan.

Bevillningsutskottets inställning till förslaget är densamma, som vi vant oss vid från tidigare sammanhang, alltså negativ. Motiveringen för utskottets avstyrkande är måhända till formen något mjukare och smidigare. Bostadsnöden eller den bostadslöse skymtar dock icke på något sätt i sammanhanget. Och en uppmuntran till målsparende för bostadsanskaffning finner utskottet »lämpligen bör ges i annan form än genom särskild skattelättnad, exempelvis på det sätt bostadspolitiska utredningen» i ett sitt innevarande år avgivet betänkande varit inne på. Och vad skulle då detta innebära? Jo, att kommunerna, i den mån så läte sig gör utan att övriga bostadssökandes skäliga anspråk otillbörligt eftersattes, medverkade till att de i målsparende engagerade bostadssökandena bereddes förtur framför övriga bostadssökande eller också favoriserades genom större valfrihet vid tillgodoseendet av sina bostadsönskemål.

Jag känner mig visserligen inte uppfordrad till någon polemik mot vare sig utredningen eller utskottet på denna punkt, men nog framstår det som en smula olustigt att de i målsparende engagerade bostadssökandena skall beredas förtur framför övriga bostadssökande eller favoriseras genom en större valfrihet vid tillgodoseende av sina bostadsönskemål. Får man icke ett intryck av att regleringsmentaliteten även här håller på att sätta in något för hårt?

Utskottet konstaterar också, att på senare tid initiativ till målsparende för bostadsanskaffning tagits av bl. a. vissa sparbanker och HSB:s riksförbund samt att detta målsparende omfattats med stort intresse av allmänheten. Detta utskottets konstaterande kan väl icke vara något skäl mot utan ett motiv för ett bifall till högermotionerna på den förevarande punkten. Det bestyrker ju, att allmänheten har stort intresse för en sådan sparform, och utskottet får väl icke förutsättas vara av den meningen, att ett sparande, siktande till ett lindrande av bostadsnöden, kan bli för stort! Svårigheterna på bostadsmarknaden är icke i avtagande; motsatsen är fallet. En sådan omständighet som att befolkningen i våra städer med minst 10 000 invånare ökade under nästlidet år med 55 000 personer, som väl kan »omräknas» i lägenheter efter någon rimlig norm, understryker detta förhållande.

Jag skall så övergå till att något syssla med det sociala avdraget eller försäkringsavdraget. Detta har under de senaste åren varit föremål för mycken diskussion, att det skulle »rationaliseras». Därunder har t. o. m. förslag framfört. Det hade, såsom det hette, »i stort sett förlorat sin betydelse», och dess sloppande skulle därtill vara ett led i strävandena att nå bättre överensstämmelse mellan preliminär och slutlig skatt. Vid 1950 års riksdag tillstyrkte emellertid bevillningsutskottet ett motionsledes framfört förslag, att maximiavdraget för äkta makar gemensamt skulle höjas till 400 kronor; och blev detta också kamrarnas beslut. Avdragets maximibelopp för såväl ensamstående som äkta makar hade ditintills alltifrån dess första införande, som skedde vid den statliga beskattningen år 1910 och vid den kommunala år 1920, utgjort 200 kronor.

Vid nästlidet års riksdag infördes så vissa schablonavdrag vid taxeringen, bl. a. för försäkringspremier med 150 kronor för ensamstående och 300 kronor för makar gemensamt, och gällde detta vare sig den skattskyldige erlade några försäkringsavgifter eller icke. Därest premierna eller avgifterna är högre än

Om sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område m. m.

schablonavdraget, medges avdrag för dem intill ett belopp av 300 kronor för ensamstående och 600 kronor för äkta makar. Med denna höjning av avdragets maximibelopp till 300 respektive 600 kronor avsågs blott att inom avdragets ram bereda utrymme jämväl för avgifterna till den allmänna sjukförsäkringen. Samtidigt härmed infördes den ordningen att ensamstående skattskyldig, som har hemmavarande, av honom helt eller delvis underhållet barn, som står under hans vårdnad, skulle i fråga om avdragsbeloppet vara likställd med äkta makar.

Enligt de föreliggande högermotionerna yrkas, att maximibeloppen för försäkringsavdraget höjes till 400 kronor för ensamstående samt 800 kronor för makar gemensamt och för sådan ensamstående, som har vårdnaden om barnbidragsberättigade barn.

Den förenkling av beskattningsreglerna, jag kanske skall säga taxeringsarbetet, som avsetts med schabloniseringen i viss utsträckning av försäkringsavdraget, skall här icke diskuteras. Skattetekniskt är det emellertid samma sak, om man inför ett schabloniserat allmänt avdrag eller om man höjer ortsavdraget med motsvarande belopp. Fjölårets riksdagsbeslut, såvitt angår schabloniseringen av försäkringsavdraget, utgör sålunda i realiteten detsamma som en höjning av ortsavdragen i motsvarande omfattning och en sänkning av försäkringsavdraget med enahanda belopp.

Häri ligger en utgångspunkt för diskussionen av stort intresse. Den ger nämligen vid handen att en betydande del, kanske huvuddelen av det inkomstbortfall för staten och kommunerna, som föranledes av fjölårets riksdagsbeslut, kommer icke-försäkringstagare till godo. I själva verket innebär sålunda detta beslut en omfördelning av skattebördan till förmån för icke-försäkringstagare och icke något gynnande av försäkringstagare. Detta förhållande bör ägnas särskild uppmärksamhet, icke minst av dem, som, såsom fallet varit inom utskottet, är så angelägna om att framhålla, att ett sparande via beskattningen icke kan

accepteras främst ur den synpunkten, att alla skattskyldiga icke har förmåga eller möjlighet att spara och att ett stimulerande av det enskilda sparandet genom statliga åtgärder därför måste avvisas.

Inledningsvis var jag något inne på betydelsen ur allmän synpunkt av sparandet, enkannerligen det enskilda sparandet. Ytterligare några reflexioner vill jag i sammanhanget knyta därtill. Alla måste förutsättas vara på det klara med att sparandet är i och för sig nödvändigt och att det även måste vara så stort, att angelägna investeringsbehov skall kunna tillgodoses, produktiviteten förbättras och sysselsättningen tryggas. Det är därtill ett samhällets intresse att medborgarna skall i största möjliga utsträckning kunna klara sig själva vid familjeförsörjarens frånfalle, vid sjukdom, olycksfall och arbetslöshet utan att i alla sammanhang behöva falla tillbaka på eller taga i anspråk behovsprövade socialförmåner av olika slag.

Detta framstår åtminstone för mig såsom självklart. Klart synes också vara, att en icke alltför snål avvägning av försäkringsavdragets storlek är ägnad att stimulera till ökat sparande i försäkringens form, ett sparande som framstår såsom särskilt värdefullt jämväl på grund av dess såsom regel långsiktiga karaktär.

Angelägenheten av ett stimulerande av det enskilda sparandet får icke viftas bort med tomma ord. Det är här icke heller fråga om subventioner utan motprestation; det är fråga om det pris — det affärsmässiga pris vågar jag säga — som ur samhällets synpunkt är motiverat med hänsyn till försäkringstagarnas anpassning till befordrandet av samhällets reala eller verkliga intressen.

Det kan icke hävdas, att försäkringsavdraget nu är tillfredsställande avvägt. Avdraget för ensamstående, exempelvis, fastställdes ju redan 1910 till 200 kronor. Nu utgör visserligen dess maximibelopp 300 kronor, men det är att märka, att den tredje hundralappen, om jag så får uttrycka mig, har tillkommit för att bereda utrymme för sjukförsäkringsavgif-

Om sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område m. m.

ten. Avdragets realvärde är sålunda nu icke ens tillnärmelsevis så stort som vid dess första införande för 46 år sedan.

Den ständigt fortgående utvecklingen, ekonomiskt och i andra hänseenden, utgör väl också ett starkt motiv för ett väsentligt högre försäkringsavdrag än det nu gällande. Allmänhetens intresse för ett ökat försäkringsskydd är i stigande. Detta är naturligt med hänsyn inte minst till inkomstutvecklingen i samhället.

Med dessa reflexioner tillåter jag mig, herr talman, att hemställa om bifall till den av herr Edström och mig avgivna, till utskottsbetänkandet fogade reservationen.

Häri instämde herrar *Ewerlöf* (h) och *Birke* (h).

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! I den med II) betecknade reservationen till nu föreliggande utskottsbetänkande framhåller reservanterna, herr Kristensson i Osby m. fl., att en ökning av det frivilliga sparandet är ytterst önskvärd — något som väl torde vara en allmän mening — och att därför särskilda åtgärder i detta syfte är påkallade.

Reservanterna framhåller vidare, att de allvarliga svårigheter, som under en följd av år kännetecknat kapitalmarknaden och kreditförsörjningen i vårt land, till en icke ringa del härrör från ett otillräckligt sparande. Anledningen härtill torde i sin tur inte endast stå att finna i den år från år fortlöpande penningvärdeförsämringen, som i och för sig givetvis verkat minskande på det frivilliga sparandet, utan också i att skattelagstiftningen verkat ogynnsamt. Skattemässiga åtgärder i syfte att stimulera det frivilliga sparandet eller i varje fall att motverka de eljest negativa verkningarna torde därför vara väl motiverade, anser reservanterna.

I de föreliggande motionerna har olika åtgärder i syfte att genom lättnader vid beskattningen uppmantra det frivilliga sparandet föreslagits. Reservanterna är emellertid inte beredda att tillstyrka ett omedelbart genomförande av de oli-

ka uppslag som lämnats. Vissa av dem — såsom i fråga om bostadssparandet och den s. k. amorteringspremieringen — är knappast tillfredsställande utformade. Med hänsyn till vikten av att en ökning av sparandet åstadkommes, bör de givna uppslagen emellertid prövas vidare. Detta kan ske genom en utredning, som får till uppdrag att utarbeta förslag till sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område.

Beträffande de föreslagna schablonavdragen för inkomst av en- och tvåfamiljsfastighet samt av kapital bör dock, anser reservanterna, beaktas, att sedan motionerna lämnades i januari förhållandena i väsentlig mån ändrats därigenom att riksdagen beslutat att en allmän fastighetstaxering skall äga rum 1957. I syfte att lindra den ökning i beskattningen, som skulle bli en följd av de höjda taxeringsvärdena, har genom särskild utredning framlagts förslag om ett schablonavdrag vid den s. k. hyresvärdetaxeringen av 400 kronor samt om höjning av avdraget vid taxering av kapitalinkomst till 200 kronor för ensamstående och 400 kronor för gifta. Dessa förslag är nu under Kungl. Maj:ts prövning. Förslag om schablonavdrag vid taxering av inkomst av eget hem samt om höjning av avdraget vid taxeringen av kapitalinkomst bör föreläggas nästa års riksdag, och frågan om dessa avdrag bör därför ligga utanför den utredning, som nu föreslås av reservanterna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den med II) betecknade reservationen.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Jag kan inleda mitt anförande på samma sätt som herr Velander och säga, att inte heller jag har några nya synpunkter att framföra. Vi har ju debatterat denna fråga under senast föregående riksdag, och något nytt till förmån för eller mot dessa motioner finns väl egentligen inte att säga.

Den första delen av högerns reservation går ut på ett målsparande för bostadsanskaffningen. Mot detta förslag,

Om sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område m. m.

som förelegat i praktiskt taget samma form vid ett eller flera föregående tillfällen, har jag haft anledning att framföra, att jag inte anser att ett sådant tillvägagångssätt är riktigt att rekommendera. Avsikten är ju att ett sammanlagt belopp av 10 000 kronor skulle vara avdragsfritt vid beskattningen, och detta måste ju betyda, att det blir högst varierande premier, beroende på vilken inkomst vederbörande har. Om vederbörande har en låg inkomst, kan premien bli, låt oss säga 2 500 kronor, om han lyckats spara ihop dessa 10 000 kronor. Om vederbörande tillhör ett högre inkomstskikt, kan detta sträcka sig till både 5 000 och 6 000 kronor, d. v. s. ju större inkomst vederbörande har, desto större blir understödet för anskaffning av bostad. Detta sätt att liksom premiera efter plånboken har jag för min del aldrig kunnat finna vara en lämplig väg att gå, utan jag har alltid motsatt mig det, och utskottet har anslutit sig till en liknande tankegång.

Men utskottet pekar tillika på att man nu är i färd med att pröva en hel del åtgärder här, åtgärder som HSB har vidtagit, som sparbankerna har inriktat sig på och som av bostadspolitiska utredningen har rekommenderats och kanske redan delvis är under prövning. Jag vill erinra om att utskottet ju närmast har refererat vad bostadspolitiska utredningen har skrivit. Man har inte direkt rekommenderat det, utan bara sagt att de och de förslagen är framlagda. Det är uppenbart, att om det leder till efterföljd, så är det värdefullt att få se vilka erfarenheter man får därav liksom av andra åtgärder.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att den medverkan från kommunernas sida, som bostadspolitiska utredningen har efterlyst, håller på att igångsättas från en del kommuner. Det har viskats i mitt öra här i dag att Borås är inne på den linjen och att även Malmö, om jag fattade det rätt, skulle ha slagit in på den vägen eller ämnar göra det. Vi har därför åtskilligt av erfarenheter att insamla där, och det skulle enligt mitt sätt att se vara lyckligare att gå den vägen än att förfä-

ra på det sätt som högern har rekommenderat i sin reservation och som skulle innebära en favorisering av de högre inkomsttagarna på de lägre inkomsttagarnas bekostnad.

Dessliques föreligger där ett halvt uttalande, som herr Velander inte berörde. Högern har nämligen i reservationen och framför allt i sina motioner givit en rekommendation åt att ge en extra premie i form av ett skattefritt avdrag för den inkomst som deklaranten har av aktier. Jag tror inte att man hjälper de många här i samhället, om man inför en premie i form av ett med 300 kronor ökat avdrag i de fall, då inkomsten härrör från aktier. Det är mycket sannolikt att aktiesparandet behöver främjas, men jag tror inte att detta är en riktig väg. Låt dem, som sparar till ett eget hem eller dem som sparar kapital i en sparbank eller på annat sätt, få lika mycket som de som köper aktier. Den rekommendation att premiera en inkomst av den sortens kapital, som högern här gjort, vill utskottet inte för sin del förorda.

Sedan är det fråga om försäkringssparandet. Jag får erinra om att detta är det egentligen taxeringstekniskt oriktigt att i vår skattelagstiftning tillåta avdrag för, ty när försäkringen en gång utfaller, är den ju skattefri. Under sådana omständigheter skulle sparandet till försäkring genom premier vara beskattat. Man har ändock gjort ett undantag, beroende på den utomordentliga betydelse som detta sparande har särskilt för att säkerställa familjerna. Man har redan mycket tidigt medgivit ett avdrag där på 200 kronor. Detta ökades så sent som 1950 till 400 kronor för äkta makar, och förra året beslöt man — för att den ökning som skedde några år tidigare skulle få samma effekt, beroende på vissa premier som var obligatoriska och nu skulle inbetalas — att öka detta avdrag till 300 kronor för ogifta och till 600 kronor för äkta makar. Det betyder, då 200-kronorsavdraget ursprungligen gällde även för äkta makar, att detta avdrag har ökats från 200 till 600 kronor. De undersökningar, som vi för några år sedan gjorde i bevillningsutskottet, visade att detta belopp

Om sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område m. m.

faktiskt täckte praktiskt taget den överväldigande delen av försäkringssparandet. Dessutom har ju den nya bestämmelsen ännu inte trätt i kraft. Den kommer att tillämpas först vid 1957 års taxering. Nog får man erkänna att utskottet kan ha rätt i att vi bör avvakta erfarenheten därav, innan vi går vidare på den väg som riksdagen redan slagit in på. Det är av den anledningen man har avstyrkt högermotionerna även på den punkten.

Så har folkpartiet en reservation. Detta parti har misslyckats att finna den linje som det försöker att hitta nu för tiden, nämligen högerens linje, och det har fått nöja sig med en allmän reservation om sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område, alltså över hela det vida fältet. Det är en sådan där allmän och yvig och till intet förbindande reservation, som må vara typisk men som vi knappast har någon anledning att understödja.

Då det nu är så, att den främste duelllant från höger som jag har haft inom denna kammare i många debatter, nämligen herr Velander, kanske nu har hållit sitt sista anförande, må det tillåtas mig, herr talman, att betyga honom min respekt som en kunnig och skicklig motståndare, vars ärlighet i ståndpunktstagandet aldrig kunnat betvivlas. När nu herr Velander och jag nedlägger vapnen mot varandra, vill jag begagna det sista tillfället att salutera herr Velander som en högt respekterad politisk motståndare.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Eriksson* (s).

Herr **VELANDER** (h):

Herr talman! Jag vet inte, om jag har rätt att från denna plats göra något uttalande i anslutning till det erkännande, som herr Sjö Dahl riktade till mig. Det kan tänkas, att jag då bör klubbas ned på den grund att jag inte håller mig till saken! Jag räknar dock med herr talmannens överseende och vill därför, med framförande av ett personligt tack

till herr Sjö Dahl för hans deklarerade inställning till min person, bekänna, att jag städse hyst den meningen, att herr Sjö Dahl varit en kunnig och redlig motståndare i våra många debatter här i kammaren, som ju undantagslöst lett till att vi till slut blivit helt överens!

Jag skall efter detta inte fullfölja diskussionen med herr Sjö Dahl; vi är ju i dag båda stämda till mildhet. Jag vill dock fästa uppmärksamheten vid en synpunkt, som på sitt sätt utgjorde den röda tråden i herr Sjö Dahls anförande. Han talade om det värde premierandet av det enskilda sparandet hade för de större inkomsttagarna. Det förefaller mig som om det inte kan vara riktigt att resonera från den utgångspunkten. I mitt anförande hävdade jag att det här är fråga om att söka främja en så trängande angelägenhet som exempelvis att åstadkomma bostäder för människorna. Då skall man väl också lägga huvudvikten vid värdet ur allmän synpunkt av att kunna fullfölja detta syfte, och det sker genomgående i högermotionerna. Det är den centrala synpunkten i sammanhanget.

När fråga är om progressiviteten i beskattningen och liknande spörsmål, bör man aldrig bortse ifrån att avdrag vid beräkningen av den beskattningsbara inkomsten — det kan gälla kostnader för inkomstens förvärvande i allmänhet, kommunalutskylder, försäkringspremier, Ortsavdrag etc. — har till syfte att avväga skattebelastningen efter bärkraft. Förenklingen av beskattningen är ett andrahandsintresse. Man bör alltid komma ihåg, att det inte är fråga om någonting annat än att skipa rättvisa mellan olika kategorier av skattskyldiga i ett visst inkomstläge och att sedan ta ut skatten efter bärkraft genom progressiviteten i skatteskalorna. Från sådana utgångspunkter bör det framstå såsom föga rimligt att hävda, att försäkringsavdraget eller skattefriheten i fråga om bostadssparandet gynnar de högre inkomsttagarna. I själva verket har ju en mycket betydande skärpning av progressiviteten inträtt på grund av den fortgående penningvärdeförsäm-

Om sparstimulerande åtgärder på beskattningsväsendets område m. m.

ringen, en skärpning utan grund i något som helst riksdagsbeslut. Riksdagsbeslutet av år 1955 beträffande försäkringsavdraget innebar också — såsom jag tidigare varit inne på — en omfördelning av skattebördan till förmån för icke-försäkringstagare och till nackdel för försäkringstagarna. Jag undrar för resten om inte dessa icke-försäkringstagare ofta hör hemma just i det inkomstskikt, som herr Sjödahl har i tankarna och som han ömmar så starkt för, när han talar om att det absolut inte är acceptabelt, att man premierar de större inkomsttagarna genom sådana åtgärder, som i högermotionerna föreslås.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att i avseende på det nu föredragna betänkandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herrar Velandar och Edström vid betänkandet avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i herr Kristenssons i Osby m. fl. vid betänkandet anförda reservation.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velandar* begärde votering, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr förste vice talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i herr Kristenssons i Osby m. fl. reservation.

Herr *Velandar* äskade emellertid votering även om kontrapositionens in-

nehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 59 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Kristensson i Osby m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innehålls i herrar Velanders och Edströms vid betänkandet anförda reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 59, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Kristensson i Osby m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velandar* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 40.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets memorial nr 38, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 36, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken, dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Förslag till allmän ordningsstadga m. m.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 37, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän ordningsstadga, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 16 mars 1956 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 143, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll,

dels velat inhämta riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till allmän ordningsstadga;

dels, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om allmänna sammankomster; och

2) lag om skyldighet att renhålla gata m. m.;

dels föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 18 december 1953 (nr 754) om införande av kommunallagen; och

2) lag angående ändrad lydelse av 16 § lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket;

Förslag till allmän ordningsstadga m. m.

dels ock velat inhämta riksdagens yttrande över ett vid propositionen likaledes fogat förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 juni 1911 (nr 71 s. 1) angående biografföreställningar.

I det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till allmän ordningsstadga voro 9 § första stycket och 10 § så lydande:

9 § första stycket

Med offentlig tillställning avses teaterföreställning, konsert, tävling och uppvisning i sport och idrott, danstillställning, biografföreställning, cirkusföreställning, tivoli- och marknadsnöjen, festtåg samt tillställning av annat slag, som anordnas för allmänheten och som icke avses i lagen om allmänna sammankomster.

10 §

Å juldagen, långfredagen och påskafoton efter klockan sex på morgonen må icke anordnas offentlig tillställning. Länsstyrelsen äger dock medgiva undantag för tillställning, vars innehåll och syfte kan anses förenligt med högtidens helgd.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 553 av herrar *Lundström* och *Söderquist* samt II: 730 av fröken *Vinge* och herr *Hélen*;

de likalydande motionerna I: 554 av herr *Lindblom* m. fl. samt II: 733 av herr *Sjölin* m. fl.;

de likalydande motionerna I: 557 av herr *Englund* m. fl. samt II: 736 av herr *Rimmerfors* m. fl.;

de likalydande motionerna I: 563 av herr *Huss* och II: 748 av herr *Boija*; ävensom

motionen II: 747 av herr *Hamrin*.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen — med bifall till motionerna I: 557 och II: 736 samt med av-

Förslag till allmän ordningsstadga m. m.

slag å motionen II: 747 — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen vid granskning av det vid förevarande proposition fogade förslaget till allmän ordningsstadga ej funnit skäl göra andra uttalanden än utskottet i förevarande utlåtande upptagit;

B) att riksdagen måtte för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om allmänna sammankomster;

C) att riksdagen — med avslag å motionerna I: 553 och II: 730, I: 554 och II: 733 samt I: 563 och II: 748 — måtte för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om skyldighet att renhålla gata m. m.;

D) att riksdagen måtte för sin del antaga de likaledes vid propositionen fogade förslagen till lag angående ändring i lagen den 18 december 1953 (nr 754) om införande av kommunallagen och till lag angående ändrad lydelse av 16 § lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket;

E) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen ej funnit anledning till erinran mot det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den

22 juni 1911 (nr 71 s. 1) angående biograf föreställningar.

Reservationer hade anförts

1) av fru *Sjöström-Bengtsson*, fru *Gärde Widemar* samt herrar *Jacobsson* i Sala och *Lundqvist*, vilka ansett, att till utskottets yttrande över det i förslaget till allmän ordningsstadga intagna förbudet mot offentliga tillställningar på vissa kyrkliga högtidsdagar bort fogas ett i reservationen infört tillägg, utmynnande i ett uttalande, att utskottet finge förorda, att konserter undantogs från det i 10 § förslaget till allmän ordningsstadga föreslagna förbudet;

2) av herrar *Rylander* och *Gustafsson* i Borås, vilka ansett, att utskottets yttrande över förslaget till lag om skyldighet att renhålla gata m. m. bort erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under C hemställa, att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om skyldighet att renhålla gata m. m. samt med avslag å motionerna I: 553 och II: 730, I: 554 och II: 733 samt I: 563 och II: 748 — måtte för sin del antaga nämnda lagförslag med den ändringen, att förslagets 2 § och dess promulgationsbestämelse erhöles följande lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag:)

2 §.

Ägare av fastighet inom område, som i 1 § första stycket sägs, må genom beslut av stadsfullmäktige åläggas att fullgöra *skyldighet som i nämnda paragraf avses*, såvitt angår gångbana eller annat för gångtrafiken erforderligt utrymme utanför fastigheten. Beslutet skall underställas Konungens prövning, såframt på fastighetsägare lägges skyldighet som tidigare icke ålegat honom.

(Reservanternas förslag:)

2 §.

Ägare av fastighet inom område, som i 1 § första stycket sägs, må genom beslut av stadsfullmäktige åläggas att, såvitt angår gångbana eller annat för gångtrafiken erforderligt utrymme utanför fastigheten, fullgöra *annan skyldighet som i 1 § avses än undanskaffande av snö*. Beslutet skall underställas Konungens prövning, såframt på fastighetsägare lägges skyldighet som tidigare icke ålegat honom.

Med fastighets ägare skall jämföras den som enligt kommunalskattelagen i ägares ställe har skatteplikt för fastigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1958.

Förslag till allmän ordningsstadga m. m.
(Kungl. Maj:ts förslag:) *(Reservanternas förslag:)*

Genom denna lag upphäves vad som i lokala stadgar eller andra särskilda föreskrifter finnes stridande mot lagens bestämmelser.

Beslut som avses i denna lag må meddelas redan före lagens ikraftträdande.

För stad eller annan ort, som avses i lagen, må stadsfullmäktige eller motsvarande myndighet genom beslut före lagens ikraftträdande bestämma att med lagens tillämplighet tills vidare skall anstå. Sådant beslut vare dock ej gällande utöver två år från lagens ikraftträdande.

För stad eller annan ort, som avses i lagen, må stadsfullmäktige eller motsvarande myndighet genom beslut före lagens ikraftträdande bestämma att med lagens tillämplighet tills vidare skall anstå. Sådant beslut vare dock ej gällande utöver fyra år från lagens ikraftträdande.

3) av herr *Lindblom*, fru *Gärde Widemar* samt herrar *Magnusson* och *Fröding*, vilka ansett att utskottets yttrande över förslaget till lag om skyldighet att renhålla gata m. m. bort hava den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under C hemställa,

dels att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om skyldighet att renhålla gata m. m. — måtte för sin del antaga i denna reservation infört förslag till lag i ämnet;

dels ock att motionerna I: 553 och II: 730, I: 554 och II: 733 samt I: 563 och II: 748, i den mån de ej kunde anses besvarade genom vad reservanterna förut hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Det av sistnämnda reservanter framlagda lagförslaget skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag väsentligen därutinnan, att 2 § utelämnats och att i fjärde stycket av promulgationsbestämmelserna orden »två år» utbyts mot »fyra år».

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten A

Herr LINDBLOM (fp):

Herr talman! Det är med stor tillfredsställelse man tar del av det omfattande förslaget till ordningsstadga, om vilket kammaren nu har att avge yttrande.

Inom utskottet har det rått enighet om att de nya bestämmelserna i stort sett väl anpassar sig till de nya krav, som utvecklingen ställer på ordningsföreskrifter på hithörande område.

Även beträffande den lag om allmänna sammankomster, som intagits i propositionen, råder i stort sett enighet inom utskottet. Endast på ett par punkter förekommer olika uppfattningar, nämligen för det första i fråga om förbudet mot förtäring av sprit vid offentlig tillställning, i vilken fråga dock utskottet är enigt om att förbudet bör utsträckas till att även omfatta innehavet, och för det andra angående konserters hållande på de stora helgdagarna. I den senare frågan föreligger, som framgår av utskottets utlåtande, en reservation. Vederbörande reservant kommer väl senare att ta upp denna fråga, varför jag icke har anledning att gå närmare in på detta spörsmål.

Vad sedan gäller det tredje avsnittet, lag om skyldighet att renhålla gata m. m., råder det däremot mera delade meningar. Här föreligger tvenne reservationer. Även om jag icke i allt delar departementschefens förslag i denna fråga, vill jag dock inte underlåta att uttala min tacksamhet och tillfredsställelse för att spörsmålet äntligen blivit föremål för lagstiftning. I hundra år har det rått strid om denna sak, och många processer har förekommit under årens lopp, varför det inte är en dag för tidigt att frågan blir föremål för lagstiftning. Någon sådan har nämligen icke funnits, utan man har endast haft att hänvisa till

Förslag till allmän ordningsstadga m. m.

gammal hävd. Uppenbart är, som också departementschefen framhållit, att utvecklingen på detta område lett till förhållanden, som man näppeligen kunde tänka sig vid den tidpunkt, då gårdsägare började hålla rent, var och en utanför sin dörr.

I 1868 års ordningsstadga intogs visserligen bestämmelser om gaturenthållning, men de avsåg endast renhållningens omfattning och en straffbestämmelse för försummad renhållning. Frågan vem renhållningsskyldigheten skall åvila, samhället eller den enskilde fastighetsägaren, har däremot icke blivit reglerad i ordningsstadgan.

Den rent principiella inställningen anger departementschefen på s. 65 i utskottsutlåtandet på följande sätt: »Att ansvaret för renhållningen i princip bör åvila kommunen synes mig riktigt. En sådan ordning står i överensstämmelse med den rent faktiska utvecklingen, enligt vilken samhället — såsom framgår av vad jag redan anfört — i allt större omfattning övertagit detta ansvar, såväl när det gäller just själva renhållningen som på andra jämförbara områden. Det kan heller icke med fog hävdas annat än att renhållning av gata och annan allmän plats är en sak som sker i hela samhällets intresse; det sker för att tillgodose trafiken och samfärdseln över huvud.»

Detta har nu lett fram till att man i 1 § fastslagit denna princip, och jag tillåter mig att i detta sammanhang citera en del av denna paragraf: »Renhållning i stad inom område, för vilket stadsplan fastställts, av gata, torg, park och annan sådan allmän plats samt allmän väg åvilar staden. Samma lag vare beträffande snöröjning jämte undanskaffande av snö och is ävensom sandning eller annan åtgärd till motverkande av halka i den mån ej åtgärden ankommer på kronan såsom väghållare.»

Tyvärre har dock departementschefen i 2 § tagit tillbaka vad som stadgas i 1 §. Den skyldighet, som i 1 § ålägges staden, skall avse gatan, men »såvitt angår gångbana eller annat för gångtrafiken erforderligt utrymme utanför fastigheten»

skall staden ha rätt att lägga skyldigheten på fastighetsägaren.

Reservanterna har för sin del anfört att propositionens metod, att sedan man i 1 § beslutat att all gaturenthållningsskyldighet skall åvila staden, därefter i 2 § medge kommunerna rätt att utan tidsbegränsning överflytta renhållningen på fastighetsägarna, måste i och för sig möta starka principiella betänkligheter. Vi finner oss icke kunna godtaga det förslaget och anser alltså att den av Kungl. Maj:t föreslagna 2 § bör utgå. Det synes oss oegentligt att beträffande gångbanorna avvika från den i lagförslaget antagna huvudregeln, att gaturenthållningen skall åvila kommunerna. Fastighetsägarna har inte större intresse än andra invånare för att gångbanan hålles ren. Fastighetsägaren har ju inte heller några rättsliga befogenheter över trottoaren. Den är hela samhällets mark.

I yttranden över utredningens förslag i denna del har en del remissinstanser också ställt sig på den linjen och ansett att en ändring bör vidtagas i den nu föreslagna lagstiftningen. Dessa myndigheter säger att under nuvarande förhållanden finns det över huvud taget ingen rimlig anledning att ålägga fastighetsägaren någon del av renhållningen. Byggnadsstyrelsen uttalar för sin del, att även om i vissa mindre samhällen förhållandena kan vara sådana, att renhållning av gångbanorna av praktiska lämplighets-skäl bör åvila fastighetsägaren, bör det inte få leda därtill, att man som huvudregel uppställer rätt för samhällena att ålägga fastighetsägaren denna skyldighet.

Jag har velat anföra detta om den rent principiella ståndpunkten. Även ur praktisk synpunkt talar starka skäl för att även gångbanornas renhållning övertages av kommunerna. Man kan fråga sig, hur det nu kommer att bli i fråga om den föreslagna renhållningen, som alltså skall delas mellan parterna och där fastighetsägaren skall ha hand om gångbanan och kommunen om själva gatan. Det förefaller som om det inte skulle vara en praktisk åtgärd. Det kommer bara — såsom också någon remissinstans yttrat

— att leda till tvister och svårigheter. Om fastighetsägaren eller portvakten går ut och rengör själva trottoaren och sopar den, så kommer någon timme eller så senare stadens plog och plogar upp snön på trottoaren. Då får portvakten gå ut och rengöra den igen. Det naturliga är, kanske någon säger, att fastighetsägaren sopar snön intill gatan och sedan tar plogen hand om den. Men då uppstår tvistigheter om vilken snö som är fastighetsägarens och vilken som är stadens. Det kan ju inte vara riktigt att ha det så, utan man får väl räkna med att staden bör bortforsla all snö. Det spörsmålet har också upptagits i reservation 2). Där har föreslagits att den ändringen skall vidtagas, att all snö skall borttagas av staden, men att renhållningen av gångbanan i övrigt skall ävila fastighetsägaren.

Den tekniska utvecklingen har gått därhän, att man numera skaffar sig maskiner för de flesta arbeten. Det finns mycket lämpliga maskiner för rengöring av gatorna. Om dem skall jag inte vidare orda. Men det finns numera utmärkt maskinell utrustning även för trottoarerna. De är försedda med hyvel och man har även apparater för sandning av trottoarerna. Det måste anses tämligen oklokt att inom en liten gatbit flera personer skall behöva syssla med renhållning, när det finns mycket väl utrustade maskiner, som tar de delar av trottoaren, där staden har renhållnings-skyldighet och därvid även trottoaren utanför de fastigheter, som staden äger. Eftersom samhällena nu i mycket stor utsträckning förvärvar fastigheter, kommer det i praktiken att bli så, att vissa delar av trottoaren kommer att rengöras för hand av de privata fastighetsägarna, medan trottoaren i övrigt kommer att rengöras med de maskiner, som jag förutsätter att staden kommer att skaffa. Jag tycker att det är ett dåligt utnyttjande av arbetskraft. Det måste därför bli så, att renhållningen över hela gatan sköts med en och samma maskin. Jag kan inte tänka mig att det skall behöva innebära någon större kostnadsökning.

I fråga om de snövallar, som kan upp-

Förslag till allmän ordningsstadga m. m.

stå vid plogningen, finns det för övrigt ett prejudikat från högsta domstolen häromåret, enligt vilket det åligger staden att bortskaffa denna snö. Eftersom det här finns ett tydligt prejudikat, är det inte längre någon diskussion om hur denna sak skall bedömas. Om staden har skyldighet att rengöra gatan, har staden också skyldighet att bortskaffa den snö som plogas upp vid denna rengöring av gatan. Om staden alltså är skyldig att bortskaffa den snö som plogas upp på trottoaren, måste man fråga sig, vad det kan vara för mening med att låta fastighetsägarna springa omkring och var och en peta med sin skyffel, då ju staden under alla förhållanden måste köra fram över trottoaren och rengöra gatan.

Detta är, herr talman, vår syn på detta spörsmål. Det kan tänkas att man kanske inte på alla platser ännu är fullt beredd att sköta de åligganden som den nya lagen medför. Man kanske inte har hunnit skaffa sig erforderlig maskinell utrustning. I vissa fall har man också tyvärr satt upp skyltar mitt i trottoarerna, vilka kommer att sitta hindrande i vägen när det gäller att rengöra trottoarerna. Dessa skyltar måste nu tas bort. Vi förutsätter att det måhända kan behövas en litet längre tid för kommunerna att ordna allt detta. Därför föreslår vi en tidsfrist av fyra år i stället för i propositionen föreslagna två år för att städerna skall få erforderlig tid på sig att skaffa den utrustning och vidta de andra åtgärder som kan vara erforderliga för att städerna sedan på bästa sätt skall kunna ta hand om dessa uppgifter.

Utvecklingen går säkerligen i den riktningen, att även trottoarrenhållningen kommer att övertas av samhällena. Det är troligen bara en tidsfråga när så kommer att bli fallet. Då vore det väl ändå mest praktiskt att genomföra även denna reform vid samma tidpunkt då dessa nya bestämmelser i övrigt träder i kraft, låt vara att man ger en något längre respit än vad som föreslås i propositionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till min i ämnet avgivna reservation.

Förslag till allmän ordningsstadga m. m.

Herr MAGNUSSON (h):

Herr talman! Det förslag till ny allmän ordningsstadga, som nu ligger på kammarens bord, har i stort sett vunnit enig anslutning inom utskottet. Det är på ytterligt få punkter reservation föreligger.

Jag har anslutit mig till reservation 3), emedan jag anser att förhållandena numera har förändrats i sådan riktning, att det finns anledning att städerna tar hand även om renhållningen av trottoarerna. Vi måste betänka att nu gällande bestämmelser tillkommit under en tid, då det rådde en lantlig idyll även i våra städer. Utvecklingen speciellt i fråga om kommunikationerna har medfört, att man numera ställer helt andra krav på gatuhållningen än i gamla tider. Detta gör att man inte i längden kan belasta fastighetsägarna med denna skyldighet.

Det har visserligen sagts att gatuhållningen skötes på ett bättre sätt, om fastighetsägarna har hand om den. Det är ju smickrande för denna grupp att få det berömmet, men det motiverar ingalunda att man även för framtiden lägger denna skyldighet på fastighetsägarna, endast av den anledningen att de hittills skött detta åliggande på ett förtjänstfullt sätt.

Herr Lindblom har så utförligt redogjort för reservanternas ståndpunkt i denna fråga, att jag för min del inte skall ytterligare förlänga debatten.

Jag ber därför, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservation 3).

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON (s):

Herr talman! I det nu framlagda förslaget till allmän ordningsstadga föreslås att förbudet mot offentliga tillställningar på vissa kyrkliga högtidsdagar skall utvidgas till att omfatta även konserter. Vi, som står för reservation 1), tar avstånd från denna utvidgning. Jag har ingenting emot att det å de stora kyrkliga helgdagarna råder förbud mot vissa offentliga tillställningar såsom sport- och idrotts-evenemang, danstillställningar, cirkusföreställningar, tivoli- och marknadsnöjen.

Tvärtom anser jag, att i vår jäktade och hetsade tid har människorna behov av att under några dagar ta igen sig och vara befriade från sådana tillställningar. Men när förbudet nu enligt förslaget till ordningsstadga skall utsträckas till att omfatta även konserter, då kan vi reservera inte vara med längre. Denna vår uppfattning delas också av den utredning som ligger till grund för propositionen. Departementschefen följer emellertid den strängare linje som företrädes av en del remissutlåtanden och finner icke tillräckliga skäl föreligga för att göra undantag för konserter.

Nu kan det invändas, att länsstyrelserna har rätt att ge dispens från förbudet. Dock anser departementschefen, att framförande i kyrka av religiös musik i regel torde få anses som en religiös sammankomst och därför falla utanför förbudet. Då skulle det uppstå den konsekvensen, att för att t. ex. framföra ett oratorium i en kyrka fordras inget tillstånd, men om samma oratorium skall framföras i ett konserthus, fordras länsstyrelsens tillstånd. Prövningen i länsstyrelsen torde emellertid icke bli av det lättare slaget.

Departementschefen ger emellertid en fingervisning om hur prövningen skall ske. Han säger på s. 53 i utskottets utlåtande: »En noggrann prövning bör ske i varje särskilt fall och undantagsbestämmelserna bör tillämpas restriktivt. Det blir alltså här fråga om en mycket grannliga prövning från myndigheternas sida.» Det är aldeles givet, att det måste bli en mycket grannliga prövning, och departementschefen säger också, att han gärna vill hoppas och tro att dessa bestämmelser skall få en något så när likformig tillämpning i de olika länen. Detta torde emellertid vara svårt att åstadkomma, eftersom det blir olika personer med olika uppfattning om dessa ting, som skall avgöra frågorna.

Jag sade i början av mitt anförande, att människorna har behov av den ro och avkoppling som dessa högtidsdagar har möjlighet att ge. Men vi får komma ihåg, att för många människor är just musiken ett medel till avkoppling från

vardagslivets mångahanda, och detta gäller inte bara de »urmusikaliska» människorna — om uttrycket tillåtes — utan även människor med musikintresse av ett enklare slag. Vi reservanter anser inte rimligt, att alla dessa skall berövas den rätt som nu finns att även på dessa högtidsdagar besöka konserter. Tidigare har såväl Kungl. Maj:t som riksdagen avisat liknande förslag om att musikunderhållning skulle förbjudas på här berörda helgdagar, även när förslaget har innehållit bestämmelser om dispensrätt.

Det är reservanternas förhoppning att riksdagen även i dag avstyrker det nu föreliggande förslaget i denna punkt, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till reservationen nr 1 i utskottets utlåtande.

I fru Sjöström-Bengtssons yttrande instämde herr *Hesselbom* (s), fru *Wallentheim* (s) samt herrar *Strandler* (s), *Thun* (s) och *Oscar Carlsson* (s).

Herr **AHLKVIST** (s):

Herr talman! Som framgår av det föreliggande utlåtandet och av vad som hittills anförts i debatten har utskottet väsentligen kunnat ansluta sig till propositionens förslag såväl vad gäller allmänna ordningsstadgan som övriga i propositionen upptagna lagförslag. Det är ju, som herr Lindblom erinrade om, endast i ett avseende utskottet föreslår en utvidgning, nämligen när det gäller 16 § i allmänna ordningsstadgan om förbudet att förtära rusdrycker på offentliga tillställningar, där utskottet föreslår att detta utvidgas till att även omfatta innehav av rusdrycker. Jag tror mig våga säga, att detta främst skett för att därigenom vinna överensstämmelse med gällande bestämmelser i den egentliga rusdryckslagstiftningen. Utskottets tillstyrkan har också hela vägen varit enhällig med de två undantag som nu har refererats här.

Beträffande utvidgningen i 10 § ordningsstadgan av förbudet att anordna nöjestillställningar under de större helgdagarna, som enligt propositionen ut-

Förslag till allmän ordningsstadga m. m.

vidgas till att omfatta även konserter, föreslår ju reservanterna att konserterna alltså skall vara undantagna. När det gäller fru Sjöström-Bengtssons reservation är jag kanske inte den rätte talesmannen för utskottsmajoriteten, ty jag medger utan vidare, att det kan anföras skäl för båda ståndpunkterna. Det skäl som varit avgörande för utskottsmajoriteten är väl i första hand, att man velat tillgodose de religiösa intressena, och jag får ju säga, att om det hade varit fråga om något direkt förbud att anordna konserter på de större helgdagarna, hade jag utan vidare anslutit mig till reservanternas ståndpunkt. Nu är det emellertid inget direkt förbud som föreslås, utan länsstyrelserna kan ge dispens.

Jag bör kanske tillägga, att vid behandlingen av denna fråga har det förelegat en motion, där man velat utsträcka förbudet att anordna nöjeställningar ännu längre, och utskottsmajoritetens förslag får väl därför betraktas som en kompromiss.

Vad däremot beträffar de båda andra reservationerna, som gäller 2 § i lagen om skyldighet att renhålla gata, har jag nog en mera bestämd uppfattning i den frågan.

Såsom herr Lindblom erinrade om, har det, utan att det varit inkrivet i någon lag eller förordning, sedan länge ansetts åvila fastighetsägarna att renhålla gata. På senare tid har ju emellertid den utvecklingen ägt rum, att renhållningskyldigheten i vissa större kommuner har centraliserats genom att kommunen övertagit fastighetsägarnas skyldighet. I vissa kommuner har fastighetsägarna i samband därmed fått erlagga en viss ersättning till kommunen för att den övertagit denna uppgift som tidigare åvilat fastighetsägarna.

Orsaken till att nu i propositionen föreslås att i en särskild lag skall intagas en bestämmelse, att det är kommunernas skyldighet att sörja för renhållning av gata, är som sagt den utveckling som har försiggått och som sammanhänger med att man har möjlighet att använda maskinella anordningar för renhåll-

Förslag till allmän ordningsstadga m. m.
ningen, vilket ju i sin tur kräver en centralisering av verksamheten.

Man får emellertid i sammanhanget inte glömma att detta medför ökade utgifter för kommunerna, varigenom, icke minst i de mindre tätortskommunerna, en ganska väsentlig höjning av den kommunala beskattningen kan bli följden. Detta synes mig i sin tur kräva att man här går fram med en viss försiktighet. En sådan har också visats i propositionen, när det i 2 § i lagen, vilken i sin 1 § fastslår att det är kommunens uppgift att sörja för renhållningen, medges möjlighet för kommunen att besluta, att renhållning av gångbana alltjämt skall åvila fastighetsägarna.

Jag vill först och främst fästa uppmärksamheten på att om utskottsmajoritetens och därmed propositionens förslag bifalles, innebär detta ingalunda något åläggande för fastighetsägarna att omhänderha renhållning av gångbana. Det innebär endast en möjlighet för kommunerna att själva avgöra, hur därmed skall förfaras.

Nu sade herr Lindblom att praktiska synpunkter borde läggas på frågan. Ur sådana synpunkter var det enligt herr Lindbloms mening starka skäl som talar för att även renhållningen av gångbanorna borde åläggas kommunen. Herr Lindblom försökte skildra vilka svårigheter som kunde uppstå, om å ena sidan kommunen skulle svara för renhållning av gata och å andra sidan fastighetsägarna för renhållning av gångbana, och han uppehöll sig därvid ganska länge vid vinterrenhållningen och bortforslandet av snö. Han nämnde bl. a. att om kommunen med sin väghyvel skrapat upp snö på trottoaren, så åligger det, enligt vad som ganska tydligt har utsagts i propositionen, kommunen att bortforsla denna snö.

När herr Lindblom åberopar sådana praktiska synpunkter, skulle jag emellertid vilja framhålla, att dessa kan leda till synnerligen olika slutsatser på olika orter. Det finns samhällen, där man med maskinell drift kan renhålla även gångbanorna, men så är ingalunda fallet i alla tätortskommuner. Herr

Lindblom nämnde själv att trafikmärken kan vara uppsatta på gångbanorna och att dessa skulle behöva avlägsnas för att maskiner skall kunna användas vid renhållningen av gångbanorna. Vi har väl alla rest så mycket i detta land, att vi vet att det finns många tätortskommuner, där husen har fritrappor, som ligger ute på gångbanan och alltså hindrar maskinell drift vid renhållningen. Det finns många andra ting, som kan vara svåra att bedöma centralt. Jag tror inte att det är riktigt att man sitter här och bedömer vad som överallt är mest praktiskt och mest ekonomiskt fördelaktigt: att kommunen eller att fastighetsägarna sörjer för renhållning av gångbana. Jag har i varje fall för min del så stort förtroende för den kommunala förvaltningen, att jag vågar överlåta åt dem, som har lokal kännedom, att själva avgöra vilket som är förståndigast och vilket som är mest ekonomiskt fördelaktigt i detta avseende.

När herr Lindblom talade så mycket om snön och herr Magnusson sedan i avslutning till det nämnde, att fastighetsägarna hittills på ett föredömligt sätt har skött renhållningen och ville inkasera detta som en liten poäng åt den enskilda företagsamheten, får jag kanske i någon mån minska herr Magnussons glädje genom att framhålla att det förhållandet har sin naturliga förklaring däri, att fastighetsägaren med hjälp av den arbetskraft, som handhar renhållningen i övrigt inom fastigheten, tidigt på morgonen kan sopa bort snön från gångbanan, innan den hinner trampas till. Om renhållningen åligger kommunen, finns inte den möjligheten, ty kommunen kan inte anställa så många gaturenhållningsarbetare, att de hinner sopa bort snön innan den är tilltrampad, och därför blir det en isbildning som gör att gatorna inte kan sopas rena, vilket vi ju har en utomordentligt god erfarenhet av i den kommun, där vi nu vistas och som har övertagit renhållningen även av gångbanorna. Man kan nog utan överdrift säga att det finns alla skäl för att låta kommunerna, som har den loka-

la kännedomen, var och en inom sin ort avgöra hur här skall förfaras. Jag tror inte att våra kommunalmän är så opraktiska, att det kommer att uppstå några större tvister om vem som skall bortforsla den eller den snön. Det har i sammanhanget nämnts om att man möjligen skulle behöva färga snön för att kunna avgöra vilken snö som är fastighetsägarens och vilken som är kommunens, men känner jag våra kommunala representanter rätt, kommer sådana problem inte att uppstå!

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LINDBLOM (fp):

Herr talman! Jag ber först att få något beröra det anförande som fru Sjöström-Bengtsson höll. Det var många som instämde i hennes anförande, och av det drar jag den slutsatsen att de, som gjorde det, inte tillräckligt noga läst propositionen i ämnet.

Att vi har kommit i den situationen, att tolv av utskottets ledamöter har enat sig om att på denna punkt godkänna propositionen medan fyra inte velat göra det, beror inte på någon aversion mot att konserter anordnas på helgdagarna, utan det beror helt enkelt därpå att flera remissinstanser förklarat att den bestämmelse, som förut gällt, missbrukats i mycket stor omfattning; det har bl. a. talats om jazzkonserter. Det är och torde bli ganska svårt att avgöra vilka slags konserter som är lämpliga och icke lämpliga. Man avser ju med detta förbud att det skall vara en annan stil på de tillställningar, som äger rum på dessa helgdagar. Frågan om vad som är lämpligt och icke lämpligt kan ju i många fall vara beroende av vilken inställning man själv har. Den ene tycker, att det inte är så farligt, men den andre kanske finner det ganska stötande med exempelvis en jazzkonsert eller något annat inslag av mera fri natur på dessa helgdagar.

Jag har, herr talman, med detta bara velat redogöra för anledningen till att vi tolv i utskottet ändå ansett, att det inte finns någon anledning att gå ifrån

Förslag till allmän ordningsstadga m. m. propositionen på denna punkt. Dispens lämnas ju för övrigt av länsstyrelsen, och jag tror inte att det behöver möta så stora svårigheter att inför den tjänsteför rättande på länsstyrelsen redogöra för konsertens karaktär. Tillstånd kan alltså lämnas; märkvärdigare är det inte. Jag tror därför att denna fråga kommer att kunna lösas ganska lätt.

För att återgå till frågan om gatuhållningen säger herr Ahlkvist, att det allenast är fråga om att ge kommunerna en möjlighet att lägga detta onus på fastighetsägarna. Till det vill jag säga, att det under årens lopp har visat sig ganska svårt att få kommunerna att inse det rättvisa i den ordning som reservanterna här föreslår. De har gång efter annan gått emot förslag på den punkten. Några kommuner har visserligen åtagit sig renhållningen, men de allra flesta har inte gjort det. Därest denna lag kommer att antagas i nuvarande form, kommer väl kommunerna att i fortsättningen bli ännu mindre benägna att i sin renhållning ta med även renhållningen på trottoarerna.

Herr Ahlkvist säger att det i propositionen tydligt och klart har utsagts vad som skall ske med den snö som upplogas. Nej, herr Ahlkvist, det har det inte. Det står i propositionen, att det kunde vara lämpligt att man därvidlag toge med den snö, som uppkastas på trottoarerna. Någon ledning ger emellertid inte departementschefens uttalande på denna punkt. Han uppehåller sig bara vid vad som kan vara mer eller mindre praktiskt lämpligt. Någon lagregel är det här inte fråga om, utan endast ett uttalande angående lämpligheten. Och lämplighet och olämplighet är ju för det mesta tånjbara uttryck, som man inte får dra alltför vittgående slutsatser av. Däremot kan måhända, såsom jag har sagt tidigare, det prejudikat, som finns i högsta domstolen, komma att bli avgörande för frågans kommande utveckling.

Vad sedan gäller frågan om de olika förhållandena i olika städer, är jag den förste att erkänna att det råder en väsentlig olikhet. Jag har haft tillfälle att studera denna fråga i många städer i

Förslag till allmän ordningsstadga m. m.

vårt land, och det har visat sig att många städer och samhällen, som har stadsplan, är betydligt generösare på denna punkt, därför att behov inte föreligger att pålägga hela staden denna skyldighet utan man mycket väl kan låta snön ligga kvar på grund av att trafiken inom vissa områden inte är så stor. I det avseendet finns det emellertid i 3 § angivet, hur städerna skall förfara med framställning till Kungl. Maj:t i ärendet.

Sedan vill jag säga att det inte är så enkelt som man här tycks göra gällande, att fastighetsägaren eller portvakten skall sköta om denna trottoarrensöring. Jag tror att man vid bedömningen av dessa frågor i alltför stor utsträckning tänker på de stora fastigheterna, kanske beroende på att vi riksdagsmän vistas så mycket i Stockholm, att vi blir stockholmsminded och ser på frågorna från storstadens horisont. Det skall vi akta oss för — förhållandena är inte alls desamma i mindre städer, det torde envar medge, som tänker närmare efter. Ute i landsortsstäderna är de allra flesta portvakter deltidsanställda. Detta innebär att portvakten, som skall till sitt egentliga arbete tidigt på morgonen, före det har sin gård att klara; den skall ju alltid hållas ren av fastighetsägaren, och det är portvakten som skall sköta den uppgiften. Det är inte så enkelt för en sådan portvakt att tidigt på morgonen först rengöra gården och sedan även ha gaturenhållningen att klara, innan han kan börja sitt egentliga arbete. Man tror att saken är mycket enkel, men så är det inte. För en hel del av dessa portvakter skulle bestämmelsen om trottoarrensöringen kanske betyda, att de får lov att avstå från sin tjänst den dagen eller sätta någon i sitt ställe på den egentliga arbetsplatsen för att kunna klara denna uppgift.

Jag tycker faktiskt inte att det kan vara praktiskt handlande att ordna det så, att hundratals människor skall bli förhindrade att utföra sin dagliga gärning, när arbetet med denna renhållning kanske i de samhällen och områden det här gäller kan utföras mycket enkelt i samband med att man forslar

bort den snö, som i alla fall blivit uppkörd på trottoaren av plogen. Tar man det på samma gång, kan detta inte möta några större svårigheter.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag antar att kammarens ledamöter har observerat, att herr Lindblom och jag använde samma motivering för helt olika saker. Vi ifrågasatte båda möjligheten för länsstyrelserna att helt objektivt kunna bedöma dessa frågor, men vi kom till olika resultat — herr Lindblom var rädd för att länsstyrelserna skulle visa sig alltför frikostiga, medan jag fruktade att deras tillståndsgivning skulle bli mycket mer restriktiv än herr Lindblom tänkt sig.

Vad som föranleder min oro i detta fall är departementschefens yttrande, som jag tillät mig citera, att det måste bli en noggrann prövning i varje särskilt fall och att länsstyrelserna här bör tillämpa undantagsbestämmelserna så restriktivt som möjligt. Jag befarar att tillstånd möjligen endast skulle ges för konserter av religiös karaktär, medan annan högklassig eller kanske också enklare musik inte skulle få tillstånd.

Vi reserverar ansett, att länsstyrelserna borde befrias från bedömningen i dessa fall och från att behöva lämna tillstånd, som kanske kunde kritiseras av olika anledningar och i skilda sammanhang. Eftersom vi inte kan inse att en likformig tydning och praxis i alla länsstyrelser kan bli möjlig, har reserverarna ansett det bäst, att konserter alljämt får hållas på dessa dagar.

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Jag begärde endast ordet för att säga, att herr Lindblom sammanblandar den sammanblandade snön med den icke sammanblandade snön, när han söker leda i bevis, att jag skulle ha uttryckt mig oriktigt, då jag sade att i propositionen klart står att den snö, som kommunen hyvlar upp på gångbanan, är den alltid skyldig att transporte-

ra bort. För att motbevisa detta läste herr Lindblom i stället upp ett stycke, där det talas om hur man skall förfara med den snö, som fastighetsägaren skyfflar ut i samma rand där kommunens snö ligger, och där departementschefen och även utskottsmajoriteten säger, att det av praktiska skäl är lämpligt att kommunen tar bort även den snön.

Vad sedan gäller de svårigheter för ägare av mindre fastigheter i utkanten av stadsplanlagt område, som herr Lindblom talade om, så anser jag att detta hör till de detaljer som vi har svårare att bedöma centralt än vad den kommunala myndigheten har.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Då det förefaller som om snön skulle spela en särskilt stor roll i detta sammanhang, skall jag be att få yrka bifall till reservation 2), som i det fallet synes innebära en kompromiss mellan de olika yrkandena.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den av fru Sjöström-Bengtsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Sjöström-Bengtsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i punkten A av sitt utlåtande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring i motiveringen,

Förslag till allmän ordningsstadga m. m. som förordats i den av fru Sjöström-Bengtsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom upprensning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Sjöström-Bengtsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 55.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten B

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten C

Herr LINDBLOM (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen nr 3).

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen nr 2).

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o) att vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herrar Rylander och Gustafsson i Borås vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i herr Lindbloms m. fl. vid utlåtandet anförda reservation.

Lagförslag om skydd för vissa kartor m. m.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Lindblom* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i den av honom m. fl. anförda reservationen, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i punkten C av sitt utlåtande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Lindblom* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lindblom* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 32.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna D och E

Vad utskottet hemställt bifölls.

Lagförslag om skydd för vissa kartor m. m.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 38, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skydd för vissa kartor, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 21 september 1956 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 184, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen att

dels antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag**om skydd för vissa kartor**

Härigenom förordnas som följer.

Inom rikets allmänna kartverk, sjökarteverket eller sjöfartsstyrelsen upprättad officiell karta skall, utan hinder av vad som stadgas i 9 § lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk, vara föremål för skydd enligt nämnda lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1957 och skall äga tillämpning jämväl å karta, som upprättats dessförrinnan, dock med följande undantag:

1) Har karta, som avses i denna lag, mångfaldigats före ikraftträdandet, må redan framställda exemplar fritt spridas.

2) Klichéer och andra hjälpmedel, som kunna användas endast för mångfaldigande av viss karta av angivet slag och som förfärdigats före ikraftträdandet, må fortfarande fritt användas för sitt ändamål till och med den 31 december 1957. Exemplar, som framställts med stöd härav, må fritt spridas.

dels ock antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 16 december 1949 (nr 680) om förbud mot spridning av vissa kartor m. m.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft två i anledning av densamma väckta motioner, nr 621 i första kammaren av herr *Eriksson* m. fl. och nr 815 i andra kammaren av herr *Stenberg* m. fl. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att Kungl. Maj:ts proposition nr 184 måtte av riksdagen avslås och att frågan om författarrätt till statens officiella kartor måtte upptagas i samband med det förslag till lagstiftning, som kunde föranle-

Lagförslag om skydd för vissa kartor m. m.

das av auktorrättskommitténs nyss framlagda betänkande, att om huvudyrkandet ej vunne riksdagens bifall, sådan ändring måtte göras i förslaget till lag om skydd för vissa kartor, att författarrätten skulle tillkomma Kungl. Maj:t och icke de enskilda ämbetsverken, samt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t understryka vikten av att förlagsrätten till dessa kartor icke handhades så att olägenhet i ekonomiskt och annat avseende uppstode för landets kartkonsumenter.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A) att riksdagen måtte avslå det i förevarande proposition, nr 184, framlagda förslaget till lag om skydd för vissa kartor;

B) att riksdagen måtte antaga det i propositionen innefattade förslaget till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 16 december 1949 (nr 680) om förbud mot spridning av vissa kartor m. m.;

C) att motionerna I: 621 och II: 815 måtte anses besvarade genom vad utskottet under A hemställt.

Reservationer hade avgivits av, utom annan, herrar *Lodenius* och *Lindgren*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

A) att förevarande proposition, nr 184, måtte av riksdagen bifallas;

B) att motionerna I: 621 och II: 815, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad förut i reservationen anförts, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr andre vice talmannen **LODENIUS** (bf):

Herr talman! Kungl. Maj:ts proposition nr 184, som första lagutskottet behandlar i det föreliggande utlåtandet, innehåller som synes två lagförslag, varav det första avser lagstiftning i syfte att förhindra obehörig reproduktion av de av rikets allmänna kartverk, sjökarte-

verket eller sjöfartsstyrelsen upprättade officiella kartorna, och det andra förslaget gäller viss ändrad lydelse av lagen om förbud mot spridning av vissa kartor m. m.

Som framgår av utlåtandet är utskottet enigt om att tillstyrka den sistnämnda lagändringen. Jag saknar därför anledning att syssla med det förslaget. Beträffande förslaget till lag om skydd för vissa kartor avstyrker en stor majoritet inom utskottet detta lagförslags antagande. Som synes har herr *Lindgren* och undertecknad till utlåtandet fogat en reservation mot utskottsmajoritetens förslag, och det är med hänsyn härtill, herr talman, jag nödgas be att få taga kammarens tid i anspråk en liten stund.

Som framgår av propositionen är kartor enligt gällande rätt principiellt föremål för skydd enligt författarlagen och fotografilagen, vilket innebär att de ej får reproduceras utan tillstånd av vederbörande rättsinnehavare. Huruvida jämväl kartor som upprättats av offentlig myndighet, d. v. s. de officiella kartorna, är inbegripna i detta skydd, synes emellertid vara tveksamt. Dessa sistnämnda kartor lär i tryckfrihetsförordningens mening utgöra allmänna handlingar, vilket bl. a. skulle innebära, att de är undantagna från författarrättsligt skydd. Hinder skulle således ej möta att yrkesmässigt reproducera och försälja av kartverket upprättade officiella kartor.

1953 års fotogrammetriutredning, som bl. a. upptagit frågan om upphovsmannarätten till kartor och fotobilder m. m. till behandling, har slutligen kommit till den uppfattningen att de officiella kartorna icke är föremål för författarrättsligt skydd. Justitieministern uttalar härom i propositionen följande: »Ehuru frågan är tveksam, finner jag att utredningen anført vägande skäl för sin ståndpunkt och jag anser mig, i likhet med bl. a. Svea hovrätt, böra vid behandlingen av förevarande ärende utgå från utredningens åsikt.»

Såsom framhålles av både utredningen och i propositionen, utgör frågan om författarrätt till de officiella kartorna en del av det större problem om upphovs-

Lagförslag om skydd för vissa kartor m. m.

mannarätt till allmänna handlingar över huvud, vilket prövas av auktorrättskommittén. Denna kommitté har nyligen framlagt sitt betänkande. Däri föreslås, att sådana kartor, om vilka nu är fråga, skall bli föremål för upphovsmannarättsligt skydd. Att förslag om en provisorisk lagstiftning för dessa kartor ändå nu framlagts sammanhänger med att sedan lång tid tillbaka har mellan staten och generalstabens litografiska anstalt — som är ett privat företag tillhörande Esseltekoncernen — funnits ett avtal om reproduktion, tryckning och försäljning av vissa av de officiella kartorna. Anstalten har genom detta avtal såsom förläggare fått ensamrätt till kartorna i vad på kartverket ankommer. Kartverket erhåller royalty på försäljningen, och vissa andra fördelar för det allmänna är förknippade med avtalet. I propositionen nämnes bl. a., att statsverkets royaltyinkomster under senare år uppgått till inemot en halv miljon kronor om året. Vidare ingår i anstaltens åtagande bl. a. att endast för halva kostnaden trycka den ekonomiska kartan, som lär vara dyrbar att framställa och svår att sälja. Tryckningskostnaden uppgår enligt uppgift till inemot en halv miljon kronor om året.

Spörsmålet huruvida de officiella kartorna är föremål för författarrättsligt skydd har, enligt vad som framhållits i propositionen, tidigare inte varit av någon större betydelse. Det är först under senare åren som reproduktionstekniken utvecklats så, att andra personer och företag än generalstabens litografiska anstalt utan disposition över kartoriginalen kunnat yrkesmässigt reproducera och försälja de officiella kartorna. På grund av denna utveckling har anstaltens avtalsenliga ensamrätt till reproduktion, tryckning och försäljning av vissa kartor, bl. a. avseende den topografiska kartan och den ekonomiska kartan, inte kunnat upprätthållas.

Med anledning av den ökade omfattning, i vilken andra än generalstabens litografiska anstalt numera bedriver reproduktion och försäljning av dessa kartor, har anstalten förklarat sig ämna begagna sin rätt till nya förhandlingar med

kartverket om ändrade royaltysatser m. m., därest anstalten icke före den 1 januari 1957 garanteras ensamrätt till reproduktion, tryckning och försäljning av de kartor, som innefattas i det mellan kartverket och anstalten ingångna avtalet. Enligt propositionen skulle, om denna utveckling tillåtes fortgå, statsverkets möjligheter att uppnå fördelaktiga villkor vid förhandlingar med anstalten väsentligt försämras, vilket kan medföra avsevärt ekonomiskt avbräck för statsverket. Det är, herr talman, mot bakgrunden av dessa förhållanden som justitieministerns förslag till en provisorisk lagstiftning om skydd för vissa kartor får ses.

Utskottets majoritet anser emellertid, att tillräckligt starka skäl inte anförts för behovet av en provisorisk lagstiftning på detta begränsade område av upphovsmannarätten. Utskottet åberopar härvid främst auktorrättskommitténs uttalande i dess remissvar — återgivet på s. 11 i propositionen — vari kommittén på anförda skäl avstyrker fotogrammetriutredningens förslag om en provisorisk lösning av spörsmålet.

Vidare synes utskottsmajoriteten anse, att den ekonomiska förlust, som kan komma att åsamkas statsverket genom att reproduktion och försäljning av vissa kartor bedrivs av andra än generalstabens litografiska anstalt, inte är av den storleksordning att den motiverar en provisorisk lag under den korta tid av ett eller annat år som det kan dröja, innan auktorrättskommitténs förslag till ny upphovsmannarättslig lagstiftning kan bli genomförd.

Även vi reservanter erkänner att det kan finnas anledning till tveksamhet om det under föreliggande förhållanden finns tillräckligt starka skäl att ur sitt sammanhang utbryta frågan om författarrättsligt skydd för dessa kartor genom en provisorisk lagstiftning, särskilt sedan auktorrättskommittén nu avlämnat sitt betänkande. Det finns emellertid, herr talman, skäl som talar för en provisorisk lagstiftning. Vad först beträffar den tidrymd som kan komma att åtgå innan den nya upphovsmanna-

Lagförslag om skydd för vissa kartor m. m.

rättsliga lagstiftningen i sin helhet är genomförd vill jag nämna att justitieministern i propositionen framhåller att det kommer att krävas ytterligare avsevärd tid härför. Man bör väl heller inte förbise att statsverket för framställning av det kartmaterial varom här är fråga får vidkännas betydande kostnader. Det kan väl därför inte anses orimligt att de av kartverket upprättade officiella kartorna erhåller samma skydd i auktorrättsligt hänseende som av enskilda utgivna kartor. Egentligen innebär väl för övrigt den föreslagna provisoriska lagstiftningen ingenting annat än ett återställande av vad som gällt innan reproduktionstekniken uppnått den utveckling som den nu har.

Av remissvaren på fotogrammetriutredningens förslag framgår att de flesta remissinstanserna tillstyrkt eller lämnat utan erinran förslaget om en provisorisk lagstiftning till skydd för de officiella kartorna. En del instanser understryker att skyndsamhet här är av nöden. Auktorsrättskommittén har emellertid, som jag nyss nämnde, avstyrkt förslaget. Ett par remissinstanser har utan att direkt avstyrka uttalat sig i avstyrkande riktning. Några instanser, däribland Sveriges riksidrottsförbund, framhåller vikten av att garantier skapas för att särtryck av kartblad för olika ändamål kan erhållas till skälig kostnad. Riksidrottsförbundet påpekar att det behövs ett stort antal kartblad vid orienteringstävlingar, som ofta har ett mycket stort deltagarantal, och understryker särskilt vikten av att särtryck av kartor kan erhållas snabbt och till låg kostnad. Detta framhålles också i de motioner som avlämnats med anledning av propositionen.

Jag kanske också bör nämna att lagrådet lämnat det framlagda förslaget utan erinran.

Som departementschefen framhåller avgöres icke genom den i propositionen föreslagna ordningen under vilka former statsverket bör utnyttja ensamrätten. Detta kan liksom hittills ske genom att rätten mot vederlag överlåtes på enskilt företag, men även andra former

kan tänkas. Frågan härom, säger departementschefen, får prövas med utgångspunkt från vad som ur statsverkets synpunkt är den lämpligaste lösningen, varvid både ekonomiska och andra synpunkter måste tagas i beaktande. Departementschefen framhåller vidare att härvid bör beaktas allmänhetens intresse av att goda kartreproduktioner tillhandahållas till rimliga priser.

Under förhandenvarande förhållanden har vi reservanter i motsats till utskottsmajoriteten inte velat motsätta oss att en provisorisk lagstiftning nu genomföres med den utformning som i propositionen angivits. Vi anser att övervägande skäl talar härför, men vi har, herr talman, i vår reservation understrukit vikten av att då det gäller att välja formerna för ensamrättens utnyttjande allmänhetens intresse av att snabbt och billigt kunna erhålla kartreproduktioner icke skjutes i bakgrunden. Vi räknar med att det inte kan vara i överensstämmelse med vare sig Kungl. Maj:ts eller vederbörande ämbetsverks intentioner att försvåra eller fördyra åtkomsten av erforderligt kartmaterial för de intressen det här gäller. Vi förutsätter därför i vår reservation att Kungl. Maj:t vid sitt ställningstagande beträffande författarrättens utnyttjande ägnar dessa frågor stor uppmärksamhet och vidtar de åtgärder som erfordras för tillgodoseende av kartkonsumenternas berättigade intressen.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen av herr Lindgren och mig, vilket innebär ett bifall till den kungl. propositionen.

Häri instämde herrar *Birke* (h), *Ahlkvist* (s), *Gustaf Karlsson* (s), *Birger Andersson* (s), *Branting* (s) och *Sjödahl* (s).

Fru **GÄRDE WIDEMAR** (fp):

Herr talman! Herr Lodenius var inne på sambandet mellan statens upphovsmannarätt och tryckfrihetsförordningens bestämmelser. Jag vill understryka

Lagförslag om skydd för vissa kartor m. m.

detta samband. Den enskilde svenskens rätt att offentliggöra allmänna handlingar är grundlagsskyddad i tryckfrihetsförordningen, endast med den inskränkningen att skyldighet finns att iaktta vad förordningen i övrigt stadgar till skydd för enskild rätt. Då man nu föreslår att de officiella kartorna skall få skydd enligt auktorsrättslagen, innebär detta, att man samtidigt utvidgar begreppet enskild rätt enligt tryckfrihetsförordningen till att omfatta också statens auktorsrätt. Frågan är väl om man på detta sätt kan frångå tryckfrihetsförordningens bestämmelser och i en lag av civillags karaktär, vilket ju auktorsrättslagen är, göra en inskränkning av den grundlagsenliga tryckfriheten. Man kan i varje fall ifrågasätta om inte en ändring i detta avseende borde ske i samma form som skulle erfordrats för en grundlagsändring. Givetvis är varken jag eller utskottsmajoriteten i dagens läge beredda att ta ställning till det problem som jag nu antydde, och det förbigås också i propositionen. Man skjuter på det principiella ståndpunktstagandet till dess auktorsrättskommitténs betänkande skall upp i sin helhet.

Det speciella problem som nu är uppe, nämligen frågan om det stötliga karttrycket, förefaller ännu inte att ha fått någon lycklig lösning. Såsom herr Lodenius redogjorde för finns det sedan lång tid tillbaka ett avtal mellan rikets allmänna kartverk och generalstabens litografiska anstalt, som är ett helt privat företag och ägs av Esseltekoncernen, att anstalten skall ensam ha publiceringsrätten till de statliga kartorna. För detta har rikets allmänna kartverk tillfört en royalt, som de senare åren legat mellan 450 000 och 500 000 kronor om året. Numera har reproduktionstekniken utvecklats, så att det har blivit möjligt att framställa särtryck av kartor utan att ha tillgång till kartoriginale. Det visade sig, att generalstabens litografiska anstalt hade långa leveranstider och att dess särtryck var dyrbara. På grund därav vände sig kartkonsumenterna till andra enskilda tryckerier och beställde där de kartor och särtryck

som de behövde. Det blev betydligt billigare än om motsvarande tryck skulle ha erhållits från generalstabens litografiska anstalt. Nu har anstalten börjat känna sina rättigheter att publicera kartorna hotade, och man har misstänkt att de andra enskilda företagen i större utsträckning än tidigare skall börja tillverka kartor. Därför har anstalten begärt ensamrätt av staten när det gäller karttillverkningen, alltså även rätt att tillverka de särtryck som nu framställs hos andra tryckerier i landet. För den händelse rikets allmänna kartverk inte går med på detta, har man hotat att säga upp royaltavtalet med staten. Som följd därav skulle staten enligt vad som sägs i propositionen antagligen komma att få väsentligt lägre inkomster av kartorna.

Det är verkligen förvånansvärt att se hur staten här har låtit skrämra sig av ett enskilt företag. Det har lagts fram en proposition som, ytterst i varje fall, syftar till att ge det enskilda företaget en monopolställning i branschen, alltså ensam rätt att tillverka officiellt karttryck. Utskottsmajoriteten har för sin del ansett, att de farhågor som herr Lodenius nyss gav uttryck åt, nämligen att staten skulle få minskat utbyte av karttrycket efter det att generalstabens litografiska anstalt sagt upp avtalet, är betydligt överdrivna. Det finns ju andra möjligheter för staten att anordna det statliga karttrycket, om de villkor som anstalten skulle uppställa skulle visa sig alltför ofördelaktiga för staten.

Vi har i utskottet tagit del av direktiven till 1946 års tryckeriutredning. Där nämnes olika möjligheter att ordna det statliga karttrycket. Bland annat ifrågasättes, om inte staten själv i en eller annan form kunde ombesörja trycket och på det sättet få större inkomster och bättre utbyte av kartmaterialet än tidigare. Hur det statliga karttrycket bäst skall ordnas skall jag inte gå närmare in på. Men liksom utskottsmajoriteten anser jag det olämpligt att i nuvarande situation, när det är oklart hur karttrycket skall ordnas för framtiden, ge ett företag monopolrätt. Även om staten

Lagförslag om skydd för vissa kartor m. m.

skulle få det bästa ekonomiska utbytet av en monopolrätt, anser jag att det knappast är förenligt med de principer som gäller för näringslivet i övrigt, att staten ger sig in på en sådan linje.

Jag vill återigen anknyta till det principiella, mycket viktiga samband som denna fråga har med statens rätt att förfoga över kartorna. Såsom herr Lodenius sade har ju statens auktorsrätt till offentliga handlingar upptagits av auktorsrättskommittén. Kommitténs förslag kommer, såvitt jag förstår, efter vederbörlig remissbehandling att föreläggas riksdagen, och då får vi ta ställning till frågan om statens auktorrätt till offentliga handlingar över huvud taget. I den proposition vi nu har till behandling föreslås att frågan om författarrätten till kartorna skall brytas ut ur det stora komplexet och att man skall göra en provisorisk lagstiftning av ekonomiska skäl — det är uteslutande ekonomiska skäl som förebärs i propositionen. Jag anser att det vore en mycket olycklig lösning att nu bryta ut detta delproblem. Såsom herr Lodenius sade har förslaget avstyrkts av auktorsrättskommittén, som anför åtskilliga principiella betänkligheter emot en sådan utbrytning. Bland annat sägs, att det vore mycket olyckligt, om staten här av privatekonomiskt intresse skulle besluta en lagstiftning på ett område, där man tidigare har nekat att utfärda provisoriska förordningar eller lagar för att tillgodose andra intressen, som enligt auktorsrättskommitténs uppfattning har varit lika behjärtansvärda. Då jag dessutom tror att farhågorna för att staten skulle lida något ekonomiskt avbräck, om nuvarande förhållanden fick bestå, är betydligt överdrivna, kan jag inte förstå, att det i dagens läge finns någon anledning att tillgripa en sådan här lagstiftning.

För kartkonsumenternas del — jag tänker främst på dem som använder de omtalade särtrycken, i huvudsak skolbarn och idrottsmän — skulle regeringens förslag innebära att de finge betala mera för sina särtryck än vad de gör för närvarande. Prisskillnaden mellan särtryck från generalstabens litografiska

anstalt och de övriga är enligt vad vi i utskottet upplysts om mer än femtio procent.

Visserligen har departementschefen och även reservanterna framhållit, att man bör se till allmänhetens intresse att få bra och billiga särtryck, och herr Lodenius sade, att man borde skapa garantier för att dessa särtryck kommer fram snabbt och till hyggliga priser. Men hur detta skall ske har man inte antytt eller på något sätt gjort klart för sig. Vi i utskottet har utgått ifrån att om staten skall på ett eller annat sätt bevara den rätt för kartkonsumenterna, som de nu har, nämligen att anlita de företag i branschen som tillhandahåller de önskade särtrycken på förmånligaste villkor, måste det betyda att generalstabens litografiska anstalt inte kan få en större rätt än den för närvarande har att tillverka kartor, och det är den rätten man är så missnöjd med.

Det är inte fråga om annat än att staten skall ha ersättning för de kostnader som rikets allmänna kartverk nedlägger på upprättandet av de officiella kartorna, men det är ju i alla fall ett långt steg därifrån och till att staten eller generalstabens litografiska anstalt eller eventuellt båda skall skaffa sig en extra inkomst genom att lägga avgift på sådana särtryck och reproduktioner, som nu utnyttjas av skolbarn och idrottsorganisationer. Den statliga publikationsrätten bör enligt utskottets åsikt i varje fall icke få utnyttjas på det sättet, att sådana särtryck och reproduktioner fördyras.

Vi kan inte anse att det i detta ärende har förebragts tillräckligt bärande skäl för att man nu skall föregripa behandlingen av principfrågan om statens upphovsmannarätt, och utskottet har därför avstyrkt ifrågakvarande proposition.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar Eriksson (s), Osvald (fp), Magnusson (h), Nyström (s) och Ollén (fp), fru Hamrin-Thorell (fp) samt herrar Sunne (fp) och Hansson (fp).

Lagförslag om skydd för vissa kartor m. m.

Herr statsrådet ZETTERBERG:

Herr talman! Utskottet har i detta ärende uttalat att det inte bör komma i fråga att genomföra en sådan provisorisk lagstiftning som den föreslagna, om inte starka skäl kan åberopas härför. I det uttalandet kan jag instämma. Men jag vill genast tillägga, att det enligt min mening — och den meningen delas av flertalet av de hörda remissinstanserna — föreligger tillräckligt starka skäl för den föreslagna lagstiftningen.

Utskottets avstyrkande grundar sig i första hand på invändningar av principiell natur. Främst åberopar man auktoritetskommitténs remissyttrande. Utskottet framhåller, som nyss fru Gärde Widemar återgav, att kommittén har omtalat att den under sitt arbete i andra fall, där kommittén föreslår nya eller utvidgade bestämmelser till skydd mot obehörigt tillägnande av alster av andligt arbete, funnit sig inte böra biträda framställningar om provisorisk lagstiftning. Enligt vad jag har inhämtat torde kommittén med detta uttalande främst åsyfta framställningar från musikernas och skådespelarnas sammanslutningar och från grammofonbolagen om skydd för konstnärliga prestationer och grammofoninspelningar. Dessa fall är emellertid inte jämförbara med dem som här föreligger. I de fall som jag nu nämnde är det fråga om helt nya rättsområden, som ännu inte blivit föremål för någon som helst laglig reglering och där det råder avsevärda meningsskiljaktigheter om formen för skyddet och hur långt detta skall sträcka sig. Frågan har dessutom invecklade internationella aspekter, och en separat lagstiftning i ämnet skulle bli mycket vidlyftig. Att kommittén inte här velat förorda en provisorisk lagstiftning är alltså helt naturligt.

Beträffande de officiella kartorna ligger det till på ett helt annat sätt. Där är det först och främst fråga om alster, kartor, som sedan mycket länge tillbaka har varit skyddade; kartor omnämns såsom skyddsobjekt redan i Bernkonventionens ursprungliga lydelse år 1886. Denna internationella konvention, som för övrigt antingen själv eller i form av

likartade konventioner är gällande i praktiskt taget hela den västerländska kulturkretsen, bygger på den över större delen av världen upprätthållna principen, att det skall finnas ett rättsligt skydd för alla slags alster av andligt skapande arbete, vare sig detta ger upphov till alster av det ena eller andra slaget, t. ex. skönlitteratur, vetenskapliga arbeten, konstverk eller något annat. Det finns ingen anledning att därifrån undantaga kartor, och som jag nämnde har kartor också sedan snart hundra år tillbaka varit i den internationella konventionen uttryckligt omnämnda som skydds föremål. I svensk rätt är också kartor sedan länge tillbaka skyddade, ända sedan vår nuvarande författarrättslagstiftning år 1919. Om en enskild fackman eller privat firma tillverkar en karta, så åtnjuter vederbörande lagens skydd, men om statens allmänna kartverk med stora kostnader åstadkommer ett kartverk, så är det nu oskyddat. Det gäller här alltså inte alls, som fru Gärde Widemar visst ville göra gällande, att försöka sätta staten i något särskilt bra läge, utan frågan är bara, om det finns anledning att diskriminera statens kartor i förhållande till andra.

Varför är då de kartor, som staten tillverkar, oskyddade? Det är ju besynnerligt, eftersom skyddet bygger på en så allmänt upprätthållen princip som den, att alster av andligt arbete skall åtnjuta rättsskydd. Jo, det beror på en regel i tryckfrihetsförordningen som säger, att allmänna handlingar skall vara oskyddade. Exempelvis ett betänkande som ges ut av en statlig kommitté eller vårt riksdagstryck är ju alster av andligt arbete, men de åtnjuter inte skydd — det är allmänna handlingar. På samma sätt förhåller det sig med handlingar som ges in till ämbetsverk eller kommer ut därifrån. Varför är då allmänna handlingar oskyddade? Jo, det är ju därför, att man genom den viktiga principen i tryckfrihetsförordningen skall möjliggöra en allmän upplysning om samhällsförhållanden och en fri kritik. Därför har man den viktiga regeln i tryckfrihetsförordningen, att

Lagförslag om skydd för vissa kartor m. m.

allmänna handlingar skall vara offentliga och fria. Detta har nu kommit att formellt få tillämpning på kartor. Man har resonerat som så i de juridiska instanser som grubblat över detta — och det är förmodligen riktigt — att med uttrycket »allmänna handlingar» förstås också kartor. På grund härav blir det så, att när ett ämbetsverk släpper ut en karta, så är den oskyddad till följd av stadgandet om allmänna handlingars offentlighet, som ju avser någonting helt annat och som inte alls kan läggas till grund för en motsvarande frihet att återge kartor.

Det är inte heller riktigt, att — som fru Gärde Widemar sade — det skulle behövas en ändring i tryckfrihetsförordningen för att skapa skydd för kartorna. Det är visserligen sant, att tryckfrihetsförordningen innehåller denna regel om allmänna handlingars offentlighet, men tryckfrihetsförordningen ingriper inte i gällande privaträttsliga regler och grundsatser. Det skulle kanske i och för sig vara klart, men för säkerhets skull har detta också kommit till uttryck i tryckfrihetsförordningen. I 1 kap. 8 § ges en hänvisning till att vad i lag är stadgat skall gälla om »den uteslutande rätt att genom tryck mångfaldiga litterära och musikaliska verk eller verk av bildande konst, som tillkommer upphovsmannen till sådant verk». Det är alltså en direkt hänvisning till den auktorsrättsliga lagstiftning som det här gäller. Tryckfrihetsförordningen säger alltså, att vad som gäller i denna del i vanlig författarrättslagstiftning skall vara gällande trots tryckfrihetsförordningens allmänna princip.

Utskottet har emellertid lagt vikt vid, att denna fråga bör tagas upp i det stora sammanhang som man väntar sig när det kommer att bli en reform av upphovsmannarätten. Detta är ju ett skäl som man kan förstå; det ligger mycket i den saken. Det kan emellertid anföras två skäl höremot. Det ena är att det — som herr Lodenius påpekade — kommer att ta avsevärd tid ännu, innan en så stor reform kan bli genomförd. Det har visserligen nyligen lagts fram ett

betänkande, men det omfattar en så stor materia och innehåller så många intrikata spörsmål, att det nog kommer att dröja länge, innan den lagstiftningen kan bli färdig.

Det andra skälet för att man nu skulle kunna göra någonting provisoriskt på denna punkt är, att de officiella kartorna utgör en så säregen grupp, att man väl kan taga ställning till frågan om skydd för dem utan att behöva anlägga sådana allmänna och principiella synpunkter, som kan komma in i bilden när det gäller andra delproblem inom upphovsmannarätten. Som jag förut antytt är det ju egentligen bara av formella skäl, som dessa officiella kartor har kommit att falla utanför skyddet. Det är på sätt och vis en felaktighet, att man använt begreppet »allmänna handlingar» på sådant sätt att man fått det att omfatta mer än vad som enligt sakens natur borde höra dit. Frågan kan väl alltså ur principiella synpunkter behandlas för sig, och jag vill i det sammanhanget understryka, att lagrådet, som ju har att särskilt beakta sådana rättsprincipiella frågor som jag nu berör, inte haft något att invända mot detta lagförslag.

De av utskottet anförda principiella betänkligheterna väger därför enligt min mening inte så tungt. Frågan bör bedömas mera från lämplighetssynpunkter och med hänsyn till de legitima behov av rättsligt skydd, som kräves för att inte resultatet av statsverkets med stora omkostnader bedrivna verksamhet skall helt okontrollerat kunna ekonomiskt utnyttjas av andra företag.

I denna del har i propositionen hänvisats till att fråga är både om statsverkets royaltyinkomster och om dess intresse att hålla nere kostnaderna för tryckningen av den ekonomiska kartan. I den förra delen anför utskottet, att man hittills inte kunnat notera någon mera avsevärd försämring i inkomsterna. Men jag vill erinra om att den obehöriga reproduktion, som förslaget riktar sig mot, ännu endast har pågått en kortare tid. Ännu för några år sedan hade nämligen statsverket en *faktisk* ensamrätt till de

Lagförslag om skydd för vissa kartor m. m.

officiella kartorna. Det berodde på tekniska skäl. Det var nämligen då så, att goda reproduktioner kunde framställas endast om man hade tillgång till kartoriginalen. Nu har emellertid tekniken gått framåt, och det är möjligt att framställa kartkopior utan tillgång till dessa original. Det räcker om man har tillgång till vanliga kopior, som var och en kan köpa i handeln. Reproduktionerna blir visserligen då av sämre kvalitet, men de är fullt användbara för åtskilliga ändamål.

Om lagförslaget inte genomföres, så har man all anledning att räkna med att denna form av reproduktion — vid vilken statsverket inte får någon som helst ersättning för sitt dyrbara arbete med kartframställningen — kommer att få avsevärt ökad omfattning. Helt allmänt är det vidare klart, att statsverket vid förhandlingar om royalty o. d. måste komma i ett sämre läge, om det inte kan garantera motparten en juridiskt giltig rättighet till kartorna. Detta förhållande behöver knappast bestyrkas med siffror. Jag vill också betona, att det här inte bara gäller royaltyn utan också och främst statsverkets intresse att på tillfredsställande villkor få de olika kartorna och särskilt den ekonomiska kartan tryckta. Utskottet går i viss mån förbi den sidan av saken.

Med all rätt har utskottet understrukt, att om statsverket får författarrätt till kartorna, så måste man beakta allmänhetens intresse av att snabbt och utan onödigt stor kostnad kunna få kartreproduktioner för, såsom fru Gärde Widemar var inne på, idrottsfolk, ungdomssammanslutningar o. s. v. Det har gjorts vissa förberedande undersökningar om den saken. Enligt vad de ger vid handen kan vissa praktiska frågor där vinna en god lösning utan större svårigheter. Dessa frågor bör därför inte utgöra hinder för det föreslagna skyddet.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla, att frågan här gäller om en gren av statens affärsverksamhet skall få samma skydd som motsvarande enskilda företag har, eller om man skall låta staten ha en särställning, som å ena sidan inte är principiellt motiverad och som å and-

ra sidan kommer att leda till ett alltmera betydande ekonomiskt avbräck för statsverket genom att resultatet av det skapande arbete, som med stora kostnader utföres inom kartverket, skall kunna utan gottgörelse utnyttjas av andra.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet gav oss vissa informationer om vad auktorsrättskommittén menat och tänkt, när den avstyrkt denna provisoriska lagstiftning. Detta har tyvärr varit omöjligt för oss i utskottet att bedöma, då vi inte haft tillgång till annat än kommitténs utlåtande. Vi har inte kunnat ta hänsyn till om kommittén haft musiker eller andra grupper i tankarna, då den avstyrkt denna provisoriska lagstiftning. Vad auktorsrättskommittén säger är att skyddsbehovet i förevarande hänseende enligt kommitténs mening inte är större än i berörda fall. Kommittén har alltså jämfört skyddsbehovet i det nu aktuella fallet med de övriga krav som framställts om att få till stånd en provisorisk lagstiftning.

Det var intressant att få en redogörelse för författarrätten i fråga om kartor, både internationellt sett genom Bernkonventionen och här hemma. Jag har dock inte ifrågasatt att kartor, som faller under auktorrättslagstiftningen, på något sätt skall berövas sitt skydd. Jag har över huvud taget inte föreslagit någon ändring i gällande skydd för kartor. Men här är inte fråga om sådana kartor utan kartor som är att anse som offentliga handlingar. Jag förstår inte hur man kan tala om en diskriminering för staten. I tryckfrihetsförordningen står ju att enskild medborgare skall ha rätt att reproducera allmänna handlingar. Den rätten finns fastslagen förutom i tryckfrihetsförordningen i en annan grundlag, nämligen i regeringsformen § 86. Där stadgas att alla allmänna handlingar »må ovillkorligen genom trycket kunna utgivas, där ej i tryckfrihetsförordningen annorlunda stadgas». I tryckfrihetsförordningen § 1 säges, att varje

Lagförslag om skydd för vissa kartor m. m.

svensk medborgare äger rätt att offentliggöra allmänna handlingar.

Justitieministern gjorde gällande, att det var bara formellt som kartor kunde hänföras till allmänna handlingar. Jag har inte någon överblick över i vad mån man vid tillkomsten av förevarande bestämmelser i grundlagen avsåg att däri inbegripa även kartor. Men det fanns väl kartor också på den tiden. Man borde i varje fall ha tagit med i beräkningen att de kunde inrymmas i begreppet allmänna handlingar. Jag vågar inte för min del påstå att det blott är på grund av ett formellt misstag, som kartor kom att inbegripas under begreppet allmänna handlingar.

Sedan vill jag rätta justitieministern då han påstod att jag sagt att det skulle behövas en ändring i tryckfrihetsförordningen. Jag ifrågasatte, och lämnade sålunda frågan öppen, om man inte borde ändra den nu ifrågavarande bestämmelsen i samma ordning som gäller för ändringar i tryckfrihetsförordningen och grundlagarna i övrigt.

Justitieministern kom även in på vad som säges i 8 § tryckfrihetsförordningen. Jag vill då erinra om att vad som där stadgas uteslutande syftar till att skydda enskild rätt, d. v. s. i detta fall enskild författarrätt. Den bestämmelsen gäller, såsom de sakkunniga också uttalar i propositionen, icke offentliga handlingar.

Det var tråkigt att höra att det förmodligen kommer att dröja en avsevärd tid innan vi får auktorsrättskommitténs förslag på riksdagens bord. Så vitt jag är rätt underättad utgår remisstiden i vår. Det brukar inte ta alltför lång tid efter remisstidens utgång innan vi får ett lagförslag till riksdagen. Vi borde väl därför kunna få detta förslag till riksdagen inom ett eller två år. Det skulle i så fall inte vara någon så avsevärd tid, då det ju här gäller ett stort ingrepp i de enskilda medborgarnas rätt.

Det är glädjande att höra att staten vill tillse att man bevarar möjligheten att få billiga särtryck. Såsom jag nämnde redan i mitt första anförande, förstår jag dock inte, hur detta skall bli

möjligt. Om man vill bevara möjligheten för kartkonsumenterna att köpa särtryck till billiga priser från de tryckerier, som hittills tillhandahållit dylika särtryck till priser som generalstabens litografiska anstalt förklarar vara så låga, att den för sin del inte kan framställa kartorna till det priset, förstår jag inte hur man samtidigt skall kunna till anstalten överlåta en ensamrätt att framställa kartorna.

För övrigt tror jag inte att staten kommer att sakna möjligheter att ekonomiskt utnyttja sitt kartmaterial. Staten kan här inte jämföras med en enskild företagare, ty staten är den ende företagare som skaffar fram grundmaterialet till de officiella kartorna. Det lär knappast finnas någon enskild företagare, som skulle vara intresserad av att framställa detta grundmaterial.

Vi får heller inte förbise den statliga verksamhet som bedrivs på detta område. Om det skulle visa sig att generalstabens litografiska anstalt inte vill erlägga någon royalté till statsverket för den rätt, som denna anstalt kan komma att få, får väl staten undersöka vilka möjligheter den har att genom statens reproduktionsanstalt eller på annat sätt själv tillverka kartorna och få ekonomiskt utbyte av det arbete som nedlagts på kartmaterialet.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON:**

Herr talman! När jag nu tar till orda i denna fråga sker det inte för att fullfölja den juridiska diskussionen, utan jag vill endast, eftersom jag i regeringen har hand om de angelägenheter som gäller kartverket, beröra ett par av de uttalanden på det rent praktiska planet som här har gjorts av fru Gärde Widemar.

Jag vill då först säga att jag ingalunda tror att de uppgifter om de förluster som kan komma att uppstå för statsverket, vilka lämnats från kartverkets sida, är överdrivna. Det rör sig här faktiskt om mycket stora belopp. Det gäller dels den royalté på kartorna, om vilken överenskommelse träffats och som kan upp-

Lagförslag om skydd för vissa kartor m. m.

gå till hundratusentals kronor, dels statsverkets andel i tryckningskostnaderna för kartorna. Statsverket svarar för närvarande för en viss del av tryckningskostnaderna. Problemet är också om det över huvud taget är möjligt att finna något annat förlag med tillräckliga resurser, som är berett att förlägga kartorna och åtaga sig att utföra det omfattande karttryck som det kan bli fråga om. Om det inte i landet finns något annat sådant företag — och ingen är väl beredd att påstå att ett sådant företag existerar — måste vi räkna med att vi kan komma i det läget att staten kan bli nödsakad att sätta upp ett eget företag för att klara denna verksamhet. Det är väl inte i avsikt att åstadkomma en sådan utveckling som fru Gärde Widemar här tagit till orda.

När det gäller detaljerna i övrigt vill jag bland annat framhålla, att det väl inte torde vara omöjligt att tänka sig att man på ett eller annat sätt skall komma fram till en förhandlingsuppgörelse, om denna proposition nu antages av riksdagen, som gör det möjligt att tillhandahålla dessa billigare karttryck som organisationerna är intresserade av. Det finns kanske möjligheter att också G. L. A. kan framställa billigare kartor med mindre anspråk på exakthet och tryck, om man nu vill välja den vägen. Jag är också övertygad om att det är möjligt om man så önskar att förhandlingsvägen komma fram till ett resultat, där dessa billigare särtryck kan tillhandahållas. Skulle riksdagen så önska, så tror jag att den saken kan ordnas.

Jag tror också att det är i kartkonsumenternas intresse inte bara att det finns billiga kartor av lägre klass, utan också att få tillgång till de förstklassiga kartor, som kartverket framställer och som reproduceras och förlägges av G. L. A. Om nu denna kartframställning skulle göras fri och royaltynkomsterna skulle minskas, medan andra utgifter för kartframställningen ökas, så är det väl ganska naturligt att antaga, att detta kan leda till långsammare takt i framställningen av nya förstklassiga kartor. Det är inte säkert att statsmakterna vid den

omfattande och mycket hårda prövningen av olika anslags prioritet är beredda att omedelbart täcka ett stort inkomstbortfall och stora utgiftsökningar på detta område, och jag tror därför, att ett bifall till utskottets hemställan kan komma att gå direkt emot kartkonsumenternas intressen. Jag har fattat denna debatt så, att ingen som har deltagit i debatten och kanske inte heller någon annan av dem som står på utskottets sida skulle önska en sådan utveckling.

Jag skall inte förlänga debatten, jag vill sluta med att säga att jag tror att kammaren skulle göra klokt i att följa reservanternas förslag, lika mycket från praktiska, ekonomiska utgångspunkter som från de juridiska utgångspunkter, för vilka justitieministern här nyss har redogjort.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Jag måste naturligtvis känna mig mycket hedrad av att ha fått både vice talmannen och två statsråd emot mig i denna debatt. Jag vill sluta med att säga, att det är beklagligt att statsrådet Nilson anser det så omöjligt att få en förhandlingsuppgörelse till stånd med Generalstabens litografiska anstalt, om inte propositionen skulle bifallas. Vi har i utskottet behandlat denna fråga mycket utförligt, vi har hört sakkunniga och vi har fått informationer från skilda håll. Utskottsmajoriteten har bedömt situationen så, att det inte skulle bli fråga om något i varje fall väsentligt minskat ekonomiskt utbyte för statsverket, om de nuvarande förhållandena finge fortsätta utan den föreslagna provisoriska lagstiftningen. De omtalade särtrycken har inte spelat en större roll än att det rört sig om högst 10 000 kronors skillnad i royaltyn per år, och detta har mer än väl uppvägs av den ökning av royaltynbeloppen som tillkommit statsverket på grund av de andra officiella kartorna. Vi kan därför inte tro att det helt plötsligt skulle bli stopp för statens möjligheter att få ersättning för sina kartkostnader.

Lagförslag om skydd för vissa kartor m. m.

Statsrådet frågar, om jag kan tänka mig möjligheten att staten skall behöva rusta upp ett eget karttryckeri. Jag vill inte taga ställning till frågan hur det statliga karttrycket skall vara anordnat, och det sade jag redan i utskottet. Jag är dock säker på att staten, som i övrigt är så mäktig då det gäller det privata näringslivet, inte skulle behöva låta sig så helt dirigeras och ledas av en enda enskild företagare, att staten skulle avstå från alla förmåner och alla möjligheter att få tillbaka kostnader som den nedlagt på kartorna. Jag tror inte, att herr statsrådet får någon i kammaren att tro på den saken.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**:

Herr talman! Om jag skulle ha uttryckt mig så illa att fru Gärde Widemar kunde få den uppfattningen, att staten saknar alla möjligheter att få in något av sina utgifter genom att ordna denna fråga på annat sätt än propositionen föreslagit, så beklagar jag detta. Det var ens inte min avsikt att säga något sådant. Jag hoppas bara att det är mycket få av kammarens ledamöter som har fattat, vad jag sade, på det sättet.

Jag vill också framhålla att jag inte har sagt att staten saknar alla möjligheter att förhandla, om propositionen inte skulle bifallas. Men när det gäller statens möjligheter att förhandla litar jag mera på de uppgifter, som kartverkets representanter, vilka är vana att förhandla på detta område, under ämbetsansvar har lämnat, än på den bedömning som fru Gärde Widemar har gjort på grundval av vad jag tror vara ett relativt litet material.

Herr **LINDGREN** (s):

Herr talman! Vad som har legat till grund för mitt ställningstagande vid behandlingen av denna fråga i utskottet är till stor del det som departementschefen har yttrat angående den praktiska tillämpningen av denna lag. Han säger därom följande:

»I anledning av vissa erinringar i remissyttrandena vill jag betona att genom den ordning som nu diskuteras icke avgöres under vilka former statsverket bör utnyttja ensamrätten. Detta kan, liksom hittills, ske genom att rätten mot vederlag överlåtes på enskilt företag, men även andra former kan tänkas. Frågan härom får prövas med utgångspunkt från vad som ur statsverkets synpunkt är den lämpligaste lösningen, varvid både ekonomiska och andra synpunkter måste tagas i beaktande. Självfallet bör härvid beaktas allmänhetens intresse av att goda kartreproduktioner tillhandahållas till rimliga priser.

I några av yttrandena har antytts att ensamrätten, om den överlåtes på ett enskilt företag, kunde medföra att kartornas utnyttjande i det allmännas tjänst försvårades. Jag vill härtill erinra att en överlåtelse av rätten icke behöver omfatta denna i dess helhet utan kan förenas med förbehåll i olika riktningar. Att exempelvis den ekonomiska kartan obehindrat måste kunna utnyttjas inom lantmäteriväsendet är självklart; likaså bör lantmäterikontoren i länen äga försälja kopior av svartrycket av den ekonomiska kartan då fastighetsindelningen å denna ajoudförts inom kontoren. Jag förutsätter att frågan om erforderliga förbehåll kommer att beaktas i de förhandlingar som föres om överlåtelse av rätten.»

Denna departementschefens framställning visar enligt min mening att propositionen innebär den förnuftigaste lösningen.

Herr talman! Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen, vilket innebär bifall till den kungl. propositionen nr 184, och jag vädjar till kammarens ledamöter att stödja detta yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herrar Lodenius och Lindgren

vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Anderberg* begärde votering, i anledning vara uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herrar *Lodenus* och *Lindgren* vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid fru *Gärde Widemar* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 51;

Nej — 75.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 54, i anledning av väckt motion om viss ändring av 18 § sjukförsäkringslagen; och

nr 55, i anledning av väckt motion angående viss ändring av 69 § lagen om allmän sjukförsäkring.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 56, i anledning av väckta motioner angående översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft sex inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna nr 5 i första kammaren av herr *Geijer* m. fl. samt nr 8 i andra kammaren av herr *Gustafsson* i Stockholm m. fl., utom i vad motionerna avsågo läkemedel,

dels de likalydande motionerna nr 338 i första kammaren av herr *Lindahl* och herr *Jansson, Axel*, samt nr 280 i andra kammaren av herr *Brandt* m. fl., utom i vad motionerna avsågo läkemedel,

dels ock de likalydande motionerna nr 463 i första kammaren av herr *Sundelin* samt nr 598 i andra kammaren av herr *Königson* m. fl., utom i vad motionerna rörde fråga dels om ändring i 16 § lagen om allmän sjukförsäkring, dels ock om reseersättning vid sjuktransporter med privat bil.

I motionerna I: 5 och II: 8 hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa en översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring och senare för riksdagen framlägga de förslag till ändringar, vartill denna översyn kunde föranleda.

Motionerna I: 338 och II: 280 utmynnade likaledes i ett yrkande, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa en översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring och senare för riksdagen framlägga de förslag till ändringar, vartill denna översyn kunde föranleda.

I motionerna I: 463 och II: 598 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära översyn av lagen om allmän sjukförsäkring i vissa i motionerna berörda hänseenden.

Om översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring

I de båda förstnämnda motionerna hade bland annat föreslagits ändrade bestämmelser i fråga om beräkning av karenstid.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville överlämna motionerna I: 463 och II: 598, i vad de avsåge fråga angående anmälan om ändrad inkomst, till den utredningsman, som den 15 juni 1956 tillkallats för att utreda vissa frågor rörande sjukförsäkringslagstiftningen, att av honom övervägas med sikte på vissa i utlåtandet särskilt angivna fall rörande retroaktiv lön,

B. att riksdagen i anledning av motionerna I: 5 och II: 8 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en utredning i syfte att pröva möjligheterna att med bibehållande i princip av samordningen förkorta eller slopa karenstiden inom sjukpenningförsäkringen i fall av yrkesskada,

C. att riksdagen i anledning av motionerna I: 338 och II: 280 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet förut i utlåtandet anfört i fråga om sjukhjälpstiden med avseende å sjukhusvård för folkpensionärer,

D. att förevarande motioner

1. I: 5 och II: 8, utom i vad motionerna avsåge läkemedel,

2. I: 338 och II: 280, utom i vad motionerna avsåge läkemedel, samt

3. I: 463 och II: 598, utom i vad motionerna rörde fråga dels om ändring i 16 § lagen om allmän sjukförsäkring, dels ock om reseersättning vid sjuktransporter med privat bil,

i den mån motionerna icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört och under A—C hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Mannerskantz* och

Alvar Andersson, fru *Ewerlöf* samt herr *Larsson* i Hedenäset ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under B hemställa, att motionerna I: 5 och II: 8, i vad de avsåge fråga om karenstiden, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *MANNERSKANTZ* (h):

Herr talman! Det finns en reservation under detta utskottsutlåtande, som jag skulle be att få motivera med några få ord.

I detta häfte har andra lagutskottet tagit ställning till en mängd motioner i olika avseenden, som berör sjukförsäkring och därmed jämförliga saker, och sammanfattat det hela i ett enda utlåtande. Vi har inom utskottet varit eniga på alla punkter utom när det gäller karenstiden vid olycksfallsförsäkring. Beträffande några av de motioner, som vi har behandlat, har vi direkt sagt att de inte skall föranleda någon åtgärd, i några fall har vi hemställt att riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t och begära utredning, och beträffande andra motioner har vi velat ge till känna vad utskottet anfört.

Då jag för min del inte har kunnat vara med om att föreslå någon ändring beträffande karenstiderna för olycksfallsförsäkringen, är det av det skälet att jag anser att det var en stor fördel att den nya sjukförsäkringslagen och olycksfallsförsäkringslagen samordnades. Om man nu börjar rucka på denna samordning för att nå syftet att minska på karenstiden t. ex. för olycksfallsförsäkringen, löper man risker för att samordningsprincipen, som jag tror alla är eniga om innebar en mycket stor vinst, kommer att bli förfuskad, så att man till slut inte längre kan tala om någon riktig samordning.

Utskottsmajoriteten har på s. 24 i utlåtandet framfört vägande skäl för att man inte skall tillmötesgå motionen nr 5 i första kammaren, och jag ansluter mig till dessa skäl, så länge utskottet inte drar felaktiga slutsatser.

Det är inte nog med att man säger, att

Om översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring

man vill vara rädd om samordningen mellan sjuk- och olycksfallsförsäkringarna, utan man säger också att det inte torde finnas anledning att nu genomföra en allmän minskning av karensdagarnas antal inom sjukförsäkringslagstiftningen. Det tycker jag är ett riktigt påpekande, och när utskottet drar slutsatserna vidare och säger, att man står inför en svårlost fråga och att det är svårt att med bibehållande av samordningsprincipen åstadkomma någon förbättring för de yrkesskadade, tror jag att det också är sant. Det är så pass sant, att jag tror att om man gör några allvarliga försök i den riktningen, utsätter man sig för risken att förstöra samordningsprincipen.

Motionärerna har i fråga om karens-tiden hänvisat till tre olika lösningar; antingen kan man minska karensdagarnas antal för olycksfallsförsäkringen eller införa förmånligare regler vid olycksfalls- och yrkesskador eller också ålägga vederbörande arbetsgivare att betala sjukpenning för karensdagarna under samordningstiden.

Alla dessa tre alternativ skulle vara ägnade att förfuska samordningsprincipen, och då man faktiskt inte skulle vinna särskilt mycket, tycker jag att detta är att tillgripa större våld än nöden kräver och att det inte står i proportion till det ohägn som skulle kunna åstadkommas. Vi reservanter har därför för vår del velat slå vakt om samordningen, så att inte några utredningsmän eller andra inledes i frestelse att — bara för att tillmötesgå önskemålen i denna motion — förstöra vad som åstadkommits genom sjukförsäkringslagens tillkomst. Det har ju också gått så relativt kort tid sedan lagens tillkomst, och vi har inom andra lagutskottet vid flera tillfällen i år varit eniga om att man inte bör fjäska för snabbt med att göra ändringar utan att man bör låta erfarenheterna av lagen bli konsoliderade, så att vi inte behöver göra alltför ofta återkommande småändringar. Därför har vi tidigare avstyrkt de flesta motionerna, med hänvisning till att ändringar bör ske i ett enda sammanhang, då man gör en allmän översyn över dessa lagars sätt att

fungera. Vid några få tillfällen tidigare har vi hänvisat motioner till den av Kungl. Maj:t tillsatta utredningsmannen. Det har gällt vissa speciella frågor, som ofta varit av teknisk natur och där tillsynsmyndigheterna tillstyrkt att något borde göras. Men i detta fall ligger det inte så till. Här föreligger samma skäl, som anförts när det gällt andra frågor, att man bör avvakta till dess man vill göra en allmän översyn över hithörande frågor.

På denna grund, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr DAMSTRÖM (s):

Herr talman! Jag behöver knappast i detta sammanhang framhålla värdet av den stora sjukförsäkringsreformen och dess nytta för många och omfattande grupper av vårt lands befolkning, som tidigare inte haft sin sjukförsäkringsfråga ordnad.

Emellertid är inte ens sjukförsäkringsreformen så felfri, att den inte kan göras ännu bättre. Man har här i motioner pekat på en hel del detaljfrågor, bl. a. i motion nr 5 i första kammaren av herr Geijer m. fl., vilken motion även jag har undertecknat. Utskottet har redan i ett tidigare utlåtande behandlat viss del av motionerna och tar i detta utlåtande upp övriga frågor punktvis. Jag avser här närmast att tala om en punkt.

Först och främst noterar jag med tillfredsställelse, att ett av önskemålen i vår motion — det gäller karens-tiden — så till vida har beaktats av utskottet, att man här föreslår en utredning.

En annan fråga som vi tagit upp men kanske inte i detalj motiverat gäller de nuvarande sammanläggningsreglerna och de orimliga konsekvenserna av dem. Låt mig dock i detta sammanhang, herr talman, peka på en omständighet som kanske löser speciellt den frågan. Riksförsäkringsanstalten undersöker ju för närvarande möjligheterna att utsträcka den höjda sjukpenning, som utgår inom 90 dagar, till att utgå under hela sjukhjälpstiden eller del därav. Jag hoppas inner-

Om översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring

ligt på ett positivt resultat härutinnan; därmed löses ju även denna fråga.

Jag kommer inte att ställa något yrkande, herr talman, men nog tycker jag ändå att man borde ha lyssnat litet grand till vad motionärerna säger beträffande en översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring. För närvarande arbetar en utredning, och vi får väl ytterligare en, men det finns fortfarande en del frågor som inte blivit lösta. Hade det inte varit bättre att sammanföra alla de olika frågorna och på en gång göra en ordentlig översyn av hela lagstiftningen?

I herr Damströms yttrande instämde herr *Persson, Einar*, (s).

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s):

Herr talman! När man skall ta ståndpunkt till frågan om en allmän översyn av sjukförsäkringslagstiftningen, måste man göra klart för sig att en sådan översyn kan ske först då man har tillräckliga erfarenheter av den nuvarande försäkringsförordningen, och varken på departementshåll eller inom utskottet anser vi att erfarenheterna ännu är tillräckliga för att motivera ett förslag om en sådan allmän översyn. Men detta hindrar ju inte, att man under den gångna tiden har funnit att vissa fel och brister vidlåder den allmänna sjukförsäkringen, fel som kan rättas till utan att en allmän översyn göres. Det är i sådana avseenden som utskottet både i våras och nu i höst har föreslagit vissa ändringar.

Herr Damström påtalade här sammanläggningsreglerna inom sjukförsäkringen. Att utskottet inte närmare har sysslat med den frågan beror på att motionärerna endast uttalat sig i allmänna ordalag om den. Man har inte pekat på någonting visst och inte framhållit hur man skulle önska att få det hela ordnat, och utskottet har följaktligen inte haft någonting bestämt att gå efter. Därför har vi inte heller ansett oss kunna ta upp den saken.

I alla de övriga fall, där vederbörande motionärer närmare angett vad de önskat, har utskottet såsom framgår av ut-

låtandet behandlat och besvarat de olika propåerna.

Som en allmän regel kan man väl säga — jag tror att jag framhöll det sist vi talade om dessa frågor här i kammaren — att de allra flesta förändringar, som göres i en lagstiftning som denna, kommer att leda till ökade kostnader antingen för staten eller för medlemmarna eller både för staten och de enskilda medlemmarna. Och när man vet hur pass trakterade medlemmarna är av högre avgifter och höjda skatter, så är det klart att man både inom departementet och här i riksdagen drar sig för att ytterligare öka de kostnader, som staten och de enskilda i detta sammanhang skall ta på sig. Därmed vill jag inte ha sagt, att det inte kan bli aktuellt och nödvändigt att mot varandra väga nyttan av en förbättring i ekonomiskt avseende av hjälpen genom sjukförsäkring och de kostnader, som en sådan förbättring leder till för staten och den enskilde. Men när det skall göras, bör det göras i ett större sammanhang, och man bör inte plöttra på det ena hållet då och på det andra hållet då, ty angelägenhetsgraden av de olika hjälpformerna inom sjukförsäkringens ram bör vägas mot varandra. Det är en ståndpunkt, som utskottet tidigare intagit och som utskottet alltjämt intar.

När det sedan gäller den av herr *Mannerskantz* och de övriga reservanterna väckta frågan om karenstiden, vet vi att det är den punkt i sjukförsäkringsreformen, där missnöjet varit starkast. Man hälsade med mycket stor tillfredsställelse den samordning av sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen som genomfördes, då det härigenom blev möjligt att omedelbart bringa hjälp genom sjukkasornas försorg i stället för att såsom tidigare den skadade måste vänta på denna hjälp. Denna samordning gillade man inom praktiskt taget alla grupper — både bland dem som var försäkrade och bland dem som inte var försäkrade — men eftersom karenstiden i stort sett förlängdes med en dag för dem, som råkat ut för yrkesskada, menade man att de yrkesskadade hade fått en försämring. Det

Om översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring

är klart att de i detta sammanhang fick en försämring, men vi bör också tänka på att de i andra sammanhang fick förbättringar, som alldeles säkert till fullo vägrade upp denna försämring. Man kunde därför tycka att de skulle slå sig till ro med detta. Det har de inte gjort. Den ena gången efter den andra och i det ena sammanhanget efter det andra föres detta krav fram, och inom utskottet har vi bedömt saken så, att eftersom varken riksdagen genom sitt beslut i denna fråga eller utskottet genom att avstyrka motioner av detta slag kan övertyga dessa personer — och det gäller inte så få — om att det inte går att bibehålla samordningsprincipen och ha olika karenstider, har utskottet stannat för att det borde göras en utredning, som i verklig mening skulle bli auktoritativ och som kunde göra det klart för alla, som nu tvivlar, att det inte går att reda upp saken på det sätt de tänkt sig. Det är möjligt att saken kan redas upp på något annat sätt, t. ex. genom att förkorta karenstiden för de sjukförsäkrade, men det är en fråga som har en mycket stor räckvidd, och en sådan åtgärd skulle komma att kosta både sjukförsäkrarna och staten mycket stora belopp. Det finns följaktligen anledning att betänka sig mer än en gång, innan man tar ett sådant steg.

Utskottet har alltså inte tagit ståndpunkt till frågan om en förkortning av karenstiden, utan utskottets förslag har kommit till uteslutande för att ge klarhet i denna fråga. Detta har utskottet inte ansett sig kunna få utan en statlig utredning, och därför har det begärt en sådan.

Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Då lagen om allmän sjukförsäkring antogs av riksdagen var det väl uppenbart för alla, att det inte var en lag som i oförändrad form skulle bli bestående för all framtid. Utskottet säger i sin skrivning, att det är helt naturligt att när ett så omfattande och detaljrikt lagkomplex som sjukförsäkringslagstiftningen omsättes i praktiken, det

efter hand kan visa sig att vissa ändringar och kompletteringar häri behöver vidtagas. Det visade sig ganska snart, att lagen i vissa avseenden behövde justeras. Det har skett i vissa fall, och i andra fall pågår det utredning. Men bestämmelserna ingriper så i varandra, att man inte kan ändra på en punkt utan att ta hänsyn till vilka återverkningar detta får på andra punkter.

För exempelvis utbetalande av resekostnadsersättning gäller mycket komplicerade bestämmelser, som bereder sjukförsäkrarna ett administrativt arbete, som inte står i någon som helst rimlig proportion till de småutgifter som detta medför för många kassor. Men bestämmelserna i lagen är desamma i Norrland, där utgifterna för resekostnader ofta är mycket höga, som i Eskilstuna och Stockholm, där det ofta blir större irritation bland de försäkrade än utgifter för kassorna. De olika förhållandena i vårt avlånga land gör att man får fara varsamt fram, då man föreslår ändringar, som visserligen kan vara lämpliga för en plats men mindre lämpliga för en annan plats.

Det förhåller sig likadant med sammanläggningsreglerna, som här nyss berörts av någon talare. Framför allt fordras det att man har tillräckliga erfarenheter av tillämpningen av lagen i dess nuvarande skick, innan man gör några mera väsentliga ändringar i den. Och sådana erfarenheter har man ännu inte. Lagen har tillämpats i knappa två år och under endast ett helt kalenderår. De erfarenheter man har av det första året är icke sådana, att man bör dra alltför vittgående slutsatser. Bl. a. kommer utgifterna för försäkringen under innevarande år sannolikt att stiga med 25 å 30 procent jämfört med föregående år. Det är därför med tillfredsställelse jag konstaterar, att utskottet icke tillstyrker yrkandena om att en allmän översyn av sjukförsäkringslagen nu skall företagas.

I en betydelsefull fråga har utskottet emellertid frångått denna förnuftiga ståndpunkt. Det gäller karenstiden vid yrkesskador. Beträffande den föreslår utskottet en omedelbar utredning om en

Om översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring

förkortning eller ett helt slopande. Samordningen mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen har medfört en viss försämring i fråga om karenstiden vid yrkesskador. Det är riktigt, att man också har fått kompensation för detta i andra avseenden, och samordningen medför i övrigt så många fördelar i olika sammanhang, att man bör akta sig för att verkställa den utredning, som rubbar den princip man följt vid utarbetandet av sjukförsäkringslagen och yrkesskadelagen.

Visserligen skriver utskottet försiktigt, att man inom ramen för en bibehållen samordning i stort skall låta utreda möjligheterna till förkortning eller slopande av karenstiden vid yrkesskada. Ett bibehållande av samordningen även i stort nödvändiggör enligt min mening att karenstiden bibehålles lika inom sjuk- och yrkesskadeförsäkringen. Olikaheter i detta avseende skulle medföra en återgång till de gamla förhållandena med många och långa utredningar om olycksfall i arbete föreläge, om den skadade vore arbetare eller företagare och många andra saker. Detta kan inte vara till fördel i något avseende, allra minst för den försäkrade. En ändring med bibehållande av samordningen kan därför enligt min mening endast ske på sådant sätt, att karenstiden ändras även för sjukförsäkringen. Men det är vi inte mogna för, i varje fall inte ännu. Vi måste avvakta erfarenheterna bl. a. av kostnaderna för försäkringen, men också i andra avseenden.

Utskottet borde därför enligt min mening inte ha föreslagit en skrivelse om utredning, utan skall en sådan utredning komma till stånd, vilket väl kan vara önskvärt, bör det ske i samband med en allmän översyn av sjukförsäkringslagen. Kan man då finna någon möjlighet till ytterligare förbättringar i detta avseende utan att äventyra samordningen, bör saken kanske övervägas vid en avvägning av andra förbättringar. Att så kategoriskt avvisa en utredning i denna fråga, som reservanterna gör, kan jag emellertid inte vara med om.

Nu hörde jag av utskottets talesman, att utskottet inte så mycket tänkte sig att utredningen skulle leda till att man fick en minskad karenstid för yrkesskadorna, utan utredningen skulle snarare tillsättas för att visa att det vore omöjligt att ha olika karenstider med bibehållande av samordningen. Jag tror inte, att man bör begära en utredning i sådant syfte. Beställer man en utredning, så har man väl ett bestämt syfte med den. Utredningsmännen får väl alltid det intrycket att här skall de komma med något, ty det har riksdagen bestämt. Det tror jag inte man kan komma ifrån. Men, som sagt, jag kan hålla med herr Damström, då han säger att detta är något som borde ingå i en allmän översyn, men i olikhet med herr Damström anser jag tiden inte vara inne för en sådan översyn. Man får vänta och se och lära av erfarenheterna. Jag kan inte säga hur lång tid man kan behöva, men det bör vara en betydligt längre tid än som nu förflutit.

Jag skall avstå från att ställa något yrkande. Jag gör det i den förhoppningen att Kungl. Maj:t inte kommer att ha alltför brått med tillsättandet av den utredning, som utskottet nu föreslår utan låter frågan tagas upp i samband med den allmänna översyn av lagen om allmän sjukförsäkring, som vi från sjukförsäkringshåll säkerligen kommer att påfordra, när vi anser tiden vara mogen och lämplig härför.

Herr HUSS (fp):

Herr talman! Som herr Elowsson framhöll, har utskottet ju inte tagit bestämd ståndpunkt till frågan, om karenstiden bör förkortas eller ej vid olycksfall, men sagt rent ut, att det bör undersökas, om inte en sådan förkortning kan ske. I debatten har anförts många invändningar mot att redan nu göra en ändring på denna punkt eller över huvud taget tänka sig en ändring av de nuvarande förhållandena. Herr Mannerskantz har särskilt åberopat nödvändigheten av att hålla ihop samordningen mellan sjuk- och yrkesskadeför-

Om översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring

säkringarna, om man över huvud taget skall kunna följa de klara linjer på detta område, som man har följt de två sista åren.

Herr Andersson har särskilt pekat på att vi under endast två år haft vår nuvarande sjukförsäkringslag och att detta är en alltför kort tid för att man skall kunna bilda sig en bestämd uppfattning om hur denna lag har verkat inte minst i fråga om karenstiden. Jag vill då emellertid framhålla att riksdagen redan några månader efter det att lagen hade trätt i kraft eller närmare bestämt i följd av våras var beredd att godkänna ett med stats-tjänarna träffat avtal, enligt vilket dessa erhöll rätt att vid s. k. uppenbara olycksfall erhålla ersättning redan från och med den första sjukdomsdagen. Denna regel har sedermera även accepterats av kommunerna. För min del har jag ansett det vara ett rättfärdighetskrav att man åtminstone undersöker om inte även andra kategorier som faller under dessa lagar, närmast under yrkesskadelagen, bör komma i åtnjutande av samma förmåner som statstjänarna och de kommunalanställda.

Herr talman! Det är detta som har varit anledningen till min ståndpunkt i fråga om uttalandet rörande karenstiden. Jag hemställer liksom herr Elowsson om bifall till utskottets förslag.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Vad utskottets talesman anförde blev, tycker jag, ganska effektivt bemött av den ärade representanten från Eskilstuna, som är mycket mer sakkunnig på dessa områden än både herr Elowsson och jag. Det är riktigt som han säger att om ett utskott skriver att det vill ha en utredning, så skall det också vilja ha ett resultat av den utredningen. Han vet mycket väl också — och detta är inte bara något som herr Elowsson sade — att det faktiskt i utskottet yttrades, att man skulle sätta i gång en utredning bara för att lugna dessa som år efter år kommer igen och vill ha ändringar. Jag tycker inte att det är riktigt humanitärt att göra så, ty genom att man

begär en dylik utredning, invagar man dessa personer i något slags tro att det skall bli ett tillmötesgående av de förslag som de har framfört motionsledes, men i sitt stilla sinne önskar man att det inte skall bli så, och det blir kanske inte heller så. Då är det nästan grymt att förfara på detta vis, det kan man säga. Jag tycker att hela herr Gustaf Anderssons anförande talade till förmån för reservationen. Jag kan inte se vad det kan finnas för skillnad mellan att nu yrka på att man inte skall göra någonting särskilt eller att skriva att saken bör anstå till en kommande allmän översyn av sjukförsäkringslagen. Detta tycker jag rent av är hugget som stucket.

Efter de varningar som herr Andersson har framfört här tycker jag att jag ännu mer har fått vatten på min kvarn. Jag menar att det är krystat från utskottsmajoritetens sida att inte kunna avstå från att sätta i gång utredningar, som man egentligen inte önskar skall ge något resultat.

Ett skäl till att jag har anslutit mig till en direkt avslagsreservation när det gäller karenstiden är — det kan jag också säga — att det skulle vara mycket dyrbart att ta bort den tredje karensdagen. Det är så pass dyrt, att ett borttagande av den måste komma att förändra även sjukkasseavgifterna och dessutom kanske åsamka finansministern en massa bekymmer, när han skall få sin budget att gå ihop. Detta är en så pass allvarlig sak, att den inte bör tas fram enbart för sig i en liten specialutredningen. Därför hade det varit klokast om man hade lagt alltsamman till den stora samling av motioner, som vi har hänvisat till en allmän översyn av dessa lagar en gång i en framtid, när man anser det vara lämpligt att företaga en sådan. Det hade varit logiskt att göra på det viset, och vad utskottsmajoriteten nu har gjort är sålunda mindre logiskt.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr DAMSTRÖM (s):

Herr talman! När jag hörde andra lagutskottets talesman, herr Elowsson, kom

Om översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring jag underfund med att jag haft för bråttom med att uttala min tacksamhet över utskottets positiva inställning till frågan om utredning angående karenstiden. Av herr Elowssons motivering förefaller det som om det är utskottsmajoritetens mening, att man här skulle få fram en auktoritativ utredning, som visade att det skulle vara omöjligt att lösa frågan om kortare karenstid för yrkesskadorna. Jag kan inte godkänna en sådan motivering. I varje fall blir det mycket svårt för herr Elowsson och en kommande utredning att övertyga både Landsorganisationens kongress och det socialdemokratiska arbetarepartiets kongress. Bägge har gett sin bestämda mening till känna i fråga om detta spörsmål.

Det skulle vara mycket mer att tillägga härvidlag, men jag nöjer mig, herr talman, med vad jag har sagt.

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s):

Herr talman! Det kan tänkas att det, såsom herr Damström sade, blir svårt att övertyga Landsorganisationens kongress och det socialdemokratiska partiets kongress om att de haft fel, när de yrkat på en ändring i fråga om karenstiden. Men lika väl som *en* människa kan ta fel, kan trehundra eller sexhundra människor ha fel. Om en sak är omöjlig att klara upp, så är den omöjlig att klara upp, och i detta fall är det såvitt jag förstår inte möjligt att ha två karenstider, en för sjukförsäkringen och en för yrkesskadeförsäkringen, men ändå behålla samordningen mellan försäkringarna.

Men — nu skall jag be att få vända mig till herr Mannerskantz — om det råder ett vitt utbredd missförstånd i landet beträffande en sak som i största utsträckning intresserar medborgarna, vilket här är fallet, måste man väl fråga sig, om det inte från riksdagens och regeringens sida kan vara skäl i att reda ut saken på ett sådant sätt att missförståndet skingras. Det är denna avsikt vi haft inom utskottet, när vi förordat en

utredning, och jag kan inte tänka mig att det, såsom herr Andersson ansåg, skulle vara skäl att dröja med denna utredning. Vi anser tvärtom att det är angeläget att utredningen göres så snart som möjligt, eftersom det är önskvärt att detta vitt utbredda missförstånd skingras snarast möjligt.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande punkten A av utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan, vidare särskilt rörande punkten B och slutligen särskilt angående punkterna C och D.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten A hemställt.

I fråga om punkten B, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan godkänna den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 56 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och godkännes den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Förordningsförslag om erkända arbetslöshetskassor m. m.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna C och D hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 57, i anledning av väckta motioner om införande av en obligatorisk dödsfallsförsäkring, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Förordningsförslag om erkända arbetslöshetskassor m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 58, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 16 mars 1956 dagtecknad proposition, nr 144, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om erkända arbetslöshetskassor samt

2) förordning om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor,

dels ock godkänna i propositionen förordade ändrade riktlinjer beträffande kontantunderstöd till arbetslösa.

Propositionen hade, såvitt avsåg förordningsförslagen, hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet. I övrigt hade propositionen hänvisats till statsutskottet.

I samband med propositionen, såvitt densamma hänvisats till lagutskott, hade andra lagutskottet behandlat fem i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 560 i första kammaren av herr *Magnusson* och nr 749 i andra kammaren av herr *Hagård*,

motionen nr 561 i första kammaren av herr *Norling* och herr *Persson, Helmer*, samt

de likalydande motionerna nr 562 i första kammaren av herrar *Mossberger* och *Geijer* och nr 750 i andra kammaren av herrar *Gustafsson* i Stockholm och *Eriksson* i Sandby.

I de likalydande motionerna I: 560 och II: 749 hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående arbetslöshetsförsäkringsdelegationens sammansättning och ställning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom förevarande proposition framlagda förslaget till förordning om erkända arbetslöshetskassor — måtte för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen, att 23 och 38 §§ erhöles den ändrade lydelse, som under punkten angivits;

B. att riksdagen måtte för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor;

C. att motionerna

1. I: 561 samt

2. I: 562 och II: 750,

i den må de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anført och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

D. att motionerna I: 560 och II: 749 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herr *Mannerskantz* och fru *Ewerlöf*, vilka ansett, att utskottets motivering bort erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under D hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 560 och II: 749 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranställa om utredning rörande arbetslöshetsförsäkrings-

Förordningsförslag om erkända arbetslöshetskassor m. m.

delegationens sammansättning och ställning.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Det här föreliggande utskottsutlåtandet innefattar en ganska vidlyftig lagstiftning som har dryftats under många dagar i andra lagutskottet. Vi har gått ifrån Kungl. Maj:ts förslag på ett par punkter och därigenom bifallit önskemål, som har kommit från representanter för arbetslöshetskassorna och som jag tror är ägnade att förbättra kassornas funktion. Det gäller bl. a. det fall att någon missbrukar sin rätt att få ut ersättning från arbetslöshetskassa. För sådana fall har det föreslagits vissa skärpningar dels i motion, dels också vid en uppvaktning i utskottet. Vi har enats om att tillmötesgå dessa önskemål.

I övrigt har vi kunnat enhälligt biträda de ändringar som Kungl. Maj:t har föreslagit i de gamla bestämmelserna, och jag skall därför inte orda därom.

Den reservation, som det här är fråga om, rör en ganska liten sak, nämligen sammansättningen av den delegation som har att vara så att säga högsta dömande myndighet i sådana fall, då det uppstår tvistigheter och någon överklagar kassornas beslut. Vi reserverar har ansett, att de två remissinstanser har alldeles rätt i sina principiella synpunkter, som anser att det behöver ske en översyn av denna delegations sammansättning. Den omfattar tre representanter från arbetslöshetskassorna och två från tillsynsmyndigheten. Vi reserverar har för vår del funnit att det är principiellt oriktigt — och det har egentligen ingen förnekad — att majoriteten av dem som skall avdöma ett mål är de, vilkas mål skall avdömas. Det förekommer väl inte på några andra håll att det är så enkelt att få rätt.

Nu har utskottsmajoriteten och även Kungl. Maj:t anfört, att det hittills inte varit känt, att det förekommit några missbruk och att det därför inte finns någon anledning att nu påyrka en ändring. Ja, till att börja med vet vi ju inte säkert detta. Det kan vara så, att man inte tyckt att det har varit lönt att hävda sin mening mot majoriteten. Det kan

också ha varit så, att den som haft anledning att överklaga ett avgörande inte trott, att det skulle löna sig att göra en anmärkning, då han vet hur det ligger till. Men detta innebär ju inte något bevis för att det inte kan ha förekommit oriktiga bedömanden. Jag vill inte påstå att så har varit fallet, men det finns ingenting som motsäger att det kan ha varit så.

Försäkringsinspektionen framför dessutom en annan synpunkt, som jag inte tycker är helt negligabel. Man menar, att det borde kunna övervägas att försöka skaffa ytterligare garantier för att förhållandena på arbetsmarknaden ännu mera uppmärksammades vid tillsynsarbetet; det skulle kunna ske t. ex. genom att denna delegation avslår en framställning om arbetslöshetshjälp, om vederbörande blivit hänvisad till något som arbetsmarknaden skulle kunna gagnas av. Man menar inom försäkringsinspektionen, att det inte finns garanti för att också arbetsmarknadens krav tillgodoses och att arbetsmarknaden skulle vinna på en ändrad sammansättning av denna delegation.

Ja, herr talman, detta må vara nog motivering. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! När det gäller praktiskt taget vilka områden som helst får man säga, att det resonemang som herr Mannerskantz för är riktigt, men i detta fall är det knappast fallet.

Det är väl den här organisationens särregna art som gjort att den fått den nuvarande sammansättningen. Det är nämligen på det sättet, att kassorna och staten har gemensamma intressen. Kassorna måste ta upp avgifter. De är angelägna om att dessa avgifter inte blir för höga och att de inkomster kassorna på detta sätt får skall användas på bästa möjliga sätt. Det finns ett motsvarande intresse från statens sida. De båda intressena sammanfaller alltså. Det har ju, som herr Mannerskantz här nämnt, inte heller inträffat någonting som talar för att man borde ha en annan organisation. Skulle

Förordningsförslag om erkända arbetslöshetskassor m. m.

man ha det, skulle det endast vara därför att man har en annan organisation på praktiskt taget alla andra områden. Men nu har det ansetts vara angeläget att de försäkrades intressen så nära som möjligt knyts till försäkringens organisation, och därför har man velat ha det på det sättet, att de skall kunna få sköta sina angelägenheter i så stor utsträckning som möjligt och också göra det på det här planet.

Om man vill ha ett belägg för det intresse, som kassorna i detta avseende hyser och som ju visar att de är angelägna om att kassornas medel lika litet som statens medel på något sätt skall missbrukas, behöver man bara gå till den av utskottet föreslagna ändringen av Kungl. Maj:ts förslag, som ju går ut på att tillmötesgå ett krav ifrån kassornas sida. Om det är någon som har lämnat oriktiga uppgifter om sitt arbetslöshetsfall till kassan, så har det tidigare varit och är alltjämt på det sättet, att vederbörande ändå i efterskott erhåller ersättning för den tid han har gått arbetslös, men genom den ändring som nu föreslås, blir det möjligt för kassorna att innehålla de medel som han skulle ha fått. Sedan kommer det att bli beroende på huruvida han anses berättigad därtill eller ej, om han får dessa pengar.

Att kassorna framför ett sådant önskemål visar tydligt och klart att de hyser ett verkligt intresse för att pengarna skall komma till rätt användning. Det finns ingenting som talar för att de inte skulle företräda precis samma synpunkt i denna delegation. De har gjort det hittills, och som jag nämnde finns det intet som talar för att de inte skulle göra det även i fortsättningen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande punkterna A—C av utskottets i förevarande utlåtande gjorda

hemställan och särskilt rörande punkten D.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkterna A—C hemställt.

Därefter gjordes enligt de beträffande punkten D förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående ändrade riktlinjer beträffande kontantunderstöd till arbetslösa, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälde första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 391, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 36 bifölles även av andra kammaren.

Anmälde andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 399, till Konungen i anledning av väckt motion angående viss ändring av 69 § lagen om allmän sjukförsäkring.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 55 bifölles även av andra kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.25.

In fidem

G. H. Berggren